

Muusikaleht

Juuli-august
1995
Nr. 7/8
Hind 5.95

NEEME JÄRVI LILLED JA MURED_(lk.2-3)

Veel numbris

TÖNU KALJUSTE ja välismaa lehed Eesti Filharmoonia Kammerkoorist **VELJO TORMIS** on tulnud Kuusalust, **ARVO PÄRT** Rakverest **Kas laulusolistide koolitamisega Eestis on asjad korras? - poolt ja vastu (vaidlusring).** Suvised laulupeod ja kontserdid **Baltica '95** Riia asemel Valenciasse **H. JÜRISALU** ja **A. SÖBER** eesti muusikas Eesti muusikakollektiivide 4. ühisdessant Saksamaale **Kuidas TUBIN** suvel puhkas? Kui **R. EESPERE**, **M. KOLK**, **A. MUSTONEN**, **P. MÄGI** ja **R. RANNAP** olid ühe klassi vennaskond **K. RANDALU** käis Lätimaal

NEEME JÄRVIL on "Joonas" hingel

Tänavuse juunikuu kahekümnendatest päevadest alates hoidsid Tallinna muusikuid ja kõikide väljaannete ajakirjanikke loomingulises elevuses Rudolf Tobiase oratooriumi "Joonase lähetamine" suurprojekti proovid, ettekanded ja helisalvestused Estonia Kontserdisaalis, mida juhatas Neeme Järvi.

Virve Normet käis pr. ja hr. Järviga juttu ajamas 1. juuli hommikul.

Kuna "Muusikaleht" on muusika leht ja muusikutele orienteeritud, siis rääkis Neeme Järvi siinkohal tõesti vaid muusikajuttu ja eelkõige seda, mis hingel "Joonasesse" puutuvat.

Intervjuu söögilauas.

VN: Kardan, et täna, ärasõidu eelpäeval, kui mammuttöö seljataga, olete vist kümneid kordi vastanud trafaretsle küsimusele Tobiase "Joonase lähetamise" kohta?

NJ: Teate, see on naljakas, aga EI OLE. Pole sugugi palju küsitud selle kohta, kuidas "Joonas" läks ja kuidas edasi läheb. Aga see on ju põhiline asi, mille pärast ma praegu siin olen. Esimest korda viime välja EESTIST heliplaati, kuna tavaliselt olen ikka salvestustöö teinud mujal, kas Göteborgis, Detroidis või Šotimaal. Aga nüüd on käsil päris originaalne ettevõtmine: teeme eesti muusikat Eestis eesti heliplaadi jaoks ja kontsertide jaoks, mida tahame tõesti välja viia võimalikult paljudele maadele. See on ka vägevaim teos, mis eesti muusikas üldse kunagi on loodud! Ja üks väljapaistvamaid töid ka maailma mastaabis. Seda tuleks maailmale tutvustada. Kahjuks on see seni tundmata teos. Tobiase ajal oli seda võimatu korralikult ette kanda, kuna selle mastaabid on nii suured, teos ise nii raske ning ettekanne seotud suurte kuludega. Meil jälle oli selline muusika pikka aega keelatud. Nii see teos nagu ootas oma uut elu ja avastamist.

Ma olen väga tänulik ning siinkohal tahaksingi tunnustust avaldada kõigile, tänu kellele see ettevõtmine üldse liigub, aga iseäranis ESITAJATELE: oratooriumikoorige ning Toomas Kaptenile, kes koori nii hästi välja õpetas, Kaljuste koorile, Tallinna poistekoorile ja toredatele solistidele! Eriti tahan kiita oratooriumikoorige ja seda fanatismi, millega ta töösse suhtus. Meil oli absoluutne üksteisemõistmine. See on suurepärane professionaalne koor, mis peaks meil nüüd alaliselt käepärast

olemagi, et suurteoste jaoks kokku kutsuda. Siis saab teha tõesti head ja ilusat tööd!

Aga mul oli ka iseendal väga huvitav "Joonast" ette valmistada. See on väärtteos, see paneb mõtlema. Ja väga tähtis on plaani tegemine, kuidas sa kavatsed teost ette kanda, et see tohutult pikk teos ei läheks igavaks ja samal ajal tervikust miski kaduma ei läheks, et ettekanne oleks kompaktne ja et see räägiks õigeid asju.

Pr. Lilia Järvi lisab: "Joonase" plaanidest tean ma juba nendest aegadest peale, kui need olid tõesti vaid PLAANID ning oli selgusetu, kas ja kui palju sellest saab teoks. Partituur saadeti meile väga ammu. Väga pikka aega ei võtnud Neeme seda üldsegi kätte... Sest, esiteks, on ta pidevalt väga-väga hõivatud plaaniliste töödega ja kohustustega. Ja - teine asi - ta natukene nagu kartis "Joonast" võtta kätte ja püüdis hoida ennast sellest eemal niikaua, kui see ükskord sai tal hinges küpseks... Ma ise käisin väga palju talle peale ja väga palju käis talle peale ka Vardo Rumessen. Seejärel ta uuris ja luges, me kõik uurisime ja lugesime "Joonast" ning materjale selle kohta. Ka kuulasime. Suuremalt jaolt toimus see Göteborgis, partituur oli seal.

Lõpuks sai Neemele selgeks, et see on fenomenaalne teos. Seejärel me mõtlesime ja arutasime palju, et osa töid, mis oli planeeritud, tuleb ära jätta või lükata tuleviku peale. Mõistsime, et "Joonas" on Neeme missioon, et SEE tuleb kätte võtta ja parimal tasemel välja tuua. Ta tegi seda.

Partituuriga elas ja reisiti ta koos pikka aega. See on väga suur ja raske partituur, aga see oli meil kõikjal kaasas. Igal võimalusel kuulas ta ja töötas, pani striihe ja mõtles. Ka luges ta sel perioodil tohutult palju: küll Tobiase kohta, küll Joonase loo kohta. Talle sai selgeks, MIS see lugu tegelikult on. Kui sellega kaua töötada, siis kasvab sellega kokku. Otsid ja leiad need mõtted, alltekstid ja tähendamissõnad. Ja ta läks sellest põlema!..."

NJ: Mulle endale paistab päris loomulik, et see tööprotsess kulges selliselt ning lõppes just niisuguste tulemustega ja taseme ja plaadistusega, nagu ta seekord lõppes. Kuigi mulle tundub ka, et paljud käisid, kuulasid ja kiitsid vaid n. ö. "vooluga" kaasa tulles, teost ennast veel mõistmata. Aga seegi on täiesti loomulik, sest süvenemiseks ju pole veel aega olnud. Selle teose tulevik on veel ees. Küllap me näeme ja veendume selles isegi ning üsna varsti. Mina küll usun.

VN: Kas Te töötasite ainult partituuriga või kuulasite ka seniseid salvestusi?

NJ: Muidugi kuulasin. Peeter Lilje oma on väga tore ettekanne. Tema on muidugi pioneer, inimene, kes võttis selle asja kätte ja tegi ära. Ma olen päris kindel, tal oli väga raske sellega tegelda, sest uut asja niimoodi ette kanda on väga raske. Krämer tegi siis umbes samamoodi, nagu Peeter oli ees teinud, võib-olla veel natuke laiemini ja ehk natukene väljavenitatumalt, sest ta jälgis, - nagu sakslased ikka! - väga täpselt kõike, mida autor oli kirja pannud.

Mina jälle väga täpselt ei jälgi, panen palju oma mõtteid sisse ja katsun n. ö. arusaamisega suhtuda sellesse, mis autorid on ette kirjutanud. Sest autorid tihti ise ka ei tea, mida nad on ette kujutanud ja kirjutanud, missugused metronoomid jne. Vahel on isegi võimatu seda kõike täpselt täita. Koguni Beethoveniga tuleb selliseid asju ette. Sest muusika tegemine ei ole ju mingi märkide järgimine, vaid loomuliku musitseerimise protsess. Peab olema loomulik voolavus, intensiivsus ning pingelikus. Aga selleks on omakorda vaja väga häid esitajaid. Praegu olid need kõik olemas! Plaadistamine sellistes tingimustes ei olnud enam mingi eriline raske protsess, vaid üks mõnus töö. Kolme päeva jooksul saime sellega valmis. Ma arvan,

et me saame seda teost nüüd tutvustada maailmas laialt. See oli meile nagu visiitkaart: "Olge lahked, see on meie EESTI MUUSIKA!"

VN: Niisiis kavatsete Te viia "Joonase" kindlasti laia maailma. See ei jää siis ainult Põhjamaadele?

NJ: Jaa. Suuri väärtteoseid on vaja ikka ette mängida, ette kanda. Heliplaadid on siiski midagi muud. Meil oli kavatsus viia see ettekanne seitsmesse linna, aga kahjuks kõik asjaajamine ei toimunud nii, nagu oleks pidanud toimuma. Nüüd on ainult neli linna jäänud ja need ei ole võib-olla nii väga tähtsad linnad. Aga me saame siiski "Joonase lähetamist" mängida Göteborgis, Malmös, Helsingis ja Stockholmis. Võib-olla tuleb Peterburg juurde. Kavatus oli veel asenduse korras teha seda promenaad-kontserdil Inglismaal, aga seal ei andnud enam kava muuta, sest neil oli kõik valmis ja trükitud jne. Võib-olla saab ehk aasta pärast ka Londonisse. Meil on "Joonasega" planeeritud aasta pärast juunis suurem turnee, mis võib jääda rahade taha pidama. Aga kui suureks turneeks raha ei leita, siis peaks tuleval suvel ikkagi minema kas Londonisse, Vatikani või mingisse muusse suuremasse keskusse, kus seda tükkki sobiks mängida.

VN: "Muusikalehe" lugejad tahaksid teada, kas olete huvitatud mõne nüüdis-Eesti helilooja loomingust? Kas olete kursis meie loomingulise eluga siinmail? Kui tihedad on kontaktid?

NJ: Laste kaudu käib Tüürist suur jutt kogu aeg, nii et teda tean küllalt hästi. Paavo mängib Sumera loomingut. Ja Tüüri ka. Aga kindlasti on siin noori andekaid inimesi, kelle töid peaks mängima. Noori tuleb abistada. See on väga vajalik. Aga neid peab leidma ja... Noh, noored peaksid ise ka aktiivsemad olema ja oma töid interpretidele tutvustama. Kes ikka teab tulla otsima, mis sa head oled kirjutanud?! Kontakt on väga tähtis.

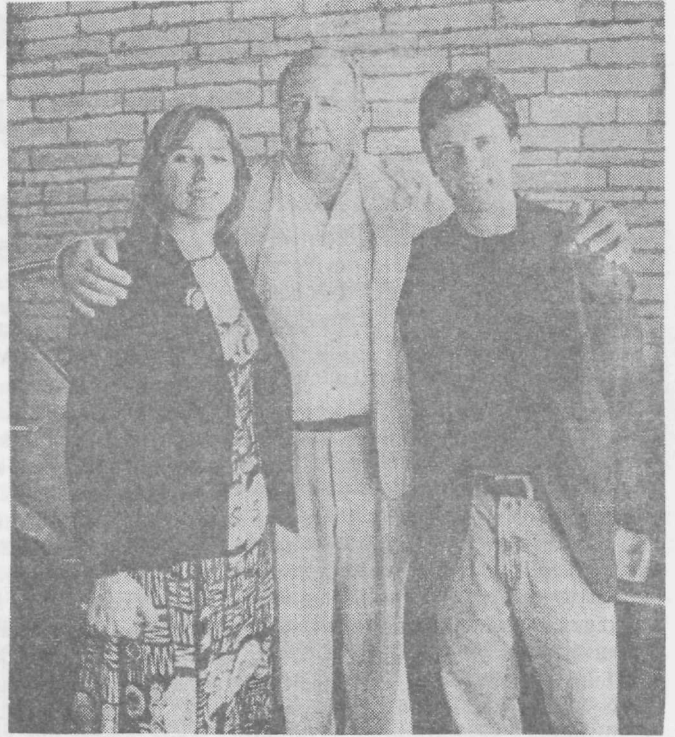
VN: Kas olete edasi Estonia Teatri konsultatiivnõukogu - või kuidas selle nimetus täpselt on? - liige? Ja kui olete, siis kuidas saate selles osaleda?

NJ: Mul on raske suurest kaugusest aktiivselt osaleda. Pealegi ei tea ma hästi, mis meelsused seal praegu on ja mida seal tehakse. Kuulsin, et Renter olevat lahti lastud?! Seda küll ei toetaks. Mitte kuidagi kohe. Niisugust haruldast andekat vana ja kindlat kaadrit peaks hoidma kui kullatera! Missuguseid lavastusi me koos oleme teinud!*

Aga et nad said Paul Mägi peadirigendiks, see on küll hea. Paul Mägi on väga hea dirigent, mulle meeldib tema stiil! Aga kui ma saan "Estoniale" kuidagi nõu ja jõuga abiks olla, teen ma seda heameelega. Kohal olla ja koosolekutel käia pole küll võimalik.

VN: "Muusikaleht" tänab Teid intervjuu eest ja ka muusikaelamuste eest, mis me saime nii "Joonase lähetamist" kuulates kui ka Tubina-päevade teisel haruldasel kontserdil - ma mõtlen noorte Järvide galakontserti. Önnitleme Teid kui noorte ja väga andekate kunstnike isa!

Lõunapöid.
Muusikaleht ja
teine kirjandus
 Suure rõõmuga lugema läbi kirjuti sadadud kõik ilmselvad nimbrid. Leian et see on nii vajalik anda üle vaade Eesti Muusikaleht (ka mujalt - mitte ainult Tallinnast) loomist, etu jama ja faktidest seda kindlasti edasi toimetada - see jääb kõig Eesti muusika armastajatele. Tänuksõnaga,
 Neeme Järvi
 Tallinn, 14.05.1993.

Neeme Järvi koos tütre ja pojaga Tallinnas. P.Langovitsi fotod

NJ: Täna südamest! See oli tõesti soe ja nauditav kontsert ka oma perekonnale. Ega me tihti ju kõik kokku saa.

Omakorda tahan "Muusikalehte" tänada lehepaki eest! Ma olen Teie lehe järjekindel lugeja. See on väga tore, et on inimesi, kellel on energiat ja head tahet spetsiaalset muusikalehte välja anda. Ma soovin neile kõigile väga palju õnne ja jaksu ja kordaminekuid. Ja olen alati nõus Teile oma töödest rääkima.

**VN: Täname!
 Selgitus:**

* 1995. a. juunikuus lõppes hr. Eldor Renteri tööleping Estonia Teatri peakunstnikuna. Muutunud struktuuri kohaselt peab kogu Estonia Maja (sh. kontserdisaali poolt) haldama ühtne inseneritehniline teenistus ning visuaal-esteetilise külje n. ö. valvajuunajana on Estonia Maja peakunstnik. Ettepanek ka need funktsioonid endale võtta tehti hr. Renterile uue töölepingu sõlmimise ajal. Vastutustundliku ja omal alal professionaalse kunstnikuna loobus hr. Renter talle võõra spetsiifikaga ametikohustuste võtmisest. Seega on hr. Eldor Renter tööil Estonia Teatri kunstnikuna samade tingimustega kui enne, tähtajaga kaks aastat.

Neeme Kuningas,
 Estonia Teatri teatrijuht

NEEME JÄRVI loeb "Muusikalehte" 1993. aastast.

Ega Sinagi sellest lehest vähem lugu pea. Kui tahad ülevaadet saada, mis toimub iga kuu süva-, folk- ja taidlusmuusika osas Eestis ja välismaal. Rohkesti ülevaate-, tähtpäeva- ja probleemartikleid ning olukirjeldusi tänapäevast ja minevikust. Nalja ka. Sügisest tulevad ristsõnad auhindadega.

Telli 15. septembriks IV veerandaastaks. Hind 14.95, indeks 69865 (ajalehtede nimekirjas).

Vastukajad EFK kontsertreisile mais-juunis 1995

INGLISMAA

Kiituse laulud

South Bank Centre kontserdi-korraldajate kumardus Arvo Pärtile, festival "Emerging Lights" sisaldas ka Eesti Filharmoonia Kammerkoori esinemise, põhiosa oma programmist pühendas helilooja kodumaalt tulnud koor muidugi Pärdi muusikale.

Lihtsus, mida Pärt eelistab, on pigem eesmärk kui vahend. See pole mitte üleni müstiline ja üldse mitte minimalistlik, vaid väljendab sügavat veendumust tema siirast usust. Pooletunnine "Te Deum", mis lõpetas selle programmi oma vaikse, vaikusse hääbuva *Sanctuse* motiiviga, on vägev muusikaline väljendus kiitusele ja palvele.

Tõnu Kaljuste, koori asutaja, juhatab oma 24 lauljat, kes olid paigutatud poolringina keelpillide, "London Simfonieta 21" selja taha. Lisaks ettevalmistatud klaver ja lindilt kostev tuuleharf, mille madala kumina ümber põimudes imepärane vokaal- ja instrumentaalnüansside rikkus lõi lummava, hüpnotiseeriva efekti.

Enne "Te Deum'i" esitas koor Pärdi lühikese saateta *Magnificat'i*, mis ilmutas värvirikkaid vokaal detaile, tundlikku individuaalsete tämbrite balanssi andunud, alandlikus, kuid üldse mitte sünges meeleolus.

Pikemas Berliini Missas hõljusid hääled keelpillide mitmekesisel pinnal, tõustes orfiliku rütmilise lauluni *Allelujas* ning Stravinskist meenutava rütmikuseni *Credo* muusikalises tõlgenduses.

Noel Goodmin

(The Times, 11. 05)

ITAALIA

Eesti koori võlu Legnanos: 24 isiksust, 24 häält

...kulus tõepoolest ligikaudu poolteist tundi, enne kui jõuti välja väljapaistva peategelaseni - **Eesti Filharmoonia Kammerkoorini**, kes pani kaasa elama ja hämmastuma, saates meid koduteele täis imetlust ja tahet neid uuesti kuulata ja näha. Nende kõrval tundus Eva Rozgonyi juhata tud *Szeged Bartoki* koor oma Ungari kavaga ühe õpetatud, meeldiva, huvitava grupina, kuid ei midagi enam. Samuti Werner Pfaff'i juhata tud Karlsruhe Vokaalstudio, mis, hoolimata esimeste sopranite väga ilusast koolitatud häälest, jättis oma klassikalise kavaga, Schumannist nüüdisaegsete lauludeni, toreda mulje heatasemelise "saksa kooli" näitena, ühe parima võimaliku näitena, aga siiski lauljate tasemel, kel oleks vaja veel sammukest edasi, et saavutada oma professionaalsust.

...Eesti Filharmoonia Kammerkoor andis niisiis hiilgava ja vaimustava

tõestuse selle kohta, milline võib olla üks koor, kui tal on oma värving juba hääle tämbreeringus, oma distsipliin ja teatud mõttes oma "lugu", mida jutustada, kogu kooril ja igaühel omaette. Need on tegelikkuses 24 isiksust, enne veel kui 24 häält ning paljudes Veljo Tormise lauludes õnnestub neil anda tõeline etendus oma liigutustega ja muistsete rituaalide ning mängude tajuga, mis tuuakse meieni lihtsa, kuid täie teatraalsusega, meid kaasa haarates. Lisaks hääled, mis mänglesid ülihästi nii alumistel bassidel kui kõrgeimatel nootidel, suutes luua väga huvitavat ja fantaasiaküllast rütmilist mitmekesisust ja samuti harmoonilisi vaibumisi muljetavaldavate järelkajadega.

Tõnu Kaljuste, kes neid juhatab, on vaoshoitud, samas aga väga rõõmsameelne ja ülisümpaatne isiksus, kes tõi meile näite, kuidas ühe koorigrupi vitaalsus ja ehedus on asendamatu võluv ka tänapäeval.

Lorenzo Arruga

Neli kõrgetasemelist koori rahvusvahelisel festivalil

...Pärdi muusika ideaalne interpret EFK, juhata tuna Tõnu Kaljuste poolt, saavutab erakordselt võimsaid ja paindlikke "hääli", mis on võimelised läbi tungima kõige erinevamate stiilidest: Bachi polüfoonilistest motetidest Poulenci kantaatide läbipaistvuse ni, rahvusliku folkloori värvigammast nüüdisaegse vokaalkeele olemuse ni. Nii Pärdi "Te Deum'is" kui ka "Magnificat'is" tungisid hääled tüüpiliselt põhjamaise olemusliku selguse ja puhtusega sügavalt läbi helide ilmekusest, mis virgutab kuulajat põhjapooluse avarustega seotud mõtetele.

Liliana Bamboschek

SAKSAMAA

Boito operi "Mefistofele" taevalik ettekanne Stuttgartis

Kui siis lõpuks kaks tippkoori - *Gächinger Kantorei* ja *Eesti Filharmoonia Kammerkoor* Tallinnast - üleloomulikult ilusa koorikõlaga ühte põimused, taustaks viulite tremolo ning see kõik igas *Liederhalle* nurgas ja sopis helises ja mühises, võis tõesti arvata, et Boito taevased väehulgad on tõepoolest *Liederhalles* maandunud.

(Stuttgarter Zeitung, 23. 05. 95)

Arrigo Boito "Mefistofele" gradioosne kontsertetendus Kölner Philharmonie's

Ja koor, täiendatud poistekooriga *Collegium Juvenum* Stuttgartist ja Eesti Filharmoonia Kammerkooriga Tallinnast, oli muusikalis-dramaatiliselt mitmekülgne ja kandev ning selline kõlailu ja

läbipaistvus, mida võis siin kuulda, teeks nii mõnegi professionaalse ooperikoori kadedusest roheliseks!

Gerhard Bauer

(Kölner Anzeiger, 27. 05. 95)

IISRAEL

Eksootilised helid

Abu Ghosh Festivali kaks avakontserti

Kaks imelist koori, Eesti korr, mida juhatab Tõnu Kaljuste ja *Ramat Gan Chamber Choir* Hana Tsuri juhatusel avasid festivali. Eestlased laulsid Bachi motette ja Pärdi "Magnificat'i". Ma pean mõnna, et geniaalse Pärdi teose kõlalist rikkust oli nõiduslik kuulata, veel enam kui Bachi motette. Pärt kasutab harmooniaid kui "maitseaineid", mis on peaaegu erootilised, magus-hapud, andes eksootilise efekti. Ja Eesti Filharmoonia Kammerkoor on nii perfektne, imeline ja muusikaalne ning Abu Ghoshi kiriku akustika nõnda suurepärase, et kontsert lihtsalt kujunes unustamatuks kõlaliseks kogemuseks.

Ora Binor

(Ma'ariv)

Iisraeli ajakirjanduse vaimustavatest reageeringutest vt. ka "Kultuurilehes" 17. juunil 1995.

Ja T. Kaljuste enda kommentaar sh. Händeli oratooriumi "Saul" ettekandele tema juhtimisel haigestunud Avner Bironi asemel:

"Kammerkoori turnee on kulgenud üle ootuste edukalt. Siinsed inimesed on totaalselt emotsionaalsed, nende reaktsiooni ei saa muusikalise hinnangu mõttes tõsiselt võtta. Iisraelis sünnib pärast kontserti midagi kujutlematu, mida sõnadega on raske edasi anda. Nii publik kui kriitika kohtlevad sind nii, nagu poleks kunagi enne sind midagi nii head kuulnud."

(Postimees, 08. 06. 95)

“Eesti muusikaelus on kõik palju parem kui tegelikud võimalused”

Küsimustele vastab TÖNU KALJUSTE

1. Kuidas Teie ise hindate EFK-i möödunud hooaega? Mis on kõige meeldejäävam, rõõmustavam? Kas midagi on ka mõrult meelde sööbinud?

Olin esimest hooaega kahe kollektiivi peadirigent. Arvan, et EFK hooaeg kujunes tänu sellele erinevaks eelmistest ning kõik rõõmud ja mured olid seotud sellega. Meelde jääb hooajast kindlasti pühapäevakontsertide seeria - Pärdi ja Tüüri autorikontsert, Bachi H-moll missa ettekanne, Norra turnee ja fantastiline hooaja lõpp, mis algas mai alguses Inglismaal ja lõppes 18. juulil Muhu kirikus. Muusikavälisest pean oluliseks meie eraldumist Eesti Kontserdi alluvusest ning EFK iseseisva elu algust.

Mõrude asjadega on lood ju alati nii, et need ununevad vaid siis kiiresti, kui on elamusi, mis neid varjutavad. Läänud hooaja positiivsete elamuste hulk oli õnneks suur.

2. Minu teada jäid ära mõned kontserdid Eestis, mis olid Eesti Kontserdi poolt juba välja kuulutatud. Nähtavasti mingite ootamatute välisesinemiste tõttu. Kas selliseid asju on võimalik tulevikus vältida ja kui, siis mis peaks keegi selleks tegema?

Välja oli kuulutatud, et veebruaris ja märtsis dirigeerib Pühapäevakontserte Anders Öhrwall. Veebruaris ootasime maestro Öhrwalli dirigeerima Bachi h-moll missat, kuid tema haigestumise tõttu olime sunnitud kontserdi edasi lükkama. Tema olukord kujunes aga nii tõsiseks, et järgneval kuul ei saanud ta meid dirigeerida. Seepärast juhatasin missa ettekannet mina ning Kreegi Requiemi olime sunnitud edasi lükkama tulevasse hooaega. Maikuusse planeeritud viimase Pühapäevakontserdi (Haydn) kavandasin Tallinna Kammerorkestrile, kuid Tallinna Filharmoonia ja Eesti Kontserdi ühisotsusel jäeti see kontsert ära.

Juuli algul planeerisime koostöös Pärnu Kultuuriametiga ülesastumist Pärnu Eliisabeti kirikus. Kahjuks pidime koju tagasi sõitma, sest remonditööd olid veel selles järgus, mis ei võimaldanud meie programmi esitada. Ära oleks jäänud ka meie sõit Iisraeli, sest Händeli “Sauli” dirigent haigestus. Seekord õnnestus korraldajatel leida asendusdirigent.

Loomulikult on muutused plaanides halvad nii kollektiivile kui ka publikule, kuid kokkuvõttes määrab plaanilisuse organisatoorne võimalus.

3. Milline on praegu Teie koormus väljaspool EFK-d? Mis see Teile annab? Kuidas hindate teiste EFK liikmete tegevust väljaspool EFK-d?

Stockholmis 16 nädalat aastas, lisaks mõned esinemised külalisdirigendina. See kõik on küllalt tavaline minu eriala juures ning lootan, et “Muusikalehe” lugejale on sõnadetagi selge, missugust kogemust see mulle annab.

EFK lauljatest on aktiivsemas muusikaelus Kaia Urb, Vilve Hepner, Allan Vurma, Tiit Kogermann, Aarne Talvik, Toivo Kivi ja Mati Turi. Nende stabiilsus

nii kooris kui mujal muusikaelus teeb palju rõõmu.

4. Meie toimetusse jõudnud välismaised retsensioonid EFK esinemiste kohta on olnud läbinisti kiitvad, nii et neist Teil pole ammutada viiteid selle kohta, mida võiks paremini teha. Arvan, et Te ise pole loorberitel puhkama jääv inimene. Millises suunas tahate koori veel täiustada? Või jõudnud mingis valdkonnas täiusele, otsida uut valdkonda, näiteks repertuaari osas, kus tahate saavutada samasugust täiust?

Olid ajad, kui meie esituses kvaliteetseiks peeti vaid Tormise kavu ning kutsuti meid Tormise kooriks. Välismaal kirjutati, et oleme ideaalne Bachi teoste esitaja, nüüd on üha õnnestumisi toonud Pärdi teoste interpretatsioonid. Kodumaal on juba tähelepanekuid, et sagedane on meie kontakt Tüüri loominguga. Kõik see on tegude rida, millel on oma sisemine loogika ja mis on küpsenud ajaga. Loodan, et see jätkub.

Probleemid ja nende lahendamine on minu jaoks töö, mitte ajakirjanduse teema.

5. Teie koori kontsertide välismaistes arvustustes tõstetakse esile mitte ainult muusikalist, vaid ka lavastuslikku külge. Minu teada kooril kutselist lavastajat pole. Kas peale Teie selle külje eest veel keegi hoolitseb? Kas lavastajad tegutsuvad ainult intuitsiooni järgi või on omandanud sellealaseid teadmisi, konsulteerivad professionaalsete lavastajatega?

Lavalist liikumist kohtab meie Tormise programmis, mille olen seadnud ise selleks, et toetada muusikalise mõtte publikuni viimist. Ükski nendest (“3 Eesti mängulaulu”, “Ingerimaa õhtud”, “Vepsa rajad”) ei jälgi välist folkloorset esitusviisi. Nad on kasvanud välja Tormise partituurist ja näitavad vaid selle struktuuri. Seda kõike võib ju lavastuseks kutsuda, kuid ise ma nii ei arva. Aga kui võtta, et sellest hetkest, kui laulja astub lavale, on ta kui lavastuses, siis küll.

6. Kuidas jäite rahule “Joonase lähendamise” lavastusliku küljega? Mulle tundub, et asi oleks võinud olla paremini korraldatud: ooperikoor laulis needust patustele ja patukahetsuslaulu kuidagi peaaegu samasuguses tonaalsuses jne. Ometi on autor ise ja ka V. Rumessen rõhutanud selle oratooriumi “ooperlikku” iseloomu, mis väljendub ka tema piltideks jaotamises. Arvan, et enne n. ö. uuele ringile minekut oleks tark tegu juurde kutsuda veel professionaalne lavastaja. Kas jagate minu arvamust?

See on rohkem professionaalsete kriitikute ja muusikateadlaste teema, kuid neid on meil teadagi vähe ning nende hulgas on veel vähem neid, kes viitsivad midagi tõsisemalt analüüsida ja kirjutada.

Ma päriselt ei mõista, mida Te lavastamise all mõtlete. On ju kontsertettekande lavastaja alati olnud dirigent ning oratooriumi žanris on “ooperliku” iseloomu määratlus iseenesestmõistetavalt tavaline

asi. Teose lavastamise vastu ooperilavastaja poolt ma antud teose puhul küll vajadust ei tunne.

7. Milline on praegu EFK finantsiline seisund? Lehest on olnud lugeda, et teil on rohkesti sponsoreid-sõpru, sealhulgas Eesti Vabariigi juhtide hulgas. Milline on nende osa finantsprobleemide lahendamisel? On neist ka muudes valdkondades olnud abi? Keda tahaksite eriti hea sõnaga meele pidada?

Maailma koorimuusika sümposionil Vancouveris käisime valitsuse (hr. Laar) toetusel, kes tasus lennupiletid. Sel aastal lendame USA-sse samuti valitsuse rahadega “ÜRO 50” pidustustele (hr. Tarand). Eestile pole me häbi teinud.

Kogu ülejäänud muusikaline tegevus välismaal toimub meie enda rahadest. Eesti muusikaelus on meid kõige rohkem aidanud “Hotell Palace”, kes on majutanud meie kutsutud solistid. Praegusel valitsusel on probleeme meie baasfinantseerimisega aastaks 1996, kuid loodame, et tal õnnestub raskustest jagu saada.

8. Millised on Teie tähelepanekud praeguse Eesti muusikaelu kohta? Mis teeb rõõmu, mis muret?

Kõik on palju parem kui tegelikud võimalused. Rõõmu teeb, et kõik on palju parem ning muret teevad tegelikud võimalused.

9. Millised on EFK plaanid uuel hooajal nii esinemiste, sealhulgas välismaiste, plaadistamise, repertuaari uuendamise jne. osas?

Septembri keskel korraldame kolmepäevase festivali VOX EST (13.-15. 09. 99). Kõlab kolme juubilar (Tubin - 90, Pärt - 60, Tormis - 65) muusika. 13-ndal, kolmapäeval esitame kogu Tubina à cappella kooriloomingu ja Requiemi, 14-ndal, neljapäeval Pärdi Litany, Credo ning esiettekandes “Memento mori”. Festivali lõpetame Tormise kontserdigiga reedel - “Eesti Kalendrilaulud”, “Raua needmine”, “Piiskop ja pagan” uues versioonis. Kaastegevad *Hilliard Ensemble*, Tallinna Kammerorkester, ARSIS, Eesti Raadio koor.

Seejärel plaadistame Pärdi Litany, tähistame ÜRO 50. juubelit USA-s, Tallinnas kõlab Stravinski “Pulm” O. Eltsi juhatusel, enne jõule laulame Roomas Pärti.

Uue aasta esimese kontserdi juhatab Eric Erikson. Ta avab meie koori juubelikontsertide seeria 15+15 (viisteist aastat taidlust ja 15 kutselist tegevust). Iga kuu üks kontsert Tallinnas ja Tartus. Plaadistame kõik 8 Bachi motetti ja Kreegi Requiemi.

10. Ka EFK-s toimunud või toimumas personaalseid muutusi? Kui on, siis mis põhjusel?

Igal kevadel korraldame KEVADISE KUULAMISE, milles võivad osaleda kõik, kes soovivad laulda EFK-s. Seekordse kuulamise tulemusena tuleb koori 2 alti.

Küsimused formuleeris

H. VAINU

Eesti koorimuusika suur võit

Eesti Filharmoonia Kammerkoori järel võitis Jaapanis *Grand Prix* nüüd ka tütarlastekoor "Ellerhein" Tiia-Ester Loitme juhtimisel. See juhtus 29. juulil Takarazuka rahvusvahelisel kammerkoorida konkursil, milles osales 32 kuni 20-liikmelist nais-, mees- ja segakoori. Ühtlasi tuldi esikohale naiskoorida hulgas. Anti ka mitmeid edukaid kontserte.

Hirvo Surva

Tiia-Ester Loitme

...ja kaksikvõit

Juuni keskpaiku toimus Rootsis Oskarhamnis lastekoorida traditsiooniline konkurents-festival. Esikoha võitis Eesti Meestelaulu Seltsi poistekoor Hirvo Surva juhtimisel, saades preemiaks Oskarhamni "Oskari"-küünlajala. Võistluskavas oli eesti autorite loomingust M. Siimeri "Ma hüüan su poole". Anti ka teisi kontserte.

Eestile kindlustas 7 osaleja hulgas kaksikvõidu Pärnu "Ave", kes tuli teiseks.

"Slaavi Pürg"

9.-10. juunini toimus Tallinnas festival "Slaavi pürg". Külalised olid kollektiive, sh. professionaalseid Venemaalt, Ukrainast, Lätist, Leedust, Valgevenest, Soomest, kokku 660 muusikutantsijat. Üldse oli osalejaid üle 2500. Esinesid koorid, puhkpilliorkestrid, folklooriansamblid, seehulgas suurte ühendkollektiividena Raekoja platsil, Püha Kaarli kirikus ja ka Linnahallis, kus publikuti oli siiski vähevõitu.

Kuigi rahalist abi saadi nii Eesti ja Venemaa Kultuuriministeeriumilt, Tallinna linnalt jm., ei tulnud ots-otsaga kokku. Nagu ütles põhiorganisatori, Eesti Slaavi Heategevate ja Haridustedendavate Ühingu te Liidu esimees Nikolai Solovei, plaanitakse edaspidi seda suurüritust korraldada kolme, mitte kahe aasta tagant, nagu oli varem.

Rahvusvaheline orelifestival Tallinnas

Analüüsiva ülevaate juuli lõpul-augusti algul Tallinnas toimunud traditsioonilisest orelifestivalist avaldame "Muusikalehe" septembrinumbris.

N. Järvi: Tubina-festivalil olgu iga esineja kavas vähemasti üks eesti teos

Andes intervjuu E. Tubina muusikapäevade teemal ajalehele "Postimees" ütles festivali kunstiline juht Neeme Järvi: "Kasutame Eduard Tubina nime, et korraldada iga-aastast muusikapidustust. Nagu Soomes on Sibeluse pidustused. Tähtis on, et meie ei mängiks ainult eesti muusikat, see võib rahva festivalist cemal peletada ja saalid jäävad tühjaks. Kui mängida vaid Tubinat ja Tobiast, siis tuntakse vaid neid ja mitte eesti muusikat. Tubina-nimelisel festivalil peaks iga esineja mängima vähemalt ühe eesti muusikateose."

Klassikaline muusika kogu suve läbi Hiiumaal

Alates 14. juunist on läbi kogu suve Kärdla kirikus nii hiidlastel kui ka saare külalistel võimalik kuulata klassikalise muusika kontserte erinevate eesti interpreetide esituses. Esimestena

astusid üles Sirje ja Väino Puura oma vaimuliku laulukavaga.

Helen Tobias-Duesberg Kullamaal isa haul
27. juunil viibis Helen Tobias-Duesberg Kullamaal ja käis seal esimest korda oma isa haul. Kolm aastat tagasi, kui Rudolf Tobias Berliinist Kullamaale ümber maeti, oli Helen Tobias-Duesberg jalaluu murdnud ning ei saanud Eestisse tulla, meenutab Kullamaa koguduse õpetaja Ants Leedjärv.

Eesti Kontsert edasi Pärnus

26. juunil kirjutasid Eesti Kontserdi direktor Enno Mattisen ja Pärnu linna kultuuriosakonna juhataja Andrus Kangas alla lepingule valitud kontsertide toimumisest Pärnus 1995/96. a. hooajal. Oodata on kontserte niisugustelt kollektiividelt ja interpreetidelt, nagu gregooriuse koraali ansambel, "Hortus Musicus", Eesti Filharmoonia Kammerkoor, Lauri Väinmaa ja Kanada löökpilliduo "Virtual M.A.X."

Bachi h-moll Missa Rapla kirikus

17. juunil esitati Rapla kirikumuusika festivali raames J. S. Bachi Missa h-moll. Selle monumentaalse teose ettekandel osalesid Stockholmi St. Jacobi kiriku kammerkoor ja Tallinna Filharmoonia kammerorkester. Teost dirigeeris Gary Graden, kes on muusikuhariduse saanud USA-s ja Rootsis. Solistidena olid üritusel kaastegevad sopran Liina Saari, kontratenor Mikael Bellini, bass Uku Joller ja tenor Mati Kõrts. "Missa h-moll ettekanne Rapla kirikus oli imeline," kirjutas Ülle Miilen ajalehes "Ühistöö". "On suurepärane," lisas ta, "et Raplamaa rahvas ei pea professionaalse muusika kuulamiseks pikka sõitu ette võtma, vaid saab seda nautida kodukirikus."

Viljandi koor Ungaris

Viljandi Kultuurikolledži kammerkoor koos dirigent Jana Allikuga oli juuni alguses Ungaris, kus toimus IV Euroopa noorte muusikafestival. 2. juunil peeti Budapesti spordihallis festivali ametlik avatseremonia, mida oli vaatama tulnud umbes 11 000 pealtvaatajat. Viljandi koor lõi endale ürituste käigus hulgaliselt uusi sidemeid erinevate kollektiividega, kes olid festivalile kokku sõitnud.

Taaselustati vana traditsioon

10. juunil andis pianist Peep Lassmann kontserdi Mart Saare kodutalu klaveril Hüpasaares. Kontsert oli ainulaadne mitme kandi pealt. Kasvõi seetõttu, et publikuks olid A. H. Tammsaare suguvõsa kokkutulekul osalejad.

Peale Saare klaveriteoste kõlas veel E. Mägi, F. Schuberti ja F. Liszti muusika. "Kontsert oli nagu omamoodi ühe traditsiooni taaselustajaks, mis katkes krooni tulekuga, kui kõik tormasid kuhugi Lääne-Euroopasse," kirjutas "Sakala".

Noorte pillimeeste suvekool Põltsamaal

Põltsamaal toimus noorte puhkpillimängijate suvekool. Üritus viidi läbi mitmes vahetuses. Paar aastat tagasi suvekooli mõtte algatanud Norra Sky linna muusikakooli rektor Åge Korneliussen oli ka tänavuse ettevõtmise peadirigent. Õppejõududeks olid pedagoogid ja pillimehed G. Otsa nimelisest Muusikakoolist, Eesti Muusikaakadeemiast ja Nõmme Muusikakoolist. Tunniplaan oli koostatud Norra suvekoolide eeskujul.

Euroopa tipporganist Paides

31. juulil andis Paide kirikus Tallinna IX orelifestivali raames kontserdi saksa noorema põlve üks silmapaistvamaid organiste Bernhard Haas. Kontserdi kavas olid J. S. Bachi, C. Francki ja M. Regeri teosed. Ette kanti ka harvaesitatav R. Schumanni Skizzen op. 58.

Kaks vanamuusikafestivali korraga

9. juulil kanti Haapsalus ette G. Fr. Händeli oratoorium "Messias". Dirigent Stephen Layton juhatas seda teost juba 20. korda. Solistidena esinesid tenor James Gilchrist ja kontratenor William Missin Inglismaalt ning sopran Kaia Urb ja bass Uku Joller Eestist. Stephen Laytoni sõnul esitasid eesti muusikud "Messias" sama hästi, kui teevad seda inglased. Kontsert oli üks neljast muusikaüritusest, mis toimusid Haapsalu vanamuusika festivali raames 6.-9. juulini.

7.-9. juulini toimus ka Viljandis vanamuusikafestival. Üritus avati teatraalse muusikaetendusega "Muusad ja mängud", mille stsenaariumi oli kirjutanud Margus Kasterpalu. Festivalil oli külalisesinejaid Soomest - Rovaniemi barokkansambel, flötist Mikael Helasvuo. Ürituse teisel päeval võisid kultuurihuvilised nautida inglanna Jane Gingelli maskietendust "The Masque of Gray's Inn". Vanamuusikafestival lõppes balliga Heimtalis.

Suvemuuksikafestival Haapsalus

28.-30. juulini toimus Haapsalus suvemuuksikafestival "Viulimängud II". Festivali raames leidis aset 7 kontserti. Muusikahuvilistel oli võimalus kuulata küllaltki erinevat laadi muusikat Bachist ja Vivaldist Roland Bentzi elektriviilul esitatud teosteni välja. Tuntumatest interpreetidest ja kollektiividest osalesid üritustel Tallinna Keelpillikvartett, Tõnu Reimann, Rolf Uusväli ja Teet Järvi.

Eesti džäss tähistas juubelit

8.-9. juulini Pärnus toimunud džässifestivaliga tähistati kodumaise džässmuusika 70. sünnipäeva. Pressiusutlusel rääkis Valter Ojakäär, et džäss alguseks Eestis võib pidada 1925. aastat, kui Tallinna Raekoja platsi ühes kohvikus alustas oma tegevust *The Murphy Band*. Tänavusel festivalil jäid ära mitmed väljakuulutatud esinejad, kuna vähese raha tõttu ei olnud võimalik vettpidavaid lepinguid sõlmida.

Mulkidele demonstreeriti viiuli ja grammofonituru hüüriidi

Folkfestival Viljandis tõi kokku palju külalisesinejaid mitmest välisriigist. Festivali esimesel päeval võis kuulata Soome ansambli "Slobo Horo". See kollektiiv oli spetsialiseerunud horo tantsuregiooni muusikale. Vallooni-Belgiast pärit "Rue du Village" pakkus vaadata ja kuulata põnevat pilli, mis on segu viiulist ja grammofoniturst. Huvitava kava esitasid ka ungarlaste "Bekecs" ja iirlaste "Callino". Kõik festivali vabaõhuüritused toimusid tasuta.

Kultuurkapitali abi osakaal on väike

Eesti Kultuurkapital eraldas 1996. aastaks Pärnus läbi viia kavatsetava koorifestivali jaoks 40 000 krooni. Kogu festival läheb aga esialgsete arvestuste kohaselt maksma üle tosina korra rohkem - 500 000 krooni.

Ei taheta õppida (rahva)muusikat

Tänavu on Viljandi Kultuurikolledžis muusikat õppima asuda soovijaid tunduvalt vähem kui mullu. Rahvamuuksika erialale on laekunud ainult üks avaldus (vrdl. olukorraga Leedus - lk. 16). Ka uut eriala - kirikumuuksikat - soovib õppida ainult kaks noort.

Läänemere ingerisoomlased pärnakate peale pahased

Oma laulukoori Läänemaa ingerisoomlastel pole. 18 neist käis Pärnus korraldatud V Eesti ingerisoomlaste laulu- ja tantsupeel äga jäänud rahule. Lembi Kaevu arvates oli korraldustöö olnud nii nõrk, et Pärnu linna rahvas ei saanudki aru, mis seal toimus.

Pavarotti laulis seal, kus ta 40 aasta eest otsustas hakata lauljaks

40 aastat tagasi, 1955. aasta suvel käis 19-aastane Luciano Pavarotti koos isa Ferdinandoga Modena koori koosseisus laulmas Llongolleni festivalil Põhja-Walesis. Neid tunnustati, märkides ära noore tenori suurepäraseid eeldusi. Sellelt oma esinemiselt välisreisilt naastes otsustas edust joovastatud Luciano loobuda õpetajaks hakkamise plaanist ja saada hoopis elukutseliseks lauljaks.

Seda oma elu pöördepunkti juubelit tähistades käis nüüdne maailmakuulsus selle aasta juulis jälle Põhja-Walesis esinemas. Vastuvõtt oli tormiline, 9000 pealtvaatajat aplodeeris püsti seistes ega tahtnud kuidagi lõpetada.

Reuter-ETA

Multivideo Sibeliusest tema muuseumis

Sibeliuse loomingut tutvustav multivideo-aparaat, mis on rännanud Sibeliuse näitustel mitmetes Euroopa riikide pealinnades, paigaldati nüüd tema muuseumisse Turus. Sibeliuse ja tema perekonnaelu näidatakse XIX sajandi 60-ndaist aastast meie päevini. Teine osa multivideost koosneb Sibeliuse teoste loetelust. Neid saab kuulamiseks välja tellida.

STT-ETA

Plaanitakse ehitada teatrimaja vaid ühe muusikali ettekandmiseks

Müncheni helilooja Konstantin Wecher kirjutas muusikali Ludwig II-st, keda liigse raharaiskamise pärast muusikale peeti hulluks, kukutati 1886. a. troonilt ja suri seejärel kahtlastel asjaoludel. Eriti tuntud on ta Wagneri austajana (hiljem nende teed küll lahkesid) ja Bayreuthi ehitajana.

Niisama suured on ka tema praeguste kumardajate plaanid. Muusikali ettekandmiseks tahetakse järve kaldale ehitada 50 miljonit Saksa marka maksuma minev teatrihoone ning seal seda muusikali mängida 5 aasta jooksul 7 päeva nädalas. Kohalikud võimud on juba eraldanud teatrit ehitada kavatsevale erafirmale maatüki, kuid mõned juriidilised küsimused on veel lahendamata.

Reuter-ETA

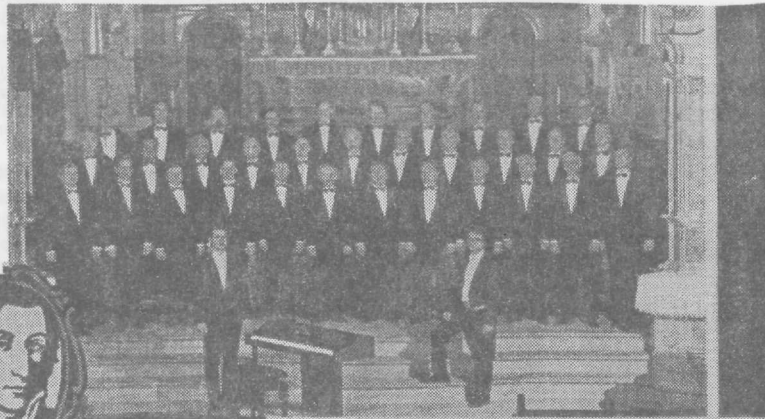
Ei kavatsegi Piiterist Läände siirduda

Peterburi Mariiski Teatri lauljanna, Siberis sündinud 32-aastane Galina Gortšakova on tõusev täht maailmamuusikas. Ta on esinenud "La Scalas", "Metropolitan Operas" ja teistel maailma kuulsatel ooperilavadel. Arvustus on olnud positiivne, teda on võrreldud Maria Callasega. Sel suvel esines ta Toscana Savonlinna ooperipidustustel Soomes.

Seal antud pressikonverentsil jutustas ta oma eluteest. Sündinud Novosibirskis ooperilauljanna tütreks, sai ta seal muusikalise hariduse ning asus siis tööle

Lääne-Euroopa viimane professionaalne meeskoor lõpetas oma tegevuse

Selleks oli Carl Maria von Weber Ensemble meeskoor Berliinis. Varem oli see olnud Saksa DV Rahvaarmee Erich Weinerti nimeline ansambel, kokku ligi 400 inimest. Pärast Saksamaa taasühinemist oli

selle koori likvideerimine kohe päevakorras, kuid oma kunstilise tasemega võlus ta ära mitmed Lääne-Saksamaa kõrgeid ametiisikud, nende hulgas ka kaitseministri Gerhard Stoltenbergi. Muudeti vaid nime ja C. M. von Weberi 4. põlve järeltulija parun Hans Jürgen Maria von Weber lubas hakata koori patrooniks.

Finantsmured jäid koori siiski kummitama ja need muutusid tõsisteks, kui nullusügisest Bundestagi valimiste tulemusel langesid mitmed koori toetajad parlamendist välja. Vähesed hääletenamusega otsustati koor alates k. a. II poolaastast finantsotetusest

ilma jätta. Seda põhjendati kaitseministeeriumi kulude kärpimisega. Kuid koori liikmete arvates oli peapõhjus koori punane minevik. Raiskamisest Bundeswehris tuuakse järgmine näide: Saksa DV armees ladudes on 100 tuhat täiesti uut särki, ainus viga - pikad käised. Üks firma pakkus oma teeneid käiste ärälõikamiseks - 1 mark tükk. Seda ettepanekut ei võetud aga vastu, vaid telliti 4,5 miljoni marga eest uued särgid.

Juuni alguseks polnud koor leidnud finantsvõimalusi oma tegevuse jätkamiseks. Oli proovitud Moskva Aleksandrovi-koori eeskujul koostööd rock-ansamblitega,

kuid ka see ei lahendanud rahaprobleemi.

Oma viimase välisturnee tegi Weberi koor maikuu Iisraeli, tähistamaks 50 aasta möödumist Teise maailmasõja lõpust. Anti 12 edukat kontserti, kuid koor keeldus esinemast põhilisel üritusel, milleks teda esijoones Iisraelisse saadeti - laulmast tseremoonial mälestusmärgi juures massimõrva ohvriks langenud juutidele Jad Vashemis, milles osales ka Lääne-Saksa Bundestagi esimees Rita Süßmuth. Põhjus: Süßmuth oli korduvalt lubanud aidata kooril lahendada finantsprobleeme, kuid polnud seda teinud.

Helsingin Sanomat, 11. 06. 95

Biitlite uusimas biograafias kinnitatakse, et neile tulid laulud unes

Biitlite fenomenalse edu uurimine ei vaibu. Ameerika ajakirjanik Mark Hertegaard jutustab oma uues raamatus "Päev elus" esijoones nende tegevuse kõõgipoolest, olles enne päevi veetnud biitlite lindistatud proovide ülekuulamisega "Abbey Road'i" stuudios. Ta märgib ära nii trupi äärmist produktiivsust ühise innustuse õhkkonnas kui ka suurt nõudlikkust enda suhtes. Album "Please, please me" valmis loominguvõimet tõstnud adrenaliinisüsti mõjul ühe ööpäeva jooksul. Enne kogu maailmas ülekantud televisioonisnemist tegid biitlid aga 57 proovi ja arvukalt duubleid.

Hertegaard uuris ka tuntud hittide tekkimist. Paljusid unes ajju tulnud lugusid ruttasid nad ärgates kohe mällu kinnitama, nooti nad ju ei tundnud. Nii on loodud Mc Cartney kuulsaim "Yesterday", Lennon "Across the Universe" jt. Laule on tekkinud kõikvõimalikes kohtades, kõikvõimalikes tegevustes - autobussis sõites, aias jalutades, sokke pestes.

Mõni aeg pärast skandaaliga laialimineku hakkasid biitlid taas mõtlema kokkusaamisest. Lennon käis korra jälle "Abbey Roadi" stuudios lindistamas ja ütles vahetult enne oma mahalaskmist New Yorgis 1980: "Keegi meist ei taha öelda: "Ei kunagi." Ja mulle,

25 aastat pärast "Beatles'ite" "lahkumineku" said seal kokku Mc Cartney, Starr ja Harris, et kirjutada mõned noodid vanadele lauludele juurde ja teha videoautobiograafia.

Reuter-ETA

Schnittke Mefistofeles on üheaegselt mees, naine ja saatan

Juuni lõpus esilinastus Hamburgi Riigiooperis Alfred Schnittke kolmas ooper "Doktor Johann Faustuse lugu". Helilooja kavandas seda juba 1980. a., kuid kaks südameatakki 1985. ja 1991. a. viisid ta kauaks rivist välja. Lõpuks dikteeris ta partituuri oma abilistele.

Schnittke uus ooper on muusikalises mõttes eklektiline - selles on stiilielemente vanamuusikast jazzini. Sisult on ta rohkem ürgfaustiline, põhineb enam 1587. a. publitseeritud anonüümsel "Fausti raamatul" kui Lessingi, Goethe, Th. Manni jt. selleteemalistel teostel, s. t. selles on rohkesti müstikat. Mefistofeles esineb nii mehe, naise kui nähtamatu saatana rollis.

Lavastajaks on inglane John Dew, tuntud faustoloog, kes on lavale toonud ka Berlioz ja Gounaud' samateemalisi oopereid. Küsimusele, mis on Fausti-lool XX sajandi lõpu inimesele öelda, vastas ta: "Te peate jälgima oma kontrollimatuid soovet. Te peate olema valvas - igapähe meist on kurat."

Reuter-ETA

(järg lk.15)

Jekaterinburgi (Sverdlovski) ooperis. Sealt sõitis ta oma häält demonstreerima Mariiski teatri dirigendile Valeri Gergijevile, kes võttis ta oma teatrisse tööle. Gortšakova mängib peaosil paljudes maailmakuulsates ooperites, kuid lemmikrolliks on jäänud tütarlapsenüstus - Tatjana osa "Jevgeni Oneginis".

Küsimusele, kas ta ei plaani asuda Läände elama, vastas Gortšakova, et selliseid meelitamisi on olnud palju, kuid ta ei kavatse järele anda. Ta armastab kodumaad ja Piiterit. Ta tunneb end kõige enam kodus Mariiski teatris, kus kõik piletikontrolöridi välja on teatud-tuntud.

STT-ETA

Itaalia suveteater uutest ruumidest

Mai lõpust augusti lõpuni mängitakse Roomas populaarseid vabaõhu oopereid, seekord Piazza de Siene amfiteatris. Varasem suveteatri esinemispaik, 1800 aastat vana Baths of Coracalli on suletud, kuna ta on saanud tõsiselt kannatada publiku rohkuse ja muusikalise vibratsiooni läbi.

Mulle jäi Rooma suveteater ära finantsraskuste tõttu. See oht oli ka tänava, kuna palgalisa nõudvad lavatöölised ähvardasid streikida. Vahetult väljakuulutatud hooaja eel saavutati nendega siiski kokkulepe. Mängitakse Verdi "Rigolettot", Puccini "Toscat" ja Tullio Kezischit uut balletti Frederico Fellini elust.

Reuter-ETA

"Suveuusika '95" algas 1. juunil õige efektselt: klaverimuusikat kuulama tulnud võttis vastu klaverita, küll aga moolbertide ja vanamööbliga lava. Sünnipäraselt mitmete kunstieeldustega ja end hästi müüa oskav **Mark-Kalev Kostabi** pakkus välja *talkshow* (kahjuks mitte eriti õnnestunud valitud partneriga) kolme kunstiteose (?) sünninimutid ja oma heliloomingu Marko Martini, Ralf Taali ja Risto Lauri vahendusel.

Aga klaver - see kerkis paksus roosas suitsupilves lava alt, tõugates kolm "parnassil" oma järke ootavat pianisti peaaegu rõdu kõrguseni. Seal laskusid nad üksteise järel esitama asjaarmastajast komponisti viitteist pala.

Nii nagu Kostabi on läinud maalikunsti täiesti oma teed ja saavutanud erakordse enesekindlusega lausa maailmakuulsuse, ei tunne ta ka muusikat kirjutades mingeid "õppimatuseid" ega "stiilileidmispiinu": osavalt otsitud programmiliste pealkirjade taga võib kohata oi kui palju tuttavat, aga ometi ei mõju see kõik epigoonluse või plagieerimise, vaid kostabliku lihtsakoelise muusikalise eneseväljendusena.

Kostabi maalide kõrvale oodanuks muusikaski mingit "näotult" (näota) sirgjoonelist helimaalingut, tuli ilmsiks aga magusakõlaline, üsnagi viimistletud kogum väikevorme. Igavaks ei läinud, aga suurem kunstiline elamus jäi siiski saamata. Interpreetid lähtusid peaaesjalikult pealkirjadest - "Noodid järsakul", "Pendel", "Vilkuvad jooned", "Kingnokk", "Soovunelm", "100 tuulelohet" jne. - kui rikkalikest võimalustest fantaasialennuks. Siiski jäi esitus vahel pinnapealsemaks, andis edasi küll teksti, aga jättis kaevumise "konteksti" teiseks - arvestades Kostabi suutlikkust lihtkuulajat kõita -, kindlasti peatselt saabuvaks korraks.

9. juunil esitasid **Aet Ratassep** (viul), **Arvo Haasma** (vioola), **Teet Järvi** (tšello) ja **Mart Ernesaks** (klaver) W. A. Mozarti Es-duur ja J. Brahmsi g-moll Klaverikvartetid.

Kõik neli muusikut on käesoleval ajal töötamas või õppimas väljaspool Eestit: A. Ratassep Soome Rahvuskooperis, A. Haasma Lahti Konservatooriumis, T. Järvi Lahti Sümfooniaorkestris ja M. Ernesaks end täiendamas Sibeliuse Akadeemias. Omal ajal tegid kolm esimest ilma keelpillimängijate konkurssidel ja rikastid Eesti kontserdielupilti, nüüd siis meeldiv taaskohtumine.

Kahtlemata õnnestus ansambliil tõepärasemalt paika panna Brahmsi muusikaline materjal; Mozarti steriilse ja ettevaatliku kõlapeleti taustal mõjus sinne tusedalt impulssiivne tooniandmine ja kirglikum kulminatsioonide ülesehitus hoopis sümpaatsemalt. Muidugi ei pruukinud Mozarti selline raameshoidmine olla dikteeritud alguse ebaluust, vaid teadlik taotlus, aga üheplaaniliseks jää see paraku küll.

Kummatigi omab kvartett head loomingulist potentsiaali, tehnilisest

võimekusest rääkimata, ja peaks leidma erinevatest asupaikadest hoolimata võimalusi tööks püsiansamblina.

"**E. Tubina Muusikapäevad**" algasid erilise pidulikkuseta ja pooltühjale saalile; ootuspärane elevus puudus nii lava- kui publikupoolele, ka orkestrantide asja- ja ajakohatu (leitsak oli ju juba taandunud) riietus tekitas võõristust. Ja kui näiteks Järvide galakontserdi pooleldi Tubina- ja eestigiväline programm oli põhjendatud, siis avakontserdil oodanuks läbinisti kodumaist kava. Ometi... tegid just E. Elleri "Enigma variatsioonid" õhtu muljed rammusamaks!

Alustuseks mängitud E. Oja "Mere laul" on kirja pandud autori küpsusperioodil, vaid 7 aastat enne ta varast surma. Inspiratsiooniallika pidev liikumine-muutumine ei kajastu teoses eeldatava vahelduslikkusega, pigem on see hetkemulje hoolikas arendus.

E. Tubina juba võõrsil loodud "Concerto klaverile ja orkestrile" esitas Vardo Rumessen, kes peab seda R. Tobiase ja A. Lemba klaverikontsertide kõrval üheks eesti muusika väljapaistvamaks teoseks.

"Concerto" on aktiivselt rütmikas ja pidevalt kulgev, vähemalt sellisena trakteeris helitööd solist, kelle tuleb üldiselt paremini välja konkreetse struktuuriga teravamalt lööki tarbiv faktuur, antud juhul äärmised osad. Seevastu keskmise lüüriiline algupool jäi kuivaks ja ebalevaks, otsekui ootama peatset energilist tõusujoont.

Kontserdi teine pool andis **Tõnu Kalamile** parema võimaluse avaldamaks omi mitmekülgeid dirigendioskusi. Pea aasta tagasi end sünnimaal tutvustanud Kalamile on viimane hooaeg lisanud uusi kunstilisi võimeid koos Shrevenge'i sümfooniaorkestri ja *Shrevengeport Opera*'ga.

Veetleb T. Kalam zestide sujuvus ja oskus saavutada võimas *tutti* eriliste füüsiliste pingutusteta.

"Enigma variatsioonid" on mõistatuslik (nii otsetõlkes kui üleüldse) lugu, sest 14 variatsiooni portreeterivad vaid initsiaalidega tähistatud sõpru, kelle silme läbi nähtuna kaob algul kuulnud täpse päritoluta teemakatkend peaaegu olematuks. Kavaleht aitas siiski "mõistatusi" lahendada, laiendades initsiaale konkreetseiks isikuiks ja iseloomustades neid suuremal või vähemal määral. Lüüriilisemad variatsioonid kuulusid muidugi õrnema soo esindajaile, härrasmehi iseloomustasid käremeelsemad ja tegasusad karakterid. Kõige naljakam "persoon" oli bulldog Dan, kes "esimeses taktis kukkus vette, teises ja kolmandas sumas vastuvoolu ja viiendas rõõmustas pääsemise üle!"

E. Elgari hilisromantiline harmooniakäsitlus ja kaunite, kord sentimentaalsete, kord kapriisete meloodiate rohkus seostus kirjeldatud teemaatikaga suurepäraselt.

Esimene kammerkonsert tõi kuulajate ette kaks E. Tubina keelpillisonaati:

viulile määratu mängisid **Ulrika Kristian** ja **Marje Lohuaru**, viololasonaadi **Annelee Wolf** ja **Tõnu Kalam**.

Nooruses viulimängu harrastanud Tubina loomingus on viiulil määrav koht: mitu suurvormi, süüdid ja palad, ka soololõigud sümfooniates jm. viitavad kiindumusele sellesse instrumenti. Viulisonaat nr. 2, samuti nagu "Concertino", on valminud juba paguluses, viololasonaat aga peale esimest kohtumist okupeeritud kodumaaga. Selle pühendas autor muide tuntud violamängijale ja dirigendile Endel Kalamile. Mõlemast teosest kumab vastu kodumaakaotuse valu, hilisemas ka kibedus sünnikoha ränkade muutuste üle. Suurepärase sümfoonikuna ei saanud E. Tubin jätta sonaatideski rakendamata läbivat arendusprintsipi ja pillide maksimaalset võrdväärsust.

Eriti meeldis abielupaari Wolf-Kalamil tundeline interpretatsioon, ette saab heita vaid kohatist kõlalist tasakaalustamatust; muidugi võis vioola madalama registri mattumist klaveri paksu faktuuri kanda osalt ka autori süüks. Kristiani-Lohuaru puhul ülemängimist ei esinenud, järelikult andis klaveripartiid diferentseerida. E. Tubina muusikas peitub emotsionaalsus ehk üsna sügaval, aga see väärinuks nende poolt enamatki esileseedmist.

Õhtu hingeminevaimaks helindiks osutus D. Milhaud' Viololasonaat nr. 1, eriti Air'i esitust on raske ära unustada! Põhinemine 18. saj. anonüümse autori teemadel on arvatavasti samasugune müstifikatsioon kui F. Kreisleri "Klassikalised manuskriptid". Selline alapealkiri võimaldas Milhaud' kasutada baroklikku stilisatsiooni sellele "võõra" harmoonia ja rütmijoonise raames. Tulemus oli vaheldusrikas ja intrigeeriv.

Annalee Wolf on pärit Minnesotast, õppinud seal ja mujal, täiendanud end mitmete spetsialistide juhendamisel. Nüüd on ta innuka kontserttegevuse kõrval ka ise õpetajaks peamiselt suvekursustel. Kuna T. Kalam tegutseb dirigeerimise kõrval ka kammermuusikuna, iseloomustas nende ansambli aastatepikkuse koosmusitseerimisega kaasnev tunnetuslik ühtesulamine. A. Wolf valdab laitmatu pillikäsitusel kõrval ka ilusat violatooni, mis pole kaugeltki kättesaadav igale sellel instrumentil mängijale, ja loomupärast fraasiehitusoskust.

18. juunil laulis Pille Lill E. Tubina laule, tema partnerilt Vardo Rumessenilt kuulus neli klaveripileüdi.

Siinkohal tahaks pikemat peatuda **V. Rumessenil** kui eesti klaverimuusika kirglikul propageerijal ja paljude eesti autorite loometeoste varjusurmast väljatoojal. Lõpetanud konservatooriumi 1971. a. diplomitööga "Mart Saar - kogutud teosed" töötas V. Rumessen pikka aega pedagoogina, jätkates samal ajal teaduslikku tööd ja kontserttegevust. Eriliseks huviobjektiks on V. Rumessenile olnud E. Tubina looming; tõenduseks Tubina muusikapäevade ja Fondi asutamine ning tema klaveriteoste tutvustus ka väljaspool Eestit. V. Rumesseni teeneks on pealegi R. Tobiase

kauda ebasoosingus olnud muusika "taaselustamine" ja oratooriumi "Joonase lähetamine" ettekandele toomine, rohkete R. Tobiase, M. Saare, E. Oja, P. Süda, H. Elleri jt. teoste trükkitoimetamine ja mitmete eesti heliloomingut käsitavate raamatute ja artiklite ilmutamine. Seekordsete muusikapäevade organiseerimisel osales V. Rumessen ka konsultandina.

Pille Lill on viimastel kuudel lülitunud pealinna kontserdiellu kiiduväärse aktiivsusega. Huvitav on märkida, et P. Lill lõpetas konservatooriumi algul hoopis muusikapedagoogina ja asus alles siis laulu õppima. Pärast teist diplomit (1991) täiendas lauljatar end Soomes, Inglismaal ja Itaalias.

E. Tubina soololaulude enamik on kirjutatud kodumaal, neist õhkub noorusromantilisi tundeid ja väljendusvajaduse impulsiivsust. Varasemaid dateeringuid kandsid sel õhtul esitatuist "Kesk laotusi" (E. Enno 1927) ning J. Liivi sõnadele loodud "Punane õnapuuõis" ja "Sügise päike" (1928). Hilisemates lauludes avaldab autor end läbi instrumentaalsema olemuse, helikeel on komplitseeritum ja muusikaline materjal kontsentreeritum: "Kolm laulu K. Lepiku tekstidele" (1961), "Tulsease" ja "Ingel lindudega" (M. Under 1943).

Kuigi kõigi laulude dramaatiline pingeline ei vabastanud kuulajat hetkekski oma haardest, kaldus sümpaatiia siiski hapramate-õrnemate, romansilaadsemate poole, nagu "Sügise päikene", "Suvine õõ", "Taevast valge ja sinine".

Pille Lille esitus oli tasemel. Tubina laulude pikkadest fraasidest, tehnilisest keerukusest ja suurest hääleulatusest tulenevad probleemid lahendas lauljatar selge üleolekuga. Kaunis ja kande piano ning oskus ehitada katkematu arengujoonega üles iga laulu sisuline "karkass" väärivad kiitust. Kunstnik võinuks aga hoiduda kaugemale oma vokaalse jõu maksimumist, kõikides lauludes sinna väljajõudmine mõjus pisut üksluiselt ja pisendas kõige dramaatilistele kulminatsioonidele.

Tubina laulusaadet - väheste eranditega - on lausa orkestraalsed ja nende osatähtsuse laulude sisulise ja vormilise külje avamisel vähemalt võrdväärne vokaalpartiiga. V. Rumessen täitis oma rolli korrektselt.

Teisel sümfooniakontserdil kõlas E. Tubina Sümfoonia nr. 9 ("Sinfonia semplice"), R. Tobiase "Kaks vaimulikku laulu" ja Helen Tobias-Duesbergi "Reekviem" (viimases redaktsioonis esmakordselt).

E. Tubina iga sümfoonia on omalaadselt kordumatu, Üheksandas avaldub see 2-osalise vormis ja kahe alge - agressiivse ja humaanse - vastandamise lihtsas filosoofilises tões. Kuigi E. Tubin on oelnud: "Muusika läheb oma rada. Teda ei saa sundida ei ühele ega teisele poole", peaks sümfoonia eeltoodud "muusikaväline" iseloomustus siiski paika pidama; Adagio ja Allegro kõlasid tõepoolest julmalt ja halastamatult, teine osa aga hoopis positiivsemat vastukaja ärgitavalt.

Orkestrit "Tallinna Noorte Filharmoonia" juhatas Toomas Kapten rühikalt ja kindlakäeliselt, kuid üldmuljena näis sümfoonia noortele pillimeestele puhtmängulisest toimetulekust hoolimata ülejõukäivana. Hulga uhkemalt saadi hakkama Reekviemiga, kus laulsid kaasa Kaarli koguduse ja Raekoja kammerkoorid ning solistid Annika Tõnuri, Leili Tammel, Mati Kõrts ja Rauno Elp.

H Tobias-Duesberg on oma muusikalise hariduse saanud orelil alal A. Topmani, kompositsiooni alal A. Kapi ja H. Elleri ning vormiõpetuse alal C. Kreegi klassis. See taust on tema loometöös tuntav, hoolimata pool sajandit kestnud elust Saksamaal ja USA-s.

H. Tobias leiab, et "Reekviem" on "jutt terve inimsoo ja materiaalse maailma kaduvusest, ja tema valik paljude võimaluste seast oli kirjutada lihtsameelse ja lapseliku ettekuulutusega seda "lõppude lõppu", mille tegelikku olemust ei saa teadma ükski surelik".

Reekviemi muusika on täis usulist hardust ja jälgib karakterivalikul traditsiooniliste tekstide mõtet puhtsüdamliku siirusega. Kui püüda 17-st osast mõnda esile tõsta, siis oleksid need väga põneva koorifaktuuriga "Confutatis" ja oma karges ilus mõjusad "Lacrimosa" ja "Benedictus". Olgu öeldud, et viimati nimetatute meelde jäävust suurendasid **L. Tammeli** ja **A. Tõnuri** hoolikad solemised.

Rahvas tänas hallipäist autorit püsti seistes, talle kingiti rohkesti lilli.

21. juunil kell 21.00 algas **Galakontsert**, mis andis eeskätt võimaluse tutvuda **nooremate Järvide** kunstiga. Maarika (1964) alustas flöödiõpinguid juba kodumaal K. Vesti ja S. Sauluse juhatusel, hilisem haridustee viis neiu paljude spetsialistide juurde Bostonis, New Yorgis jm. Nüüdseks on Maarikast kujunenud professionaal, kelle osalust soovivad paljud orkestrid ja ansamblid, möödunud hooajal Hispaania Raadio ja Televisiooni orkester.

Kristjan (1972) lõpetas sel kevadel Manhattani Muusikakooli klaveri alal ja on dirigendina praktiseerinud oma kaasõpilastest moodustatud "Absolute Ensemble"iga". Orkester propageerib klassika kõrval ka modernset muusikat ja kannab meelsasti ette lausa uudisteoseid; plaanis on osavõtt sarjast "Kostabi World".

Kava algas E. Tubina "5 prelüüdiga" ja I. Stravinski Sonaadiga. K. Järvil on head pianistlikud võimed, tema mängus on kõik komponendid selgelt piiritletud, andes tunnistust nii heast koolist kui harmooniliselt arenenud isiksusest.

Tõsist tunnustust vääriskas M. Järvi, kelle esitus oli heakõlaline ja hoolikalt süüvivi ettekandele tulnud autorite (E. Tubin, F. Poulenc, F. Martini) paljuski ühilduvasse stiili. Muide, E. Tubina Sonaat flöödile ja klaverile kõlas Kristjani palvel tema õpingukaaslase Ch. Colemaniga õige asjatundlikult tehtud orkestreeringus. Nii selles kui F. Martini "Ballaadis flöödile, keelpillidele ja klaverile" näitas noor dirigent end tragi saatjana.

A. Honeggeri Sümfoonia nr. 2 keelpillidele ja trompetile (soleeris Indrek Vau) oli kahtlemata õhtu problemaatilisim ettevõtmine, ent sellegagi toimetulek viitab K. Järvi paljulubavale potentsiaalile.

R. Tobiase oratooriumi "Joonase lähetamine" ümber oli kõmu enne, aga veel rohkem pärast 23. ja 25. juunil toimunud kontserte. Plaan teose suurejoonelisest maailmaesitusest pandi paika pea kaks aastat tagasi; möödunud aja jooksul tehti kahtlemata suuri kunstilisi ja organisatsioonilisi pingutusi, et "lähetamine" igas mõttes korda läheks. Paraku, nagu meil nüüd paljud ettevõtmised - ehk hädapärasedki kui muusika - takerduvad rahapuuduse taha, nii selgus uue valitsuse ebameeldiva avastusena, et "riikliku kontserdiprojekti" läbiviimiseks vajalikku 17 miljonit EEK-i pole kusagilt võtta! Lepinguterikkumisest tulenevate protestide vältimiseks piirdatakse nüüd miinimumprogrammiga: augusti lõpul esinetakse vaid Rootsis ja Soomes.

Pahandamist oli ka "madalamal tasemel" - I. Randalu ja M. Siimer pidasid "Eesti Sõnumite" veergudel "kirjavahetust", mille vallandas viimase küllaltki respektitult sõnastatud artikkel 22. juuni "EE"-s. Muidugi - oma kultuurisaavutuste ikka veel igasugust eneseupitust häbelikult pelgava hindamise taustal on Joonase-kiitmise parameetrid küllaltki võimsad, aga vaevalt on selles midagi taunitavat: "Joonase lähetamine" on päris kindlasti suurejooneline ja kõrge kunstilise väärtusega helitöö mitte ainult Eesti-mastaabis. Oratoorium on kirjutatud meisterlikult nii kompositsioonitehnilises, polüfoonilises kui vormidramaturgilises mõttes ja haarab mitte ükski oma esitusmeeskonna arvukusest tulenevate ülivõimsate kulminatsioonidega, vaid ka hardalt vaiksete "Chorus mysticus"e" lõikude ja aariate-ansamblitega. Pealegi omab teos heas mõttes kosmopoliitset helikeelt, mille vastuvõtmist mujal ei kammitseks "rahvuslik eripära".

Partituuri põhjaliku uurimise tulemusena nägi Neeme Järvi oratooriumis mõndagi teisiti kui eelmised (P. Lilje, L. Krämer) tõlgitsejad. See erinevus ei seisnenud ükski "kägakatsutavas" - tempode mõlemasuunaline liigutamine, pauside pingestamine, dünaamiline gradatsioon jm. -, vaid eelkõige sõnulsetamata lummuse loomises, kolmetunnisest hiigelteosest harukordse teraviku kujundamises.

Kõik kollektiivid olid teinud tõhusat tööd, nii et Neeme Järvi ambitsioonid realiseerisid tõrgeteta. Küsimärgiks jäi vaid välissolistide osalus: kas tõesti ei tulnuks toime oma jõududega? Külalised polnud ja "ekstraklassist", noor Taimo Toomast Joonasena, samuti Mart Mikk, rääkimata Pille Lillest ja Urve Tautsist, täitsid oma osa veenvalt ja heas vokaalses konditsioonis.

Juulikuu hajutas suuremad muusikaüritused mööda Eestimaad laiali. Pealinna kontserdielu raskuspunkt langes kuu lõpul alanud IX orelifestivalile, siiski toimus rida teisigi mainimist vääri vaid muusikasündmusi.

Kontserdihooaja "Estonias" lõpetas Eesti Muusikaakadeemia. 1. juulil toimunud kontsert-aktusel anti diplom 70. lennu sajale lõpetanule, sealhulgas esimestele bakalaureuse- ja magistrikraadi omandanule. Neist paljud on end erialaliselt juba meeldivalt tõestanud, pälvides laiema muusikaüldsuse tähelepanu ja tunnustuse. Selles veenis ka sisukas kontsert, kus EMA sümfooniaorkestri ees soleerisid Taavi Kuntu (trompet), Ruth Mägi-Haav ja Andrei Valigura (viul), Signe Kull (flööti), Meeli Tamm (sopran) ning Mati Mikalai (klaver). Nõudlik kava sisaldas tippteoseid klassikult ja romantikult, sekka vaimukat muusikat nüüdisajast. Väga meeldis J. Brahmsi viiulikontsert D-duur R. Mägi-Haava esituses. Muusikalise arengu sügav tunnetus ning laitmatu tehniline teostus innustas orkestritki ennast ületama. A. Valigura sädeleva artistlikkusega esitatud L. Kupkoviči "Suveniir" nakatas nii kuulajaid kui orkestrante, tuues saali lustakat elevust. Eredaim mulje pärineb kontserdi lõpust - M. Mikalai tõelise pianistliku üleolekuga mängitud F. Liszti II klaverikontsert lummas seemise pingestatuse ja energiaga, erilist kiitust väris orkestri paindlik ja värvikas toetus (dirigent Jüri Alperden).

3. juulil olid Mustpeade Majja kogunenud Rein Rannapi ande austajad. Praegu end Lõuna-Kalifornia Ülikooli doktorantuuris kompositsiooni alal täiendav muusik on meie varasemast ajast tuttav eelkõige võimeka ja omanäolise pianisti ning levimuusikuna. Kontsert, õigemini improvisatsioonide õhtu pealkirjaga "Live composing" võimaldas heliteoste sünnile kohapeal kaasa elada. Rannap eelistab improviseerimisel vaba, komponeerivat meetodit, vastandades seda džässirangetes raamidest püsivale variatsioonilisusele. Sõltumatus mingistki lähtematerjalist annab heliloojale võimaluse uidata eri ajastute ja muusikavoolude vahel, luua põnevaid helimaailmu.

Rannapi Tallinna-kontserdil kõlas palju mõttetihedat muusikat, mida ilmestas vahetu mängurõõm ning vastupandamatu siseenergia. Vaheldusena kõlasid meditatiivsed rahvalike lauluviiside töötused, kaldudes küll kohati liigsesse sentimentaalsusse. Improvisatsioon nõuab suurt mõtteüksust nii selle loojalt kui ka kuulajalt; pika kontserdi lõpuosa andis tühnust mõlema poole teatavast väsimisest.

4. juulil taas Mustpeade Majas toimunud kammermuusikaõhtul esines kvartett koosseisus Toomas Vavilov (klarnet), Annika Tõnuri (sopran), Nata-Ly Sakkos (klaver) ja Vello Sakkos (klarnet). Kõlas põhiliselt Saksa-Austria romantikute looming, lisaks Debussy, Poulenc.

Otsekui eelsoojenduseks festivalile toimus Nigulistes 2 meeldivat orelikontserti.

Andres Uibo nimi muusikasõprade seas tutvustust ei vaja. Lisaks edukale kontserttegevusele on ta alates 1987. aastast toimivate rahvusvaheliste orelifestivalide idee algataja ning kunstiline juht.

5. juulil toimunud kontserdi esimeses pooles kõlas barokiaja muusika. D. Buxtehude, V. Lübeck, N. Bruhns, G. Böhm on Bachi-eelse perioodi suurimaid Saksa organiste-heliloojaid. Nende teostes kajastuvad suurejooneliselt tolleaegse orielihituskunsti võimalused. Kahtlemata on Niguliste kiriku romantilist tüüpi oreil võimatu saavutada efekti, mida andnuks barokiaegne instrument oma polüfoonilise muusika esitamiseks sobiva läbipaistva kõlaga. Ometi võis kuulud esitust nautida, eeskätt tänu Uibo maitseka stiilitunnetusele ning fantaasiarikkale tämbrivalikule. Kontserdi teise poole täitis Louis Vierne'i 3. Orelisümfoonia. Seoses 125 aasta möödumisega tolle prantsuse helilooja sünnist oli tema looming ka tänavuse orelifestivali põhiteljeks. A. Uibo kontserdil kõlanud sümfoonia pärineb perioodist, mil Vierne tegutses Pariisi Notre-Dame'i kiriku organistina. Nii tehniliselt kui muusikaliselt nõudlik teos võib omanäolise harmoonia- ja vormikäsitlemise ning improvisatsioonilisusele läheneva virtuoossusega. Uibo mängus oli veenvat tervikutunnetust ning eredaid karakterijooniseid.

16. juulil mängis Nigulistes Kristel Aer. Tegu on praegu Helsingis Sibeliuse Akadeemias õppiva mitmekülgse noore muusikuga, kes mõne aastaga on kujunenud arvestatavaks, heade tehniliste eeldustega organistik. Muusikahommiku mitmekesine kava sisaldas P. Süda, P. Hindemithi, F. Mendelssohn-Bartholdy ja O. Messiaeni teoseid. Avaloona kõlanud Peeter Süda prelüüdis ja fuugas (g-moll) häiris kohatine rabeledus, fraasisesised tempokõikumised jõudsid piirini, mis hakkas pärssima muusika loomulikku kulgu. Seevastu Paul Hindemithi I Orelisonaat oli esitatud juba märksa tundlikuma närviga, eriti mõjusaks kujunes kontrast II osa leebe algusmõtiskluse ning tormaka, tehniliselt efektse Fantaasia vahel. Üldiselt näib K. Aeru interpreteeritud muusikale praegu paremini sobivat aktiivne, liikumisest ja energiast pulbitsev muusika. Seda tõestas eelkõige Olivier Messiaeni tsükli "Issanda sünd" lõpuosa haarav esitus. Seevastu vaoshoitumate tempode puhul, kus enam valitsemas helidevaheline pingestatus, jääb veel oodata kunstniku küpsemist.

18. juulil mahutas Mustpeade Maja Olavi saal vaevalt kõiki saksofonimuusika sõpru. Tallinna Saksofonikvarteti kontsert oli suviselt probleemitu, õhkkond mõnusalts kodune. Seda soodustasid ansambli liikmete muhedad kommentaarid teoste - kas kumardusena välispublikule või (üle-)hinnates meie kuulaja haritust - sedakorda küll valdavalt saksa ja inglise keeles. Kvarteti praegune koosseis (Olavi

Kasemaa, Villu Veski, Valdur Neumann ja Hendrik Nagla) on koos mänginud 10 aastat, millest ka muusikute kadestamisväärne üksteisemõistmine ning kõrge professionaalsus. Tallinna kvarteti omapäraks võrreldes analoogsete kollektiividega mujal maailmas on repertuaari laiahaardelisus.

Seekordse kava rõhiosa moodustas džässmuusika, siiski ei jäetud kasutamata võimalust irriteerida publikut barokkmuusika, sealhulgas J. S. Bachi fuugade meisterliku esitamisega saksofonil. Džässipalades muutus järjest tuntavamaks V. Veski vitalne, improviseerimisaldis osalus, kulmineerudes vapustavaks enesepaljastuseks P. Woodsi kvartetis. Spetsiaalselt Olavi saali akustikat arvestades loodud arranžering traditsioonilisele "Amazing Grace" oma sulnite helidega lausa sulas ruumis. Põnev kava pakkus võimalusi enesenäitamiseks ülejäänud ansambli liikmetele ning vaimustunud publik lahkus alles pärast O. Kasemaa lubadust peatselt taaskohtuda.

19. juulil mängis Nigulistes vanamuusikaansambel Salzburgist. - Paul Hofhaimer Consort (kunstiline juht Michael Seywald). Kuueliikmeline ansambel viljeleb nii vokaal- kui instrumentaalmuusikat, esineb tihti nimekate kontserdisarjade ja vanamuusikafestivalide raames ning on välja andnud mitu heliplaati. Tallinnas demonstreeriti laitmatut toimetulekut rikkaliku instrumentariumiga ning esitati värvikas kava renessansiajastu muusikast. Kontserdi üldmulje jäi kahjaku oodatust kahvatumaks, milles omajagu süüd Niguliste saali akustikal - vaimustust kaunist muusikast pisendas lauljate ning vähese kõlajõuga keelpillide kohatine suutumus end kuuldavaks teha.

Juulikuise suvemuusikaprogrammi lõpetas 25. juulil meie silmapaistvamaid noori saksofoniste Virgo Veldi. Duo V. Veldi-R. Taal on edukalt esinenud varemgi; ühtlasi on mõlemad muusikuid saatnud märkimisväärne edu erialalistel konkurssidel nii kodu- kui välismaal. Seekordse kontserdi kava moodustas põhiliselt 20. sajandi muusika. V. Veldi esituses võlus eelkõige meisterlik dünaamiliste ja kõlavarjundite kasutamine, mis tuli eriti säravalt esile Vincent Persichetti teoses "Parable" soolosaaksofonile. Põnevalt isikupärast interpretatsiooni võis jälgida Eugene Bozza "Aarias"; sügavast emotsionaalsest laengust olid kantud kontserdi lõpuosas kõlanud Paul Bonreau "Süit" ning Darius Milhaud' "Scaramouce", mille viimase osa tehniline teostus balansseeris küll liialdatult interpreedi võimete piirimaal.

Erandiks nüüdisaja muusika seas oli Franz Schuberti 12 ländlerit koosnev klaveritsükkel, mille paigutuseks sellesse kavasse ei suutnud küll leida ühtki veenvat põhjendust, teos oli vähepakkuv nii esitajaile kui publikule. Märksa hinnatumaks osutus R. Taal ansamblipartnerina tänu saatepartiide laitmatule tehnilisele ja sisulisele viimistlusele ning solisti taktitudelisele toetusele.

Meenutusi mööduvast koorimuusika suvest

Tänavune suvi oli rikas kooride mitmete ulatuslike ettevõtmiste poolest. Traditsiooniliste maakondlike laulupäevade ja tantsupidude kõrval toimus kolm üle-eestilise tähtsusega laulu- ja tantsupidu: Eesti Naislaulu Seltsi (ENLS) esimene laulupäev Rakvere linnuses (10. VI), vabariiklik puhkpillimuusika ja meeslaulupäev Toila lauluväljakul (17. VI) ja XII üliõpilaste laulu- ja tantsupidu "Gaudeamus" Tartu lauluväljakul (8.-9. VII).

Naiskooride laulupäeva korraldajaks oli alles aastavanune ENLS. Seni üsna edukalt tegutsenud Eesti Meestelaulu Seltsi (EMLS) eeskujul ja ka otsesel kaasaaitamisel sündis juunis 1994. a. eesti naiskoore ühendav organisatsioon, mille tegevuse peamine eesmärk ja pühendumine kajastub seltsi motos - A. Haava laulusõnades "Ei saa mitte vaiki olla...". Praegu ühendab ENLS endas umbes 1500 naislauljat üle kogu maa. Seltsi Rakvere laulupäevale oli tulnud ligi 1000-liikmeline ühendkoor, lauldes oma kontserdil peamiselt eesti naiskooride meelisvalu läbi aegade. Koori juhatasid kümnekond Eesti tuntumat ja aktiivsemat naiskoorijuhti. Vaheldust pakkusid EMLS Tallinna Meeskoor, meeskoor "Rakvere" ja Rakvere Linnaorkester. Sütitava isamaalise sõnavõtuga esines laulupäeva avamisel Eesti Kaitseväe juhataja, ENLS-i patroon - kindralleitnant Aleksander Einseln.

Naiste ühendkoor kõlas meeldivalt. Suurima elamuse said kahtlemata lauljad ise. Akustiliselt oli koori kõla nauditav tänu hästivalitud esinemispaigale, kus iidse linnuse müürid ja siseõu moodustasid omapärase hästikõlava "kontserdisaali". Kahju, et kava jäi pisut lühikeseks, et üldist meeleolu kippusid segama viimasagarad, et viimasest tingituna oli ka kuulajaid soovitud vähem. Sellele vaatamata oli naiskooride Rakvere laulupäev kokkuvõttes ENLS-i hästiõnnestunud ettevõtmise. Jätkugu tal edasist tahet ja indu eesti naiskooride ühiseks pereks liitmisel, uute sihtide ja eesmärkide poole püüdlisel.

17. juunil kogunesid kaunisse Toila Pühajõe orgu meie puhkpilliorkestrid, mees- ja poistekoorid. Sai teoks selle suve üks meeldejäävam kultuurisündmus — üle-eestiline **puhkpillimuusika ja meeslaulupäev**. Pidasime seda vastvalminud laululaval. See paekivist rajatis on väga kaunis (arhitekt Rein Toomingas) ja harmoneerub hästi ümbritseva loodusega. Tänu ja tunnustus laululava ehitajatele! Erilist kiitust väärivad selle organiseerijad eesotsas Toila vallavanema Bruno Uustali ja Ida-Virumaa maavanema Rein Aidmaaga. Nende töö ja pingutuste tulemusena on nüüd ka Kirde-Eestis see tõeline kultuurikolle.

Toila ja selle ümbruse inimesed on alati olnud kultuurilembesed. Pole kahtlust, et Pühajõe ürgoru lauluväljakult, uuel laululavalt hakkab üha aktiivsemalt kiirgama eestluse ja aatilisuse vaim, mis oluliselt peaks kaasa aitama, et ka Kirde-Eesti muutuks juba lähitulevikus alaks, mis tugevneks ja areneks elujõuliseks Eesti osaks.

Pidu Toila pargis oli meeliülendav. Looduslik laululavaesine "amfiteater" oli rahvast tulvil. Väga hea on uue laululava akustika. Puhkpilliorkestrite, mees- ja poistekooride vaheldumine, nende omavahelised kombinatsioonid andsid kogu kontserdile hea dünaamika, kontrastsuse ja vormilise ülesehituse. Ühendorkestri kõrval esinesid eraldi keerukamate teostega kutselised puhkpilliorkestrid. Mees- ja poistekooride kava oli koostatud meie tänaste taidluskooride võimeid arvestades. Küllalt heal tasemel saadi hakkama ka kahe ulatuslikuma ja nõudlikuma teosega (E. Griegi kantaat "Uus isamaa", V. Kapi poem "Põhjarannikul"), mida esitasid ühendatud mees- ja poistekoorid koos politsei puhkpilliorkestriga. Meeleolukat vaheldust tõi kontserdi kavva kolme tuntud rivilaulu laulmine. Meeste laulupeole selletaolised laulud sobivad. Nendega ei tohi aga liialdada. Tunnustus poistekooride üleemeelikele ja südile esinemisele! Mis sellest, et mõni laul kippus intonatsiooniliselt vägisi "päris metsa" minema. Seda korvas poiste ülim emotsionaalsus ja nakatav laulutahe.

Teadmiseks kõikidele Eesti lauljatele, mängijatele ja tantsijatele! Toilasse tasub tulla pidu pidama!

8.-9. juulil pidas Tartu lauluväljakul oma XII "Gaudeamust" Balti vabariikide akadeemiline noorus. Üliõpilaste laulu- ja tantsupidude 40-aastaselt traditsioonil, mis sai alguse Tartus Richard Ritsingu algatusel, on hindamatu väärtus ja tähendus Balti riikide rahvuslike vabaduspüüdluste hoidmisel ja kasvatamisel. Nõukogude okupatsiooniržeiim kartis neid tudengite loomingulisi kokkusaamisi. Igal "Gaudeamusel" on olnud oma spetsiifiline taust ja nooruslik energiakiirgus. Tasub näiteks meenutada "Gaudeamust X" Vilniuses (1988. a.), kus Eesti tudengite initsiatiivil lahvatas kõigi Balti rahvaste avalik vabaduseleek. Tudengite kätes lehvitsid siis esmakordselt koos kolme vabariigi trikoloogid. Need olid unustamatud päevad! Tänavune "Gaudeamus XII" oli mõneti eelmistest erinev. Selle avas Tartu Ülikooli rektor prof. Peeter Tulviste. Sisukas ja kujundlik oli Eesti Vabariigi presidendi Lennart Mere sõnavõtt. Arusaamatuks jäi publikule ja tudengitele Läti ja Leedu presidendi "Gaudeamusest" eemalejäämine. Millist jõulist ja sümboolset ühendavat mõju oleks avaldanud kõigi kolme presidendi osavõtt.

Kui eelmistel "Gaudeamustel" oli pearõhk asetatud iga vabariigi poolt ettevalmistatud kavale, siis nüüd oli tudengite laulupidu läbivaks ideeks ühine programm kolme riigi koorilauludest (kunstiline juht prof. Alo Ritsing). Ka seekord esines iga riik spetsiaalse oma kavablockiga, millel oli siiski sekundaarne tähtsus. Uudsenäa mõjus eesti tudengite vaatamänguline tudengimüsteerium "Ilmsüüta neitsi ohverdamine" (lavastaja Ain Mäeots "Vanemuise" teatrist), mis hästi haakus kogu laulupeo kavaga.

Koorid kõlasid hästi. Eriti tõstaksin esile ühendsegakoori kompaktsust ja väga meeldivat kõla. Edukalt esinesid ka

ühendatud puhkpilliorkestrid. Väga hea mulje jättis Läti tudengite ühendkoori ja tantsurühmade vaheldusrikas, tempokas ja nooruslikult hoogne esinemine. "Gaudeamuse" laulupeokontserdi finaali oli meeleolukas: tänati koori- ja orkestrijuhte, hämarduvasse suvisesse kesköötaevasse purskus mitmevärviliste rakettide tulemärg.

"Gaudeamus XII" teisel peopäeval oli Tartu imeline laululava tudengite-tantsijate ja-pillimeeste päralt. Esineti eraldi riikide kaupa. Enam meeldis Läti programm oma mitmekesisuse, vormilise ülesehituse ja ettekandmise hoogsusega. Osa kuulajate-vaatajate hulgas tekkis Eesti kava vaadates teatud arusaamatus, isegi hämming. Miks esinesid Tartu ja Tallinna tudengid eraldi? Kas tõesti taheti järjekordselt alla kriipsutada Tallinna ja Tartu vahelisi kunstlikult esilekutsutud hõõrumisi? Lausa räägelt mõjus Tallinna tudengite tantsude finaalis müstilise "Tartu vaimu" mõnitamine. Olen veendunud, et see oli mõeldud huumorina, kuid väljakult vaadates see nii välja küll ei kukkunud. Kahjuks torkas osa Eesti tudengite-tantsijate puhul silma ka lohakas suhtumine oma rahvariitesse. Olen võhik, kuid ei suuda leppida, et rahvatantsuepol esines ra0hjhvariide ja tavariietuse maitsetuid kombinatsioone. Seda ma ei märganud Leedu ja Läti tudengite puhul. Ja veel üks etteheide. Pean kahjuks tunnistama, et võrdlemisi suur osa meie tudengeid-koorilauljaid osales oma peol vedelamalt ja vastustundetumalt, võrreldes meie lõunanaabritega.

Võrratu ja värvikirev oli südasuvises päikeselõõsas hästilavastatud "Gaudeamus XII" tantsupeo finaali. Sümboolne "Gaudeamuse" laulu- ja tantsupeo läti anti pidulikult üle Leedu haridusministrile. Järgmine "Gaudeamus XIII" on Vilniuses 1999. a.

12.-16. juulil toimus Riias omalaadne **Balti ja Põhjamaade** (Soome, Rootsi, Norra, Taani, Islandi) **rahvusvaheline kooride festival**, mis kujunes Läti Vabariigi selle suve koorimuusika suursündmuseks. Festivali tervikuna oli uudne ja huvitav. See oli suurejooneline rahvusvaheline kooride kokkusaamine (kokku umbes 4500 osavõtjat). Kõige arvukamalt oli koore Leedust, Lätist ja Norrast. Põhjamaade kooride huvi selle ühisettevõtmise vastu oli suur. Kooride ja puhkpilliorkestrite enamikule oli võimaldatud eraldi esinemised nii vabas õhus kui ka saalides üle kogu Lätimaa.

Õpetlikud ja huvitavad olid iga osaleva maa esinduskoori loeng-kontserdid (seminarid) Läti Muusikaakadeemia saalis. Mitmed neist olid väga hästi kavandatud ja ka professionaalsel tasemel esitatud. Üks meeldejäävamaid oli Stockholmli Jacobi kiriku motettkoori esinemine. Seda kommenteerides tutvustas huvitavalt ja kaasahaaravalt rootsi koorimuusikat läbi aegade koorijuht Pers Burins, kes festivali käigus muutus kõikide kooride lemmikuks. Küllalt hästi sai selle ülesandega Riias hakkama ka Eesti Koorijuhtide Segakoor (juh. J. Rent, A. Üleoja, O. Oja, K. Areng). Meie seminar-kontserti kommenteeris

meeleolukalt muusikateadlane-helilooja Mart Siimer.

Väga meeldis kogu selle hiigelfestivali vormiline ülesehitus. Festival algas 12. juulil Riia Mežapargi laululaval kõikide osavõtjate kooride ja orkestrite eraldi esinemistega (1-2 pala) kõikidele osavõtjatele ja lõppes nende väga mõjusa ühislaulupeoga 16. juulil. Lätlaste laululaval kõlas esmakordselt nii arvukas rahvusvaheline ühendkoor. Kontserdikava oli koostatud osavõtnud maade koori- ja puhkpillimuusikast. Eesti oli esindatud kahe koorilauluga - G. Ernesaksa "Mu isamaa on minu arm" (juh. K. Areng), M. Saare "Mis need ohjad meida hoidvad" (juh. J. Rent) - ja F. Mandre "Sving marsiga" (juh. A. Miido). Festivali ühendkoori ja puhkpilliorkestrite ühiskontsert jättis väga tervikliku ja muusikaliselt kõrgetasemelise mulje.

Aukülastajana viibisid festivali lõppkontserdil Eesti Vabariigi peaminister Tiit Vähi ja kultuuriminister Jaak Allik. Tiit Vähi esines koos Läti ja Leedu peaministriga kontserdi avatseremoonial sõnavõttuga.

Balti- ja Põhjamaade rahvusvahelise kooride festivali korraldamise idee kuulub läti koorimuusika suurkujule prof. Imants Kokarsile, kes on seda mõtet endas kandnud

ZIEMEĻU UN BALTIJAS VALSTU
D.Z.I.E.S.M.U
S.V.Ē.T.K.I.
LATVIJA 1995 12.-16.VII
DALĪBNIĒKS
IGAUNIJA

Riia festivalil osalenud Eesti esindajate rinnamärgi kui harulduse eest on kolleksionärid nõus maksma kallist hinda

juba aastaid. Tore, et idee sai lõpuks kõigi raskuste kiuste teoks. See suurepärase kooride festival jättis kõikidesse osavõtjatesse sügava ja püsiva mulje, mida ei suutnud väärata ka Läti Vabariigi poliitiliste vastaste jõhker terroriakt - pommiplahvatus laululava siseruumides enne festivali lõppkontserdi algust. Kahju, et Eesti kooride osavõtt oli seekord silmatorkavalt napp: 4 segakoori ja politsei puhkpilliorkester (viimane neist ei esinenudki väga segastel põhjustel festivali lõppkontserdil).

Kõik, kes ei suvatsenud Riiga tulla, jäid ilma meeliülendavatest elamustest. Balti ja Põhjamaade kooride ühisfestival pakkus tervikuna hoopis uue ja emotsionaalse massilise rahvusvahelise kooride ühise loomingulise koostöö vormi, mis leiab kindlasti ka tulevikus soodsa pinnase edasipüsümiseks ja -arenemiseks. Võttes vastu festivali lõputseremoonial sümbolset festivalilippu, kutsus Rootsi esindus kooride teisele Balti ja Põhjamaade kooride ühislaulmisele Gotlandil 1997. a. Tundub, et Riias pandi lootusrikas alus uuele perspektiivikale ja omanäolisele rahvusvahelisele kooritraditsioonile.

KUNO ARENG

Riia asemel käidi Valencias

Üksikuid Eesti rahvamuusika- ja rahvatantsuansambleid on igal aastal erinevas Vana Maailma riigis toimival "Europeade"-festivalil varemgi esinenud, mullu mindi Saksamaale juba suure grupina - 150 inimest. Tänavu oli aga, erinevalt kooride väikesest huvist Riia festivali vastu, rahvamuusikuil sõidu- ja organiseerimislusti eriti palju. Eesti Rahvatantsu ja Rahvamuusika Seltsi algatatud sõidu 26.-30. juulil Hispaanias Valencias toimunud 32. "Europeadele" tegi seekord kaasa 4 korda rohkem eestlasi kui mullu. Ja kõik oma või sponsoritelt väljameelitatud raha eest! 46 Eesti rahvatantsu- ja rahvamuusikakollektiivi moodustasid kõigist Euroopa maadest Valenciasse sõitnud 234 kollektiivist ligi 20%, võisteldes nii arvult vaid hispaanlaste endiga. Esindatud olid kõik suuremad linnad ja maakonnad, v. a. Hiiu-, Jõgeva-, Põlva- ja Lääne-Virumaa.

Festivali ava- ja lõppkontsert toimus staadionil, kuhu oli paigaldatud 4 lava. Eestlased olid jaotatud kolmeks rühmaks - Põhja-, Lääne- ja Lõuna-Eesti, kuid isegi nii vähemalt Põhja-Eesti grupp korraga avapäeval lavadele ära ei mahtunud. 4-minutilise esinemise jooksul vahetusid keskel osa tantsijaid. Omaette gruppide täitsid kogu staadioni ka lõpupäeval Lõuna- ja Lääne-Eesti grupp. See oli õnnestunud lahendus, sest väiksemate ansamblite esinemisi polnud staadionil püsti oma väljaastet ootavate teiste esinejate taga igalt poolt hästi näha. Omaette grupina esines aga Pärnu "Kirmes". Eriti suure aplausi meelitasid

eestlased pealtvaatajatelt välja esinejate rongkäigus, hüüdes hispaania keeles Hispaaniale "elagu".

Ühel päeval esineti Valencia erinevates linnaosades. 29. juuli oli aga kooride ja rahvamuusikute päralt. Eriti palju oli rahvamuusika ansambleid Saaremaalt - "Mannid", Orissaare Muusikakooli Rahvamuusikaorkester, "Veel kord", "Kudrus", "Südameroseike". Nad esinesid ühise Saaremaa grupina. Muusikat tegid ka "Lootar" Tallinnast, "Kandali-Kiili" ja "Pillipiigad" Harjumaalt, "Järvakse" Järvamaalt, "Kannel" Võrust, "Kiigeselts" Pärnust jt.

Suureks rahva reisilemelitajaks oli raske, kuid huvitav bussisõit läbi Euroopa - nädal sinna, nädal tagasi. Käidi 9 bussiga, igalühel veidi erinev marsruut. Näidismarsruudiks võiks lugeda Tallinn - Stockholm - Helsingör (Hamleti loss) - Bremen - Luksemburg - Lyon - Nimour - Andorra (pisiriik) - Barcelona - Valencia. Ja tagasi Valencia - Pariis - Brüssel - Amsterdam (ka vahakujude muuseum) - Lüübek - Kopenhaagen - Stockholm - Tallinn. Via Balticat välditi, kuna mitme(kümne)tunnine Leedu-Poola piiri "vaatamisväärsustega tutvumine" ei pakkunud huvi.

T.LUUNJA

Rahvamuusikaansambel "Lootar". All keskel ansambli juht Ahto Nurk

PÕLVA - EESTI LAULUPIDUDE HÄLL

Juunikuu "Muusikalehes" avaldasime lühikartikli Põlvas 1855. a. toimunud esimesest Eesti laulupeost ja selle 140. aastapäeva tähistamisest käesoleval suvel. Põlva Kultuurikeskuse direktori asetäitja, sellesuvised laulu- ja tantsupeo stsenaarist ja lavastaja REIN VILL saatis toimetusele selle laulupeo kavalehel trükitud ajaloolise ülevaate ning kirjelduse juubeli tähistamisest, avaldades kaaskirjas lootust, et need pakuvad lugejatele huvi ka väljaspool Põlvamaad. Toimetus arvab sama. Kavalehe avaldame lühendatult ja ühe lõigu ümberföötamisega.

Põlva kihelkonnakoolilugu

ulatub 1831. a., kui pastor J. G. Schwartz (1793-1874) palkas eraviisiliselt kooliõpetajaks David Donneri, kes kõrtsmike, möldrite ja rikaste talupoegade lapsi ja teisi poisse tasu eest õpetas.

1833. a. avati sama kooliõpetajaga Mammastes kihelkonnakool. Põlvas olnud kooliõpetaja ühes isikus ka organist ja köstri abiline. Köstriks Otto Mattisson, kelle neli põlve pidas seda ametit aastani 1933.

Et Mammaste Köstrimäel koolitarkuste ja pühakirja õpetamise kõrval harrastati ka koorilaulmist, annab tunnistust pastor J. G. Schwartzi aruanne 1. septembrist 1855, kus pastor märgib, et "nootide ja laulmise õpetamine on end ära õigustanud. Et antud aines õppetööd ergutada, korraldati eelmisel suvel nelja kooli väike laulupidu. Seejuures harjutati talve jooksul mitmehäälselt laulmist. Sellest kirikuringkonnapeost osavõtt laseb loota, et laulmise harjutamine noodist võtab maad ka teistes koolides."

See sõnum annab kinnitust meile väga olulisest: 1855. a. suvel toimunud laste laulupühast. Kahjuks pole õnnestunud teada saada täpsemat kuupäeva ja peo üksikasju. Arvata võib, et laulupeo korraldamisega olid seotud ka pastor Schwartz ise, Mammaste kihelkonna koolmeister Otto Mattisson ja organist David Donner.

Esimene laulupüha Põlvas sai peetud

Paistab, et see innustas ka järgmisi korraldama. Tagasihoidlikud viited toleaegetest ajalehtedest annavad selleks kinnitust.

"Das Inland" 29. 07. 1857. a. kirjutab koolielukirjelduse kõrval ka, et "...seal (Põlvas) korraldati edukalt laulupidu, mis pälvis üldise heakskiitu". Ka papa Jannsen märgib oma "Perno Postimehes" 17. heinakuu päeval 1857. a. "...Põlva kihelkonda kiidetakse... siin koguduses on ka kord ehk paar laulupüha peetud, mis väga rahva meelepärane olnud, aga kahjuks pole meile veel teada antud, kuidas see olnud ja kes laulnud."

25. juulil 1858. a. toimus Põlvas koguni Võru kreisi esimene laulupidu. Kusjuures

Johann Georg Schwartz

asub see hoiul Tallinnas Teatri- ja Muusikamuuseumis.) Koorjuhiks arvatavasti kihelkonna koolmeister ja köster Otto Mattisson. Põlva meeskoori asutamise ajaks peetakse 1850-ndaid aastaid.

125 aastat tagasi, 1870. a. peeti Põlvas laulupäev, mis tugines I üldlaulupeo kogemustele, et meie koguduse liikmetele mineva aasta juubelipidustustest arusaamist teha, nagu "Eesti Postimehes" O. Mattisson kirjutab. Peeti vaimulik ja ilmalik kontsert lauldes suurema jao juubelipeo lauludest. Kohal olid Võru, Joosu ja Põlva koolmeistrite segakoorid ja mängis Põlva pasunakoor.

Ilmalik kontsert peeti "välja peal, kiriku lähedal orus vahtra- ja pärnapuude all, kuhu mindi kirikumõisast oma lipu all. Kell 6 õhtul lõppenud rõõmupeo järel oli kõikide pealt näha, et lauluvägi nende südameid oli liigutanud ning noor ja vana rühkis rõõmsa südamega kodu poole..."

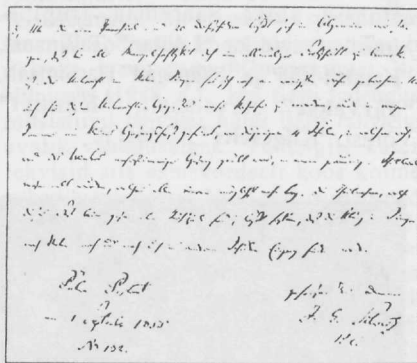
Ajalooüldmuse iga fakt

vajab mitmekordset kontrollimist ja eri allikatega võrdlemist. Viimastel aastatel ajakirjanduses tähelestatud ja raadios edastatud teave Põlvas 1855., 1857. ja 1858. a. peetud laulupidudest ei andnud siinkirjutajale rahu.

Sel talvel rändasid kirjad paljudesse Eesti arhiividesse, raamatukogudesse ja muuseumidesse palvega aidata leida kinnitust huvipakkuvatest laulupidudest.

Head nõu andis Alo Ritsing, kes "arvestades Richard Ritsingu laialdasi arhiivimaterjale ja põhjalikku huvi oma kodukandi muusikaelu vastu", leidis dokumentaalset kinnitust Põlvas peetud laulupidudest 1855., 1857. ja 1858. a.

Enamikest varamutest tuli õnnetuseks eitav vastus. (Lõpus on jutt Eesti Ajaloo Arhiivi vastusest, millest me "Muusikalehe" eelmises numbris kirjutasime.)

Väljavõte J. G. Schwartzi aruandest

TÄHISTATI JUUBELIT

11. juunil toimunud maakonna laulu- ja tantsupeoga "Laulan kuni elan" märkisimegi 140 aasta möödumist Põlva I laulupeost.

Nagu laulupidude algajal, peeti südapäeval kirikukontsert, kus astusid üles naiskoor "Mai" Saidi Tammeoru, kultuurifondi kammerkoor Heidi Otsa ja kiriku kammerkoor Ester Rattaspea juhendamisel. Koore saatis oreil Raina Urb.

Kontserdile lisasid värvi ja meeoleolu solist Wolfgang Stahkne ja organist Renate Stahkne Saksamaalt.

Intsikurmus toimunud laulu- ja tantsupeole andsime pisut minevikuhõngu ja pidasime seda vanade tavade järgi. Lauljad tõi lavale laulutaat Vanemuine. Peokõneks sõitis kohale Jakob Hurt,

kes kordas 1869. a. laulupeokõne mõtteid. Pidu pidasid maakonna lauljad, tantsijad ja pillimängijad mudilastest kuni memme-taadini - kokku 98 kollektiivi 1700 esinejaga. Nende tuju tõstsid Järva-Jaani pasunapoised.

Taas võisime kohtuda oma naabritega Lätimaalt ja rõõmustada nende kohaloleku üle meie peol. Osalesid Zarasa folkloorirühm ja Ogre tantsukollektiivid "Jumprava" ja "Aija".

Tänavuse laulupeo eripärana astusid koorid üles ühendkoorina, eraldi laulsid vaid mudilas- , laste- ja meeskoorid.

Peo lõpul tänas Vanemuine kõiki esinejaid - Taat oli saabnud kinnitust, et "Eestis laulikud veel elavad".

Toimetusel: Juubelilaulupeo kirjelduses ja kava selles osas, mida me ei avalda, on juttu Põlvamaalt pärit Jakob Hurdast, kes osales ka I Eesti üldlaulupeo ettevalmistamisel ja pidas seal peokõne. Kerkib küsimus, kas ta lauluarmastuse ja ka klerikaalsuse lätted pole mingil määral pärit lapsepõlvest. 1855. a. õppis ta küll juba Tartu kreiskoolis, kuid varem Põlva kihelkonnakoolis ning eeldatavasti seal ka laulis. Isa kõrval Tormas lauluõpetajana tegutsenud C. R. Jakobsonil olid nähtavasti mõnevõrra teistsugused lapsepõlve- ja noorusekogemused. Kas ei lähe mõni nende hilisemate vastuolude harujuur ka sinna välja? Tasuks uurida.

KÕIK ALGAB KODUST

Eduard Tubina muusikapäevad algasid Alatskivil, tema lapsepõlvkodus, juba 23. mail. Siia Alatskivil kogunesid Tartumaa muusikakoolide õpetajad ja õpilased. Ühiskontserdi eestvedajaks oli maavalitsuse kultuuriosakonna juhataja Valli Ilvik.

Samal päeval avati Liivi Muuseumis heliloojat tutvustav näitus. Alatskivilased osalesid ka mälestustahvli avamisel helilooja elukohas Tartus ja muusikapäevade avakontserdil Vanemuise kontserdisaalis.

Tubina muusikapäevade kulminatsiooniks Alatskivi-mail oli täpselt tema 90. sünniaastapäeval, 18. juunil toimunud sega- ja meeskooride kontsert. Koorid kogunesid helilooja sünnikodu tähistava mälestuskivi juurde Kallastel (endine Torila küla). Peokõne pidas Tartu maavanem Jaan Õunapuu, helilooja eluteed meenutas H. Elleri nim. Tartu Muusikakooli õpetaja Vivian Tordik, 1985. a. avatud Tubina mälestuskivi saamisloost rääkis Alatskivi keskkooli direktor Karl Elken. Esines meeskoor "Gaudemus". Täna Malmeti perekonda hoole eest helilooja sünnikoha korrastamisel.

Koos sõideti Alatskivi kalmistule, kus asetati lilled ja mälestusküünlad helilooja isa ja venna hauale. Meeskoorilt kõlas "Sind surmani".

KA TUBINA JÄLGEDES

1935. aasta augustis valmistati Kurepalus ette I Haaslava meestelaulupäev koos Tartu Meestelauluseltsi Meeskooriga (dirigent Eduard Tubin). Laulupäeva eestvedajaks oli kohalik meeskoor oma asutajaliikme ja dirigendi Aksel Rütüli juhendamisel. Esimene laulupäev oli pühendatud esimese eestikeelse raamatu ilmumise 400. aastapäevale. Uute lauludena esitati üsna tõsiseid helitöid - Tüürpu "Mul lapsepõlves rääkis", Kunileidi "Sind surmani", A. Kapi "Mu süda", A. Lätte "Kuldrannake" jt.

Kenast algatusest on saanud traditsioon, selle aasta kontsert oli juubelihõnguline. 20. korda laulsid Haaslava mehed koos Tartu kooridega Kurepalus. Aastatel 1965-86 juhatas

Haaslava meeskoori Johannes Loost, II laulupäev toimus 1967. a. suvel. Sestsaadik tullakse tavaliselt enne jaanipäeva Kurepalusse, et laulda üheskoos. Külalisteks on olnud ka Tallinna koorid.

Käesoleva laulupäeva korraldajaks oli Ülenurme laulja mänguselts. Meestelaulule laulsid vahepalasid puhkpilliorkester "Forte" ja röömsaid marsiivise Võru Kuperjanovi nimelise pataljoni sõdurid Raimo Kubjase taktikepi all.

Dirigentidena astusid kooride ette kordamööda Haaslava dirigendid Aulike Lööndre, Kalev Lindal, tartlased Lauri Breede, Peeter Loka, Alo Ritsing.

Malle Elvet

(Algus lk. 8)

Muti asendas klaveril streikivat orkestrit

Orkester streikis, kui juuni algul esitati "La Scalas" Verdi "Traviat". Dirigent Riccardo Muti teatas orkestri etteaste ees: "Andke mulle viis minutit sissemängimiseks ja ma esitan orkestri pala klaveril." Nii ta tegi. Pealtvaatajad olid vaimustuses ja ajalehed väitsid, et Muti improvisatsioon kujunes triumfiks.

Reuter-ETA

Mikis Theodorakis - 70

29. juulil sai 70-aastaseks Mikis Theodorakis, tuntud ühevõrra nii vasakpoolse poliitikuna kui heliloojana.

Kaubaagegre Kreeka Kommunistliku Partei liikmena on ta kaks korda istunud vangis ning olnud piinatud - esimest korda pärast kodusõda Kreekas Teise maailmasõja järel (vabanes 1949) ja teist korda mustade kolonellede režiimi ajal (vabanes 1970).

Viimastel eluaastatel on Theodorakis nii korduvalt vahetanud oma maailmavaadet - olnud sotsialist, konservatiiv jne. -, et teda ei võeta enam tõsiselt. Kuid Theodorakist ei saa nimetada ka oportunistiks, kuna kõigi oma muutuste puhul on ta jäänud vastuvooluujajaks, kuigi on jõudnud korra ka minister olla.

Tunnustus tuli Theodorakisele-heliloojale pärast seda, kui ta alates 1953. aastast oli õppinud Pariisis Olivier Messiaeni juures. Ta lõi sümfooniaid, reekvieme, kuid criti tuntuks said ta laulud. Maailmakuulsus tuli aga muusikaga filmile "Kreeklane Zorba", enne teistkordset arreteerimist. Seetõttu oli protestikampaania ülemaailmne, ka nende poolt, kes üldsegi ei jaganud tema kommunistlikku maailmavaadet.

Viimased 25 aastat on Theodorakis olnud vaheldumisi kodumaal ja Pariisis, kus ta praegu kirjutab oma kolmandat operit "Antigone" ja pidas ka oma 70.

Pidupäev jätkus endises Naelavere külakoolis, kus Tubina pere elas hulk aastaid. Ka siin räägiti helilooja loometeest. Täna Sunne perekonda helilooja endise kodu korrashoidmise eest. Mälestustahvli juurde jäid küünlad ja lilled.

Kauni suvepäeva helilooja kodukohas lõpetas kooride ühiskontsert Alatskivi Hirveaias. Eduard Tubin juhatas omal ajal Tartu Meestelaulu Seltsi Meeskoori (1928-1933) ja Miina Härma nim. segakoori (1930-1931) ning "Vanemuise" muusikaosakonna segakoori (1931-1935). Seepärast oli peo kunstiline juht Valli Ilvik palunud kontserdil osalema Tartu- ja Jõgevamaa mees- ja segakoorid. Ning nad tulid ja laulsid. Kontserti ilmestasisid puhkpillimuusika ja Juhan Liivi luule. Mälestuseks toredast päevast jäid Eduard Tubina elu- ja loometeed tutvustav brošüür ja tänukiri.

Eduard Tubina muusikapäevad koduvallas lõppesid 24. juunil kontsertjumalateenistusega Alatskivi kirikus. Helilooja loomingut esitasid pianist Vardo Rumessen, tšellist Allar Kaasik ja keelpillikvartett koosseisus Urmas Vulp, Viljar Kuusk, Toomas Nestor ja Kaido Kelder.

Korraldav komisjon seadis eesmärgiks muuta Eduard Tubinale pühendatud muusikapäevad traditsiooniks.

MAIE NISU

Liivi Muuseumi juhataja

TARTU- JA JÕGEVAMAA TEGID ÜHISE LAULU- JA TANTSUPEO

Õnnelikud olid need, kes jõudsid ja tahtsid tulla jaanikuu esimesel nädalavahetusel Elva lauluväljakule, kus laulsid ja tantsisid Tartumaa ja Jõgevamaa inimesed, kellele on armsad oma rahva tantsud ja laulud. Neile mürtsusid saateks pasunakooride vaskselt sädelevad pillid, kõlasid rahvamuusikute armsaks saanud pillilood. Need kaks päeva Elva mändide all olid kahe maakonna esimene ühine röömupidu.

Meie tantsumemme Helju Mikkeli sõnad: "Olen kestmise läkitus Sinust ja Sulle. Tulen ja tantsin Sinust ja Sulle. Olen iva su algusest, Eestimaa!" lõövad selja sirgu ja toovad uhkusetunde rindu, et oled siin Läänemere kaldal elav eestlane!

Nende sõnadega süüdati kahe maakonna tantsupeotuli.

Teisel päeval laulis Lõuna-Eesti koorijuhtide segakoor "Ugandi". Pealtvaatajad ei olnud aplausiga kitsid. Eriti meeldis neile Härma "Tuljak" (juhatas peo kunstiline juht Valli Ilvik). Sooja aplausi sai teiste hulgas ka nooruke Lilyan Kaiv E. Tubina "Igatsust" juhataes. Puhkpilliorkestrite kauneimaks etteasteks oli A. Lätte "Kuldrannake" (juhatas Sulev Unt).

Lõpetuseks astusid rahva ette Tartu ja Jõgeva maavanemad - Jaan Õunapuu ja Meelis Paavel. Nende ühine soov oli: kohtumiseni järgmisel tantsu- ja laulupeol Jõgevamaal!

JAAN AITAJA

sünnipäeva. Ta valmistub pikemaks turneeks Hiinas ja Austraalias oktoobris ja novembris k. a. Sinna sõidab ta koos kreeka laulja Maria Faraturiga. Nende vokaalkavast plaanitseb 70-aastane Theodorakis esitada poole.

Reuter-ETA

VÄRSKE LISAINFO

Itaalia suveteater

Juuli teisel poolel antud intervjuus ütles suveteatri direktor Georgia Vidusso, et kartus, nagu võiks asukoha muutus ja aastane vaheaeg publiku huvi vähendada, on osutunud alusetuks. Ta lisas: "Inimesed, kes tulid kohale minu pankrotti vaatama, said teatri entusiastideks." Oma osa etendab ka asjaolu, et teatri uus asukoht on Rooma kesklinnas, kaunis ja populaarses Villa Borghese pargis.

Eriti edukalt läheb ballett, mille ettevalmistajad, ka valgustuse ja kostüümide osas, on Fellini endises kaastöötajad, Fellini osa tantsib Itaalia balleti staar-veteran, 74-

aastane Jean Babilee, tema naist ja loominguinustajat Giulietta Masinat Natalija Makarova, keda kriitikud on nimetanud "tantsu Callaseks".

Reuter-ETA

Muti mängis klaverit

Hiljutisel pressikonverentsil deklareeris R. Muti: "Kui riigis püütakse hävitada kultuuri, hakkab mul hirm. Need on tendentsid, mis viivad diktatuurile... Orkestrid ja koorid lähevad lihtsalt laiali, uute ooperihoonete ja kontsertsaalide ehitamine on määramata ajaks edasi lükatud."

Muti teatas, et ta ei süüdistata lühikese aja jooksul ka "La Scalat" 2. korda tabanud Itaalia teatritöötajate ja muusikute streikide praeguses laines mitte viimaseid. Kultuuritöötajate palgad on tema sõnul tihtipeale mustatöölise omadest madalamad ja ammulbatud palgatõus on ära jäänud. 53-aastane kuulus dirigent lausus, et ta kaalub Itaaliast lahkumist.

Reuter-ETA

“LEEDU RAHVAKUNST EI SURE MITTE KUNAGI VÄLJA”

“Baltica ’95” kõige eksootilisemateks külalisesinejateks olid muidugi indiaanlased Ameerika Ühendriikidest, kõige lõunapoolsemateks temperamentsed itaallased Sitsiilia saarelt, kõige kunstiküpsemateks (ikkagi professionaalid) ja temperamendilt isegi itaallasi ületavateks üllatuslikult põhjanaabrid soomlased. Tänu muidugi sellele, et oma repertuaari olid nad võtnud Karjalast ning selles oli tunda ehsat slaavi mõju, mis muidu sellel festivalil puudus (polnud ühtki slaavi kollektiivi), kuna hopaki kükkantsuni välja. Kuid kõige huvitavam kollektiiv oli kahtlemata Leedu 1992. aastal loodud “Verdingas”. Puha tudengid, kes mitte ainult folkloori esitavad (igaüks võib mängida mitut pilli), vaid seda ka kõik rahva hulgast kogumas käivad - mõne teise kollektiivi puhul oli selline märgne kavalehel kirjas vaid ansambli juhi kohta. Ja lisaks kõigele sellele õmblevad ise endile rahvarõivaid ja teevad rahvapille - meie kandle venda *kankilest*,

Ka muusikakoolides on vaid vähesed neist liikmeist õppinud ja sedagi lühikest aega. Nii pidavat isegi parem olema: “kunstmuusikaga” tegelemine võivat rahvalaulu ehadat esinemist segada. Kui juhendaja on kõigis muusikateooria saladustes kodus, siis paneb ta asja muidugi teaduslikult paika ja paremini kui intuitsiooni järgi. Aga “Verdingase” ainus selle ala spets on lõpetanud alles I kursuse.

Tehnikainimesi ansamblis pole. Tehnikaülikoolis on oma folkloorigrupp ning vestluskaaslaste sõnul mitte nõrk. Tudengite hulgas on rahvalooming üldse populaarne. Teises Leedu grupis - “Sedeva”, mis on pärit samanimelisest väikelinnast, on samuti mitmeid üliõpilasi. Oma ülikooli seal pole, järelikult õpivad mujal. “Verdingase” omad on aga kõik vilniuslased, kujunenud klubiks suurelt osalt õpilaste baasil keskkoolis, kus Dangis Laurinicius käis üliõpilasena folklooriringi juhendamas.

radiojaamad selle vastu huvi ei tunne). Rahvuslikel pühadel kutsutakse esinema ettevõtetesse. Ei minda ka alati rahva hulka, vaid meelitatakse rahvas enda ümber. Hakatakse kuskil pargis laulma ja mängima (tantse “Verdingase” programmis pole) ning inimesed kogunevad ümber, hakkavad kaasagi laulma. Nii vanad kui noored.

“Baltica ’95-l” olin enne leedulaste intervjuerimist kokku saanud oma kunagise kooliõega, keda polnud ammu näinud. “Võõras kultuur on püüdnud meid lämmatada, küll Idast ja nüüd Läänest. Aga paneme vastu” - nii võiks tema juttu kokku võtta.

Küsimus “Mille nimel te tegutsete, kas ka Lääne kitsi sissetungile vastuseismise nimel?” paistis olevat aga Vytautasele ja Minangasele ootamatu. Lihtsalt meeldib - ja kõik. Teistel on oma austajate ring, neil oma. Huvi pole väike, Vilniuses on ligi 30 folkloorigruppi, enamik ettevõtete juures. Ega selget vaheseina vahel ole.

leedu flööti *lumzdeliaid*, parmupilli meenutatav *skuduciaid* jt. Seda kollektiivi otsustasimegi “Muusikalehe” lugejaile lähemalt tutvustada.

Kes nad on? Muusika- ja tehnikainimeste ning rahvaluulekallakuga filoloogiatudengite liit? Tuleb välja, et hoopiski mitte. Või õigemini - päris mitte. Professionaalseid muusikuid, s. t. muusikaüliõpilasi on “Verdingase” koosseisus vaid kaks - vähemuse moodustava naispoole hulgas Vida Laurinanciene ja Rima Šnėgrālaite õpivad mõlemad Vilniuses Leedu Muusika-akadeemias viiulit, mida ka ansamblis mängivad, Rima lisaks veel etno-musikoloogiat. Nii et temast tuleb ansambli esimene tõeline professionaal. Kuid see on tulevik. Praegu on ta lõpetanud alles esimese kursuse. Ansambli hing ja looja Dangis Laurinicius, Vida abikaasa, on hoopis geograaf, lõpetas sel alal ülikooli, erialakohast rakendust ei leidnud ja töötab nüüd mingis firmas. Tegemist on palju ja Eestis ta sõita ei saanud. Vytautas Linkevičius ja Mindangas Vaiciulis, kellega jutule saime, õpivad hoopis folkloorikaugeid alasid - üks filosoofiat, teine majandust. Ja nii ka ülejäänud ansambli (ametlikult klubi) liikmeid.

Klubi nimi peab sümboliseerima rahva ajaloolist mälu. Rootsi võimuaega oli Leedus XVII sajandil, erinevalt Eestist, üpris vähe, ainult 15 aastat. Aga tolleaegse raha nimetus - fäärding - Leedu keeles “verdingas” esineb rahvalauludes ja -juttudes veel praegugi.

Folkloori hakati Leedus talletama mõõdunud sajandi lõpul. “Verdingas” kasutab muidugi ka varem kirjapandut, kuid eelistab seda, mida on oma kõrvaga kuulnud ja oma silmaga nähtud. Folklooriekspeditsioonidel erinevates Leedu maakondades käiakse põhiliselt talvisel vaheajal. Suvel oleks küll mugavam, aga siis on maainimestel, ka vanakestel, kellelt neid õigeid lugusid võib saada, käed tööd täis.

Esinetakse kus juhtub. Aastas antakse korra uue kavaga oma kontsert, lisaks teisigi. Nii suurtesse saalidesse, kus esinevad rockansamblid, muidugi ei minda. Kuid kontsertidest siiski raha koguneb, nii et saab endale üht-teist lubada. Osalt niimoodi kogutud, osalt muul viisil hangitud raha eest on käidud esinemas Rootsis ja Saksamaal. 25-minutiline programm on filmitud, 2 tundi sisse lauldud riigiraadio lintidele, sellest suur osa ka eetris kõlanud (era-

Rockiarmastajad kuulavad-vaatavad meeleldi ka neid ja nemad omakorda käivad diskoõhtul, kus ülekaalus on Lääne muusika. Kui mõtlema hakata, siis, jah, kitsi mõju kipub suurenema, nende vähenema. On kuulda olnud, et mõni folklooriansambel on hingusele läinud. Kuid praegu rahvakunsti väljasuremise ohtu küll ei tunnetata.

Kuidas on õppinud kaadriga? Rima Šnėgrālaite ütleb, et etnomusikoloogiat on õpetatud ja õpitud Leedu Muusikaakadeemias juba 7 aastat. On oma õppetool, üliõpilasi võetakse sellele erialale iga aasta vastu 4. Ka tavalistes ja keskastme muusikakoolides on mitmel pool see õppeaine olemas. “Pärismuusikud” küll kipuvad ülalt alla vaatama, pidama mittetäisväärtuslikeks. Kuid nõudmine on pakkumisest suurem. Pole kuulda olnud, et kellelgi oleks vajadust olnud pärast lõpetamist ümberspetsialiseeruda. Teised selle ala tudengid, nagu temagi, on ametis kollektiividega. Tuleviku suhtes oli Rima veel kategoorilisem kui tema meessoost kolleegid: “Leedu rahvakunst ei sure mitte kunagi välja.”

BALTICA '95

Kui "Kultuurileht" suve hakul avaldas Eesti maakondade ja linnade suvise kultuurikalendri, oli allkirjutanu sellega tutvudes kaunistest rabatud. Vägisi jäi mulje, et vähemasti pool meie elanikkonnast nende kolme kuu jooksul muud ei teegi kui laulab, tantsib ja mängib pilli. Ehkki kogenud kultuurijuhid on varakapitalistliku majanduselu pööretest vapustatuina ennustanud rahvakultuuri ja kaunite kunstide harrastusele karmilt kadu, näib tegelik elu hoopis tõestavat, et ka meie õuele on saabunud globaalne postmodernistlik pluralism - valikuvabadus ning võimaluste rohkus. *Technost* vanamuusikani, regilaulust oratooriumini, *rave*'ist labajalavalsini, kootud kinnastest *land art*'ini. Kogu selle vilka tegevuse virvarrist võtab käesolev kirjutis luubi alla vaid ühe sündmuse, **r a h v u s v a h e l i s e** folkloorifestivali **BALTICA '95**, mis toimus 5.-9. juulini Tallinnas (3 päeva) ja neljas maakonnas (2 päeva).

Folkloorifestival *Baltica* korraldati sel aastal kaheksandat korda, aga Eestis siiski alles kolmandat korda, kuna tegemist on rändava festivaliga, mis toimub Leedus, Lätis ja Eestis vaheldumisi. Festivali avapäev, linnapäev ja lõpupäev toimusid Tallinnas; kolmas ja neljas päev viibiti maapäevadel Pärnu-, Viljandi-, Järva- ja Setumaal. Festivalist võttis osa kokku 1200 esinejat, kes omakorda jagunesid 42 eesti rühmaks ja 10 üksikpillimeheks ning 11 külalishühmaks üheksalt maalt (Läti, Leedu, Soome, Taani, Holland, Belgia, Inglismaa, Itaalia ja USA).

Rahvapeod on kujunenud eestlaste jaoks kultuuri harrastamise ja tarbimise lahutamatuks osaks. Mõiste "folkloorifestival" on meie kultuuripildis suhteliselt uus ning võeti vist esmakordselt rahvapeo tähistusena kasutusele 1986. aastal, kui Palmse mõisas ja selle ümbruses Lahemaal peeti *Viru säru*. Senini oli aastakümneid ja kauemgi kogunenud pidutsevaks rahvahulgaks laulupidudel, tantsupidudel, leelupäevadel, laatadel, kodukandipäevadel. Aga nimetatud peost saadik

kuulutatakse, et folklooriansamblid kogunevad folkloorifestivalile esitamaks autentset folklooritraditsiooni. Niisuguses võõrsõnade rägastikus peitub märkimisväärne paradoks, sest see ettevõtmine kutsuti korrapidajate poolt ellu just eheda maavillase rahvapärимuse viljelemiseks. Ja seda vastukaaluks eelpoolmainitud massipidudele, mida seostati võõrmõjudest rikutud võlts-pompöössusega. Veel teinegi paradoks paistab silma - folkloorifestivali *Baltica* kontsertide tõmbenumbriks on väliskülalistest esinejad, samal ajal kui laulu- ja tantsupidudel tulevad pealtvaatajate massid kuulama ja vaatama oma kaasmaalasi.

Baltica '95 Tallinna kontserdid toimusid nii katuse all kui ka vabas õhus. Peoplatse leiti vanalinnas (Raekoja platsil ja Viru tänaval) ja Vabaõhumuuseumis, ning avapäeval tunnikeseks ka Haaberstis, Mustamäel, Nõmmel, Pelgulinna ja Piritall; kontserdid toimusid Matkamajas, Teatri- ja Muusikamuuseumis ning Sakala Keskuses; lisaks veel festivali puhuks avatud käsitöönaütused. Kõiki esinemispaiku ja nende ülitihedate päevade ettevõtmisi, mis mitmelgi korral kahetsustärataval kombel kuhjusid, üks peohuviline muidugi jälgida ei suutnud. Seetõttu on ka käesolev ülevaade suhteliselt subjektiivne. Eriti kurvaks tegi ausalt öeldes lõpupäeva hommik, kui kell 10 algasid korraga jumalateenistus festivalil osalejatele Jaani kirikus, lastehommik Mustpeade Majas ja eesti rühmade kontsert Raekoja platsil ja Matkamajas (kuhu kuuldavasti enam publikut ei jätkunudki). Kuid võin siiski kinnitada, et enam-vähem kõiki eesti rühmi sai vähemalt korra nähtud ning selle põhjal tekib mulje, et sinne folklooriharrastus võtab organiseeritult esitatuna eelkõige mõnusa külateatri kuju, mis publikule etendatuna pakub muheda elamuse. Kahtlemata annab seesugune vorm esinemisvõimaluse mitmekesisele seltskonnale, etendamaks agraariühiskonnast pärinevaid rahvakombeid, tegemaks tsipake laulu, päris

Inglise morris-tantsud vanusele piiranguid ei sea ning tagavad reipa vormi ja rõõmsa meele

palju tantsu ja mängu, ning tõrts muusikat. Oma osa etendavad siin ka festivali korraldajate (keda juhib ja suunab Rahvakultuuri Arendus- ja Koolituskeskuse folklooribüroo) poolt etteantav osavõtu juhend ning ülevaatused; ranged raamid seab esitatava kava ajaline piirang, mis nii suure esinejate hulga puhul on ka mõistetav. Eestimaa suve ilmastikuolud on teadagi etteaimamatud, millega ka suurejoonelisi saalikontserte põhjendati. Kuigi siin toimib iseenesest üks põhimõtteline, kuid paratamatu vastuolu rahvakultuuri pärandi ja tänapäevase lavaesinemise kriteeriumide vahel. Võib-olla seetõttu pakkusidki eesti rühmade etteasted tervikuna meeldiva ja südantsoojendava elamuse just Vabaõhumuuseumis, kus oli võimalik esinejate vahetu suhtlemine publikuga, viimast laulu, tantsu ja mängu kaasa haarates. Ja mis peasi - neist etteastetest ei õhkunud seda kollektiivset kohmetust, mida Sakala Keskuse lavalt mõnikord saali poole lehvis. Paraku paistab see ju publikule ära, kui inimene hästi lavale ei

passi ja päris täpselt ei taipa, mida ta seal teeb. Vabaõhumuuseumi hommikupooliku jooksul oli ka teenitult õigustatud festivali teema "Kodu ja kodupaik", sest esinemisjärg liikus ringiratast ümber Eesti ühest maakonnast teise ja kõik rühmad esindasid oma kodukanti kaasakiskuva isikupära, ilmekuse ja lustakusega.

Raekoja platsil toimus kaks siinkirjutajale erilist huvi pakkunud ülesastumist - vähemusrahvaste kontsert linnapäeval ja regilaulude ühislaulmine lõpupäeval. Nendest esimene oli väga tervitav ja tähelepanuväärne sündmus, ning asjakohased kommentaarid lisasid ukrainlaste, venelaste, tatarlaste, tšuvašside, maride, ingeri-soomlaste ja lätlaste esinemisele selle hariva aspekti ja pealtvaatajatega suhtlemise, mis Sakala Keskuses jäi eriti väliskülaliste puhul tuntavalt vajaka. Pealegi esines vene rühm Narvast niivõrd ehedal ja nauditaval tasemel, et oleks neid esinejaid soovinud näha ka Sakala laval, kus nad oleksid oma folklooriselt kompetentsuselt ületanud nii mõndagi teist. Regilaulude

laulmine Raekoja platsil oli reklaamitud kui regilaulupärandi propageerimine ühislaulmise kaudu, kuid see kujunes pigem viie tütarlapse kenaks kontserdiks platsile püstitatud lavalt. See koht, kellaag ja esinejate-kuulajate vaheline distants vist siiski ei sobinud meie iidse lauluvara kollektiivseks reanimeerimiseks. Mis iseenesest ei tähenda, et niisugune ühislaulmine on sootuks võimatu, aga kogemused on näidanud, et laulmisele ärgitava soodsa õhustiku tekitamiseks on eluliselt vajalikud täiesti vastupidised tingimused.

Külalisrühmadega tutvumiseks pakkusid Sakala Keskuse kontserdid võimalust vähemalt kolm korda. Ja nagu nende festivalide puhul ikka, olid arvulises ülekaalus tantsurühmad (Belgiast *Pallierke*, Hollandist *Sallander Folklore*, Soomest *Rimpparemmi*, Itaaliast - ehk täpsemalt Sitsiiliast - *Citta' di Agrigento*, Inglismaalt morrisantsijad *The Ancient Men* ja Taanist Højreby tantsurühm). Tavapärase erandi moodustasid lätlased ja leedulased, kummastki kaks rühma (vähemasti see aitab mingil määral festivali nime õigustada, kuna muus osas tekib kindlasti küsimusi), vastavalt *Vertumnieki* ja *Lubana* Lätist ning *Seduva* ja *Verdingas* Leedust. Meie lõunanaabrite kavas oli laul, tants ja pillimuusika kenasti ja tasakaalukalt ühendatud ja võrdväärsetena esitatud. Nojah, kuigi kultuuriareenile omaselt on laul folkloorirühma kavas siiski esiplaanil.

Ilmekaks näiteks selle kohta, kui erinevad esituslaadid ja stiilid seesugusel rahvusvahelisel festivalil satuvad kõrvuti esinema, võiks olla navaho indiaanlaste rühmake *Chinle Valley Singers* Ameerika Ühendriikidest ja kaks kardinaalselt vastandliku esinemismanaeriga tantsurühma: soomlased ja inglased. Navahod andsid esimesest publiku ette astumise hetkest peale mõista, et nemad ei ole kontsertesinejad, vaid näitavad küllakutsujatele oma esivanematelt päritud elulaadi, kombestikku, käsitööd ja meeletahutuse mooduseid. Soomlaste *Rimpparemmi* näol oli tegemist tehniliselt professionaalse ettevalmistusega poolkutselise ansambliga, kelle esinemisel on määravaks koreograafiline lavastus, milles on kasutatud soome

Navahoindiaanlased tutvustavad Assauwe tornis oma pärimuslikku eluolu.

rahvakultuuri elemente. Töenäoliselt on just seesugune ülimalt tempokas programm igati sobilik piduliku plüüsiõhustitega kontsertsaali lavalaudadel esitamiseks. Soomlaste täielikkus vastandiks olid inglased, kes väitsid (ja iga sobiva võimaluse korral ka tegudega tõestasid), et nende meestejõugu tants ei saa üldse lava peal tantsida, vaid ainult külätänaval või muruplatsil kõrtsi ees või äärmisel juhul seal sees ja alles peale keelekaste pruukimist. Siis on kõik kohalolijad oodatud ka kaasa laulma ning peale väikesi näpunäiteid koos teistega tantsima. Aga nagu sellistel festivalidel ikka, köidab laiu publikuhulki nii inglaste nakatavalt lahe ja rõõmsameelne suhtumine iseendasse ja oma tegevusse kui ka tehniline meisterlikkus ja virtuoossete sooloonumbritega aplausi väljameelitamine soomlaste (ja ka sitsiillaste) poolt.

Kõhaks, kuhu mindi kihipäraselt just muusikalist elamust saama, kujunes sel festivalil Teatri- ja Muusikamuuseumi vastavastav Assauwe torn. Sealne interjäär on igati soodne intiimsema õhkkonna ja vahetu kontakti tekkeks, kahju ainult, et põrandapinda on nii vähe. Igatahes sai seal demonstrerida oma äärmiselt meeldivat musitseerimist taanlaste *Højreby Spillemands* laug, kes suurematel kontsertidel degradeeriti nagu paratamatu loodusseadusega tantsurühma saatelbändiks. Inglased naerutasid seal rahvast oma seltskondlike kõrtsilauludega, leedulased

demonstreerisid erinevaid rahvapille ja oma säravat mängu nendel, indiaanlastel oli võimalus kõike lähedalt näidata. Ja kõiki neid etteasteid tutvustasid nii vajalikud esinejate poolseid kommentaarid.

Märkimisväärsed muusikarühmad saatsid ka flaamide, soomlaste ja sitsiillaste tantsukava. Flaamid olid laval kauniste suur kollektiiv ning mitmekesine pillirühm (esindatud oli isegi bassklarnet!), kuid kuna nende pilgud olid noodis kinni, siis ei olnud neil vist soovigi esineda iseseisvate moosekantidena. Soomlaste pillirühm oli mängutehniliselt küll sama kiirel ja virtuoosel tasemel kui nende tantsuansambelgi, kuid tõttõelda kujunes selle marulise tempo juures rabavaks kontrastiks pillipiigade ja -poiste uskumatult tuim ja tühi pilk. Sitsiillaste muusikarühm oli aga täiesti tase omaette. Igal juhul ei jäänud nad tantsude ja tantsijate temperamendile vaatamata sugugi tahaplaanile - neil leidis hulganisti väikesi nipikesi, kuidas publikut püüda, ja selleks oli neil täielik voli, sest need mehed olid vaieldamatult professionaalid. Lausa imelik, et nad ei astunud eraldi muusikarühmana üles - oleks ka teada saanud, millised on *friscalettu*, *marranzanu*, *cerchietto* ja *cianciane* (nagu festivali teatmikus kirjas).

Estipoolset täismahus muusikalist elamust pakkus kahel õhtul-öösel festivali klubi Mustpeade Majas. Ülemisel korrusel toimusid rahvusvahelised tantustunnid higest leemendavale rahvusvahelisele

A.Sarve fotod seltskonnale. Aga keldri-korrusel tõusis taevani eelkõige eestlaste simman, kus ennast ja teisi vaimustas mõjus hulk eesti moosekantide nooremat põlvkonda. Kordamööda ja korraga mängisid löötspillid ja viiulid, vilepillid ja torupill. Rahvas laulis moosekantidega kaasa ja omapäi ning tantsis ennast hingetuks. Ja külalised, kes kohal viibisid, avaldasid arvamust, et keldrisimmanid pakkusid meeldejäävamaid elamusi, kus ka võoras sai eesti rahvamuusika (ja selle saatel lõbutseva eestlase) tegelikust olemusest kujuka pildi.

Iseäranis muljeterohketeks olid kindlasti MAAPÄEVAD, mis lahtiseletatult tähendavad maakondades iseseisvalt toimuvaid kohalikke rahvapidusid, kuid organisatsiooniliselt on nad liidetud *Baltica* festivaliga. Nimetatud pidudeks olid *Pärnumaa pirand* Sindis, *Viljandimaa virred* Karksi-Nuias, *Järva karap* Vargamäel ja *Seto leelopäev* Värskas. Paljude osavõtjate arvates on just need maapeod oma sisult ja vormilt tunduvalt rohkem folkloorifestivalid kui Tallinna kivimajade vahele ja muu melu sisse hajuv kontserdipidamine. Ning tõttõelda on need paikkondlikud ettevõtmised ikka eelkõige oma kodukandi rahva jaoks ja osavõtul toimuvad peod, kus mõningas väliskülaalised on vaid garneeringuks. Aga muljeid kogunes sealt niisugusel hulgal, et siinsesse kirjutisse need enam küll ei mahu!

Kristin Kuutma

Kuidas õpetada välja professionaalsed lauljad?

EMA laulukateedris korraldatud ümarlauavestluses osalesid õppejõud-laulusolistid Ivo Kuusk, Ervin Kärvet, Tiitu Levald, Mati Palm ja Leili Tammel, lauljad Pille Lill ja Tarmo Sild ning laulueriala üliõpilane Jörgen Pillau. Neid küsitles Herbert Vainu.

HV: Mõõdunud aasta mainumbris avaldas "Muusikaleht" intervjuu Tarmo Sillalt. Ta ütles muuseas: "Erinevalt klaveri-õpetamisest pole meil Eestis vokaalõpetuse koolkonda olemas. Pole ka aastaid olnud ühtegi eredat lauluõpetajat. Ei ole tekkinud ühtset ettekujutust vokaalist, igauks ajab kiivalt oma rida ja mitte õnnestunult... Pärast Itaaliast tulekut tunnetasin seda eriti drastiliselt. Perspektiivis peaksin vajalikuks asjalikku avameelset ümarlauda." Nüüd, aasta hiljem, olengi palunud teid siia, et neid asju arutada.

Ma sooviksin, et meie jutuajamisest oleks Eesti lauluõpetusele ja kogu vokaalloomingule edaspidi tulu, aga mitte, et see - vastupidi - teravdaks vahekorra.

TS: Praegu siin niimoodi ettelooetuna võib see kõlada vägagi teravana, aga samas on probleemid siiski olemas. Kasvõi sellel kujul, et Muusikaakadeemia lõpetas tänavu kaks kursust korraga, s. o. 14 lauljat. Estonia Teater ei leidnud aga nende seast kedagi, keda võtta kohe endale solistiksi või siis perspektiivis niisugust, kelle suhtes seda kaaluda.

TL: Kaks inimest siiski on. Meeli Tammu on jooksvas repertuaaris juhtiv sopran ja Alar Haak on tegev opereti valdkonnas.

TS: Jah, on tõesti. Mina olen aga kuulnud infot, et Neeme Kuningas kui teatrijuht väidab eelpoolõeldut. Ma ei tea, mida ta selle all mõtles.

Kas Hiina moodi jõuda lähemale ühtsele laulukoolile?

MP: Arvan, et Eesti on aegade jooksul olnud mitmetest erinevatest kultuuridest mõjutatud ja mitte ainult laulmise osas. Laulu alal olemas olnud saksa, vene ja itaalia mõju all. Seetõttu eriliselt eestilikku laulmist ei saagi olla. Soomlastel on mõnevõrra märgatav oma laulukultuur, kuid minu tähelepanekul baseerub see saksa koolil. Pole taunitav ega häbiväärne, et meil ei ole oma koolkonda välja kujunenud. Eestis on olnud väga häid laulpedagooge, nagu Arder, Saul, Siimon, Stahlberg jt. Mis puutub sellesse, et niisuguse mastaabiga inimesi praegu ei ole, siis arvan, et keegi

Tarmo Sild: "Probleemid on olemas."

Tiitu Levald: "See on kunstlikult forsseeritud teema tõstatamine."

vast ei sõandaks ennast nende nimede kõrvale seada.

Kui seda on silmas peetud, siis on ju asi täiesti loogiline. Ma ei julge selle väite kohta, et igauks ajab kiivalt oma rada, midagi öelda, sest olen kateedri õppejõud ainult magistratuuris ühe õpilasega. Juhul, kui see nii on, on seda viga alati võimalik parandada lahtiste tundidega. Otsa kooli laulueksamis žürii esimeheks olles tundus mulle, et seal on võrdlemisi ühtlane kateedri tase. Laulueriala õpilastel, kes tänavu lõpetasid, ei olnud väga suuri erinevusi arusaamises laulmisesse koolkondade kaupa.

TL: Olen stažöör olnud väga erinevates kohtades ja võin kindlalt öelda, et ühtset laulukooli ei esine üheski neist. Laulukultuur, nagu igasugune kunstivaldkond, on paljuski maitseküsimus. Meie kõigi ühe mütsi alla viimise taotlust loeksin liialduseks.

Selles valdkonnas on aastaid "kanu kitkutud". Kui kõik meie noored lauljad, nagu Pille Lill, Taimo Toomast, Mati Kõrts jt., kes on teatris töötades juba häid kunstilisi tulemusi suutnud näidata, ei oleks lauljatena midagi väärt, kas oleksid nad siis nii lühikese ajaga jõudnud sellisele tasemele, et neile välismaal tööd pakutakse?

Arvan, et see on kunstlikult forsseeritud teema tõstatamine. Laulpedagoogideks tulevad sageli juba küpsed lauljad, staaridki. Neil on kõigil oma kindlad maitseelised kontseptsioonid välja kujunenud. Õppejõud saab lähtuda ikkagi esmajoonelise isendast, sellest, mida ta ise on kogenud. Itaalias teevad lauljatega tööd pianistid, kes ise ei ole kunagi laulnud, kuid nad on siiski ainult stiiliõpetajad. Muidugi on olemas üldkriteeriumid, milline on ilus laulmine ja milline kõrvale vastuvõtmatu, kuid see on juba teine teema.

Kolm aastat tagasi endise nimega ajalehes "Reede" ilmunud artikkel, kus on juttu valulikest põlvkondade vahetusest eesti laulukultuuris, on minu arvates küsimuse kontekstist

väljakiskumine. Kas oleme mõelnud kunagi selle peale, kui palju on meie miljonilise rahva seast siiski võrsunud häid lauljaid?

Samal ajal oleks väga tore, kui me saaksime ka tulevikus niisuguses ümarlauavestluses nagu täna oma mõtteid vahetada. Ingmar Korjus Kanadast, kes hiljuti külastas Eestit, tõi sellise näite: Hiina konservatooriumides on tava, et üks kord kuus toob iga õppejõud kateedri ette oma problemaatilise üliõpilase ja laseb kolleegidel öelda, mis sellel üliõpilasel nende arvates puudu on ja mida tuleks korrigeerida. Ühe sõnaga tuleks ühtsuse poole pöörduda probleemide lahendamisel, aga mitte taotleda, et Eestimaa jaoks tuleks üks ühtne laulukool.

EK: 1957. aastal tulid Moskvas kokku laulpedagoogid eesmärgiga moodustada Nõukogude Liidus ühtne laulukool. See ettevõtmine põrus täiesti läbi, kuna iga laulpedagoogi lähenemine sellele valdkonnale oli niivõrd individuaalne ja erinev.

IK: Laulmise õpetamine jaguneb mitmesse etappi, see ei ole sile sebitatud lauda mööda allalibisemine. Kõige esimese neist on nn. vundamendi ehitamine, algelementide paikapanemine. Inimesed, kes on suutnud edasi töötada ja säilitavad oma professionaalse võimekuse võrdlemisi pikaks ajaks, on oma alusbaasi õigesti saanud. See algetapi oskuste omandamine nõuab kannatust. Mõne puhul saab asi 1-2 aastaga paika, kuid on ka juhtumeid, kus kuni konservatooriumi lõpuni esineb vokaalset mõõdalaskmist ja praaki, mida tuleb korrigeerida. On olemas üks kummaline paradoks: alati ei ole antud indiviidi puhul tema kõige ilusam ja kõlavam hääl kõige õigemini tekitatud hääl. Siit on mõtlemiseks ainet kui palju. Vokaalõpetuse andmine tuleb iga konkreetse õpilase suhtes viia kõige ratsionaalsemale tasandile.

Kui on hea ja kuulekas õpilane, kes absoluutselt usaldab oma pedagoogi, siis võime hilisemate ebaõnnestumiste puhul arvustada pedagoogi. Juhul, kui ta on õiged alused saanud ja on agressiivne ning omandab mujalt juurde, areneb ta ruttu. Kui ta ei ole aga nii andekas, ent on agressiivne, siis ei ole pedagoogi süü, kui ta üle jõu käiva repertuaari ja valede nõuannete tõttu "nahka läheb". Palju kahju teevad kõrvalised nõuandjad, viies igapäevase rutiinse, kuid väga vajaliku harjutamise raja pealt ära.

HV: Kas eelpoolõeldud Hiinas praktiseeritavat printsiipi on ka Eestis

rakendatud ja kas peate seda vajalikuks?

TL: Seda ei ole kerge teha, kuna laulupedagoogide vaated on niivõrd erineelsed. Umbes samamoodi on arvanud ka Ingmar Korjus.

Soomlased väidavad mõnikord, et eestlased on avatud. Ma ei ole sellega sugugi nõus. Laululaps võib-olla on. Aga kui ta hakkab juba n.ö. kunstiauluga tegelema, ei ole see enam sugugi kerge tulema.

MP: Minu arvates on eelpoolmainitud Hiina eeskujul meil täiesti rakendatav, aga selle peale ei ole siiani lihtsalt tulnud. Võib jõuda kasvõi sinnamaani välja, et ühiselt otsustatakse, kas inimene ei ole endale mitte vale eriala valinud.

IK: Või peab valima teise pedagoogi.

MP: Õigus. Et see Kanadas läbi ei lähe, ei pea tähendama, et see ka meil nii oleks.

Üliõpilase- ja õppejõukeskselt

LT: Kõik täna siin räägitud jutud on juba aastaid olnud arutuste teemadeks. Küsimus on selles, kuidas asja parandada. Kateedri poolt oleks vajalik tulla välja suurema avatusega, näiteks teha eksamisüsteemid avalikuks. Me räägime, et ei ole isiksusi. Vaadake, kuidas nad vaevlevad - pange ennast ise siia viie või kuue range pedagoogi silma alla esinema. Käed värisevad, põlved tudisevad, silmad on õudusest segased sellepärast, et laulda veel ei oska. Kõik kritiseerivad, kõik annavad ainult vastu päid ja jalgu. Kui keegi hea sõber vaatab heade silmadega, siis inimene laulab teistmoodi. Miks ei võiks sõbrad talle aplodeerida igal tavaliselgi eksamil? Loomulikult kaasneb avatusega ka suurem ühiskondlik kontroll. Praeguses situatsioonis on tihti nii juhtunud, et inimene, kes on aastaid siin õppinud, laulab publiku ees esimest korda alles riigieksamil.

Teine küsimus - tehnika. Tuleb rangelt ja täiesti otseselt fikseerida õpilase areng alates vastuvõttueksamitest, siis kõik üleminekueksamid, kaasa arvatud osakonnakontserdid. Keegi ei hakka kunagi lugema neid protokolle, mida me vrnade viisi aastakümneid kirjutame. Probleemiks on ka see, et laulja ise ei kuule õnnetuseks elu lõpuni oma häält. Sisekõrv on üks, aparaat registreerib teise ja ainult publik on see, kes kuuleb lauljat nii, nagu ta on.

HV: Kas teil tehnika lindistamise jaoks on olemas?

EK: On küll. Ainult igaüks peab võtma oma lindi kaasa, sest on üle 50 õpilase.

TS: Algul jäi siit kõlama, nagu mina oleksin öelnud, et Eestis peaks olema mingisugune ühtne laulukool. Loomulikult seda ei saa olla, sest iga

õpetaja on individuaalne ja õpetab erinevalt. See ühtsem suund kas kujuneb või ei kujune, sest meie kultuurikiht ei ole veel nii paks, et võiksime rääkida sellisest nähtusest.

Minu meelest on aga alati olnud küsitav praegu kehtiv endise konservatooriumi õppeprogramm. Näiteks näitlejameisterlikkus algab kohe esimesel kursusel, kus ollakse ju niivõrd väikeste kogemuste pagasiga. See võiks tulla kas II või III kursusel,

Ervin Kärvet:
"Inimesed, kes tulevad laulu õppima, pole saanud eelnevalt muusikalist haridust."

Leili Tammel:
"Mõni üliõpilane esineb publiku ees esmakordselt alles riigieksamil."

kus inimesel on juba mingisugune aimdus asjast, millega ta hakkab tegelema. Mõned asjad aga üldse puuduvad, mis võiksid kindlasti olla. Peaksime endalt küsima, kuidas saaks ära kasutada seda väikest potentsiaali, mis meil on vokaalõpetuse tarbeks. Siia alla võiks kuuluda kasvõi töö dirigentidega. Seni ei ole paremad dirigendid siia tulnud, sest neil on mujal nii palju tegemist.

LT: Kui keegi kooli lõpetanutest satub teatrisse, võetakse teda seal tihti kui "poolfabrikaati". Mul on endal need kogemused olemas. Arvan ka ise, et akadeemia ei tee valmis lauljat. See ei ole naelakast, mille sa kopsid kokku, paned nurka ja eluaeg hakkab seisma. Meie ülesandeks on tee näitamine, loomulikult õpetame ka alustõdesid, nii palju kui oskame. Tunnen isiklikult oma kogemustest, et arenen veel siimaani.

IK: Teater ütleb, et ta ei saa meilt soliste. Räägitakse Tautsi ja Krummi sarnastest inimestest. Nad olid juba muusikakooli ajal ooperikooris lauljad ja solistid. Kui mina astusin konservatooriumi, oli mul "Vanemuises" kolm osa seljataga. Ma ei taha ennast kiita, aga ma omandasin kogemused. Mina teadsin küll, mida mul konservatooriumist vaja on. Samal ajal ei olnud ma sugugi hoolas õpilane, klaveri ja solfiga oli probleeme külluses. Kuid nii tõepoolest ei olnud, et mindi siit välja teatrisse ja teatrijuhid lautasid käsi: öelge, mida te seal õppisite?

Aga ma ei või öelda, et see süsteem

on alati parem. Teatris võidakse ka õpetamata noore hääl ruineerida. Võib-olla lõigatakse midagi ära, mis tulevikus oleks hakanud protsente kandma. Täiesti väär on minu arvates see, et Muusikaakadeemia ooperistuudio on teatri juures.

LT: Kui veel ebaküps noor laulja jääb teatris rataste vahele, siis, selle asemel et inimest aidata dirigendi ja pedagoogi koostöö kujul, sõimatakse seal see laps läbi ja tekitatakse psühhotraumasid.

IK: Me oleme praegu kogu aeg üliõpilasekesksed, kaitseme teda. Kuid pedagoogi peab ka kaitsma. Võib-olla on meil lihtsalt tegemist andetu inimesega? Tema anne küünib ainult teatud tasemeni. Öeldakse, et pedagoog ei oska õpetada. Arderil oli üks ilus ütlemine: "Õppida saab, aga õpetada ei saa." Õpetada saab ainult seda, kes suudab õppida. Mina sooviksin, et jutt ei käiks üldises plaanis. Räägime konkreetsetest ebaõnnestumistest. Kui võtame vastu selle Hiina süsteemi, siis palun olgem ka nii ausad, et ütleme: "Kallis kolleeg, sina ei oska seda inimest õpetada."

Teatris koos üliõpilastega töötades tuleb juurde ka üks väike psühholoogiline nüanss - mina kui pedagoog ei ole alati 100% vormis. Ma tahan ka markeerida, kergemalt läbi saada. See annab aga tudengitele aluse arvamiseks: see pedagoog laulab nii, see naa! Tuleb lähtuda lõpptulemusest. On minu arvates ebapedagoogiline, kui üliõpilased näevad loominguprotsessi proffide juures.

HV: Kumb variant on õigem: kas saada enne solisti kogemused või vastupidi - enne saada õpetus ja alles siis minna tööle professionaalse lauljana?

IK: Viimane variant on õigem.

HV: Kas igal juhul õigem või on iga inimese puhul vaja lähtuda tema individuaalsusest?

TL: Ivo Kuusk on ise väga suur erand. Need on üksikud eredad isiksused ja nende najalt ei saa tõmmata paralleele teistega. Mul on aga küsimus Pille Lillele. Kuidas Te oma energiat rakendasite õpingute ajal siin ja millises kontsentratsioonis toimub töö siis, kui ollakse valuita eest välismaal õppimas?

PL: Ma ei oska sellele küsimusele vastata. Minu arvates on aga häid õpetajaid maailmas üksikuid. Iseasi on see, et meie keskmine tase on natuke madalam kui teistes Euroopa riikides. Õpetajate probleem ei ole mitte ainult meie probleem. Tuleks mõelda sellele, kuidas keskmist taset tõsta.

HV: Kas Teil on olemas konkreetne ettepanek?

PL: Loomulikult tuleks püüelda suurema avastuse poole.

Muusikaakadeemiasse vastuvõtul peaksid olema suuremad nõudmised. Praegu võetakse vastu liiga väikese muusikalise ettevalmistusega inimesi, neid võiks esialgu suunata Otsa kooli. Suuremaid probleeme meie professionaalses laulukultuuris on muusikaliste ettevalmistajate - *coach*'ide - puudumine. Puuduvad juhendajad, kes võiksid viia inimese kasvõi mingisuguselegi professionaalsele tasemele, kust hiljem laulupedagoogil oleks võimalik oma tööd jätkata.

MP: Laulupedagoogideks on erineval maal erinevad inimesed. Eesti ajal ja ka nõukogude ajal oli meil niimoodi, et laulupedagoogideks saavad tuntud solistid. Soomes pole aga laulupedagoogid ise hoopiski lauljad. Ma olen neist mõnedega koos launud, lauljatena on nad alla keskmise taseme.

PL: Ka Londonis on niiviisi.

Rahast, programmist ja vastuvõtust

TS: Kui meil on keskmine tase madalam, siis ei ole see mitte laulupedagoogide süü. See puudutab üleüldist kompleksi, mida inimestele õpetatakse. Teine asi - miks me peaks ka praegu veel plaanimajanduse korras vastu võtma teatud kindla arvu inimesi? Võib-olla ei olegi igal aastal nii palju vastava potentsiaaliga kooli pürgijaid.

IK: See arv, mis vastu võetakse, on määratud. Asja tuleb vaadelda realistlikult. Küsimus on rahateenimises. Kui ministereium annab loa võtta 6 inimest põhikursusele ja 10-11 ettevalmistusse, miks siis mitte anda pedagoogidele tööd. Kuid arvan samuti, et ei ole mõtet võtta õppima inimesi, kes ei ole võimelised arenema.

Ma tahaksin öelda omalt poolt Pille Lille poolt vastamata jäänud küsimuse kohta, et kui üliõpilane maksab mulle 50 dollarit tunnist, siis ta homme või ülehommega mäletab seda, mis ma talle rääkisin, mitte et ma peaksin seda iga päev üle rääkima.

EK: Ärge unustage asjaolu, et inimesed, kes tulevad laulu õppima, ei ole saanud eelnevat muusikalist haridust, nagu on saanud pianistid, keelpillimängijad või ka koorijuhid.

PL: Arvan, et ettevalmistusosakonda vastu võetud noored peaksid kahe aasta jooksul saama õppida kõige tugevamate õpetajate juures.

IK: Kõik see asi on jäänud väga hilja peale. Nooremad kursused on tunduvalt tugevamad. Ma annan siin küll vekslid välja, aga II ja III kursuse üleminekueksamit võiks kuulata nagu kontserti. Uskuge mind!

PL: Kui ma konservatooriumis õppisin, nägin, kui vähe käisid üliõpilased loengutel. Kas võib praegu keegi öelda, kui palju sai tema konservatooriumist haritust?

TS: Praegused tudengid peaksid

rääkima, kas on midagi muutunud.

PL: Tudeng ei räägi, sest ta ei julge seda öelda.

IK: Palun, tudeng on siin. Ta ei käinud ju üldse solfedžo tundides! Võimalus ju oli.

JP: Oli küll.

PL: See ei ole tudengi viga. Asi on milleski muus.

JP: Pean vajalikuks, et ka laulupedagoogid käiksid meistiklassides ennast täiendamas. Üritasin kolm korda Muusikaakadeemiasse sisse astuda ja viimasel korral öeldi, et mul on häälemurre 10 aastat. Seejärel sõitsin Peterburi, kus mind vaatas dr. Raikin. Tema ütles, et mulle on looduse poolt antud niivõrd tugevad häälepaelad.

TL: Ei saa öelda, et Muusikaakadeemia ei anna haritust. Tudeng peab tahtma pakutavat vastu võtta. See kehtib ka muusikalise üldhariduse puhul. Kui elan ruumis, kus on neli seinat täis raamatuid, võib elada seal tolmu pühkides või püüdes nendest rikkustest kogu aeg midagi juurde

Mati Palm: *Lauljaks saamisel on esmasel häälelised ja tahtlised omadused.*

Pille Lill: *"Maailmas peetakse lauljaks muusikalisi teadmisi väga olulisteks."*

saada. Ingmar Korjus ütles mulle: "Ma kadestan teie süsteemi. Teil saab laulja 3 korda nädalas tundi, meil saab ta ühe korra nädalas 20 minutit. Kui ta soovib *coach*'i, peab ta selle oma raha eest kaasa võtma."

Neil on sisseastumisel niisugused nõudmised: vana itaalia klassikaline aaria, üks lied, midagi prantsuse muusikast ja üks kaasaegne teos. See testib välja keelte intuitsiooni. Võin öelda, pooltel neist 14-st, kes meil tänava lõpetasid, ei ole keelte intuitsiooni. See on aga omadus, mida mina pean professionaalsuse eelduseks.

PL: Kas siis keeleline faktor on lauljaks saamisel olulisem kui muusikaline?

TL: See on üks osa.

PL: Kui mina Londonis õppisin, siis ei olnud seal ühtegi lauljat, kes poleks vallanud mõnda pilli. Me võime inimesele anda laulutehniliselt ükskõik kui palju, aga kui õpilane ei ole muusikaliselt üldse haritud, siis ei saa temast ikkagi head lauljat.

IK: Pilliõppinutega on tõepoolest kergem töötada.

LT: Aga on ka vastupidi. Noorel on

mehaaniline muusikaalsus, ta mängib mingit pilli, tal on ka muusikaalaseid teadmisi, aga laulab nii, et ta ei ütle sulle mitte midagi. Teine ei oska nootigi, aga ta on nii hingega, loomulik, siiras, et paneb end kuulama.

PL: Mõök on muidugi kahe teraga. Kellele tõesti on looduse poolt häält antud, sellele tuleb ilmselt teha programm muusikalise üldhariduse jaoks eraldi. Kas või laulmise õpetamiseks mõeldud summade ümberjaotamise arvel.

TL: Siin me jõuame jällegi vana raha teema juurde.

PL: Meil on ju vastavad ametkonnad olemas, tuleb lihtsalt kokkuleppele jõuda.

TS: Raha on asi, mille me võiksime diskussiooniobjektina üldse välja jätta. Loomulikult oleks tore, kui me saaksime 50 dollarit tunnist, aga kui me seda ei saa, teeme me siiski oma tööd. Üritaksin viia diskussiooni tagasi selle teema juurde, millest ma juba alguses rääkisin: kas oleks võimalik muuta midagi õppeprogrammis, kasvõi kohe järgmisest sügisest?

EK: Olemasolev programm on niivõrd tihe, et üliõpilased ei jõua sedagi täita. Nad on ülepiinatud.

MP: Vastaksin Pille Lille poolt vastamata jäänud küsimusele. Kui ma omal ajal pääsesin "La Scalasse" õppima, siis loomulikult tegin seal maksimaalselt tööd. Lisaks sellele võtsin oma raha eest eraturunde kontsertmeister-pedagoogi juures. See oli küll praeguses mõistes vähe, aga kui ikkagi maksta stipendiumist 6-8 dollarit tunni eest, siis hakkas see veel paremini pähe kui "La Scala" ametlikus tunnis käies.

Meil kestab siin Eesti Vabariigis praegu ikka veel edasi nõukogude-aegne suhtumine õppimisse. Me ei ole üldse ümber orienteerunud. Ma ei poolda seda, et praegu võetakse Muusikaakadeemiasse laulueriala põhikursusele nii palju inimesi. Omal ajal, kui mina kooli astusin, võeti vastu ainult 3 kandidaati. Mina sain sisse neljandana, sest ma sain ka "viie". Õige on võtta ettevalmistusse vastu teatud arv tulevase lauluõpilasi. Nende hulgast tuleks seejärel sorteerida välja kontingent, kellel on eeldusi lauljaks saada. Muusikakool peaks olema n.ö. laia aluse andjaks. See on nii koorilauljate kui ka perspektiivsete solistide taimelava. Kõrgem õppeasutus ei peaks aga produtseerima koorilauljaid.

Mis puutub muusikalisse haridusse, siis see on loomulikult eelis. Ma olen kogenud, et muusikaliselt haritud inimesega on puhtprofessionaalsel pinnal kergem suhelda. See ei anna aga veel laulmise jaoks vajalikku tunnetuslikku pagasit. Ka absoluutse kuulumisega inimene võib laulda mustalt,

kui ta ei oska oma häält käsitleda. Muusikaline haritus on hea asi, kuid väljendusvahend on hääl ja häälekäsitlus. Oleks ju tore, kui lauljad astuksid sisse hea eelneva muusikalise haridusega, aga paraku ei ole niimoodi ja pole ka kunagi olnud. Esmased on lauljaks saamisel ikkagi häälelised ja tahtelised omadused.

PL: Eestis on see võib-olla nii. Aga olles õppinud erinevates paikades, võin kinnitada, et mujal maailma mastaabis peetakse laulja laiema muusikalisi teadmisi väga olulisteks.

EK: Mati, Sinu poolt räägitud konkurentsi teema kohta võin öelda, et tegelikkuses ta siiski toimib. Näiteks II LEO-s võtsime 6 inimest vastu ja praeguseks on neid alles jäänud 3.

PL: Kas nad visati välja või läksid nad ise ära?

EK: Nad läksid ise ära.

PL: On oluline, et ka meie saadaksime neid ära, kes pole võimelised arenema. Ma ei saa aru, kuidas siiski anti neile tänavu võimalus lõpetada, kuidas nad võisid saada kõrgema hariduse, mis maksab igal pool maailmas?

IK: Ega see muu maailm hakanud sellest ajast pihta, kui Pille Lill läks esimest korda välismaale. Samamoodi oli ka omal ajal Itaaliasse õppima minekuga. Kui "Muusikalehte" jälgida, siis käis esimese vabariigi ajal Itaalias õppimas üle 40 laulja, aga lauljateks jäi neist võib-olla ainult paarkümmend.

TS: Ega Sa siis ole ometi kiivas selle peale, et meie inimesed saavad käia ennast välismaal täiendamas?

IK: Olen selle peale mõelnud ja mul on ka vastus olemas. Jah, olen küll kiivas. Sel juhul olen kiivas, kui see inimesel pea segi ajab. Ma olen suuteline ajama noore laulja kolme nädalaga mõne aariaga päris kenasti "vahtu". See on seesama, mida tegi siin väga lugupeetud laulupedagoog madam Agosti. Mõne nädala pärast ei olnud sellest treeningust enam mitte tuhkagi alles. Selline õpetus aga, nagu andis prof. Schell, mis on rakendatav igas arenguetaapis, on juba midagi muud.

Eestis räägitakse üht-, Peterburis teist-, Leedus kolmandat moodi

HV: Anname nüüd vast ka tudengile sõna.

JP: Õppisin Peterburi Konservatooriumis oma raha eest. Võtsin seal 40 tundi. Kui ma tagasi tuln, kuulas mind ka Ivo Kuusk. Ta ei oelnud Peterburis saadud õpetuse kohta ühtegi halba sõna. Eestist läksin ma ära sellepärast, et hr. Noreika kutsus mind Leedusse oma stuudiosse. Ta ütles, et mul on looduse poolt olemas kõik vajalik materjal. Minu häälekooli kuulates ütles ta aga, et kahjuks on hingamisega nii palju mööda pandud, et meie lauljad ei laula üle 30-40 aasta vanuse. Ma arvan, et olles ainult ühe aasta õppinud, ei ole ma pädev selle üle

otsustama. Kusagil peab aga mingi konks sees olema. kui paljud seda räägivad. Mul ei ole minu õpetaja Ivo Kuuse vastu mingeid pretensioone. Kahjuks on siin muid probleeme. Õppeprogramm on natuke liiga raske. Mina ei saanud esimesel aastal jalgu alla ja kui ma palusin lisatunde, siis mulle neid ei võimaldatud.

PL: Siin on probleemid, millega tuleb tegelda. Järelikult on õppeprogrammides kusagil midagi valesti.

EK: Teil konkreetselt oli küsimus solfis?

JP: Jah, solfis.

EK: Aga Te ise ei suvatsenud käia ju üheski solfedžo tunnis.

TS: Ärgem nüüd niimoodi küsimust püstitagem!

HV: Kas tõepoolest meie laulukool on niisugune, et 30-40 aasta vanuselt inimesed enam laulda ei suuda?

TL: See on väga individuaalne probleem. Samuti on küsimus distsipliinis. Kui inimene ei ole suuteline loobuma suitsetamisest, alkoholist ja muudest kahjustavatest faktoritest, siis ta tõepoolest ei laula enam 40 aasta vanuselt.

Noreika aga ei tunne üldse kõiki meie juhtivaid tippulauljaid, ta ei ole neid viimasel ajal kuulnud. Samal ajal võin ma vastupidiselt öelda, et väga säravalt tõusnud Leedu oma sopranitel on 40-selt juba endil see probleem, kuna lüürilise sopran laulab dramaatilist repertuaari jne.

Teine noormehe etteheide meie pedagoogidele: me ei täiendavat ennast.

Ivo Kuusk: "Nooremad kursused on tugevamad, uskuge mind!"

Jürgen Pillau: "Kusagil peab mingi konks sees olema."

Ma olen absoluutselt kõigil meistrikursustel käinud, mis siin on läbi viidud, alates Naan Pöllust. Ja ma olen kohutavalt palju juurde saanud, see on olnud suur õnn minu jaoks. Kõik pole olnud ühesuguse tasemega, aga näiteks Taru Valjakka ja Orlovitši juures nägin ma konkreetset füsioloogilist tegevust, millest mina ei olnud siiani teadlik. Ma ei häbene seda tunnustada.

TS ja LT: Aga kas Sa pole üks vähestest?

TL: Ma kordan jälle: kõik sõltub sellest, kui palju meie sees on seda: "Ma tahan teada".

Mis puutub aga Pillause endasse, siis

ei maksa seda tõstatada erakorralise, valusa probleemina. Ükskõik millise laulja biograafiat te loete, kõik on nad õppinud vähemalt 3-4 pedagoogi juures. Ühega tekib psühholoogiline sobivus, teisega mitte.

PL: See sõltub muidugi ka õpetajast.

TL: Loomulikult, sobivus saab olla vaid vastastikune. Vähemalt on ta läbi teinud selle etapi, mida kohtame paljude noorte juures: õpetaja sõnu võetakse otse jumala ilmutusena ja kui asi ei lähe, siis piineldakse. Olen ka ise selle etapi läbinud ja pärast selgus, et rumal ei olnud hoopiski mina. Noormehel on välja kujunenud eneseteadvus, ta teab, mida ta tahab. Olgu tal vaid jõudu oma tee lõpuni käia.

Koorus välja kaks konstruktiivset ideed

TS: Mina sain täna kaks konstruktiivset ideed. Esiteks, muusikakoolis tuleb teha ettepanek viia sisse lauluerialale obligatoorne instrument. Teiseks, noort inimest paneb õppima ainult maksuline õpetus või tugev konkurent.

Mis kujundab praegu kõrgkoolide vastuvõtu? See ei ole mitte turg, vaid hoopis täiesti teisejärgulised faktorid, nagu näiteks pedagoogide arv.

MP: Õpilaste arvu pealt saadakse riigipoolset dotatsiooni, see hoiab kogu seda maja materiaalses mõttes püsti. Raha hulk on sõltuvuses õpilaste hulgast. See on tegelikult nonsens, sest meile ei ole ju vaja inimesi, kes ei ole võimelised muusikaliselt arenema.

HV: Mis te arvate, kas oleks vajalik tihedate erialaste kontaktide pidamine ka lähipiirkonna maadega, mitte ainult Itaalia, Inglismaa ja teiste kuulsate laulumaade pedagoogidega, et ei tekiks selliseid asju nagu Pillau puhul?

TS: Vastuse annab teile Estonia Teater, kes võttiski Virgilius Noreika endale vokaalseks konsultandiks.

MP: Mina olen oma elus õppinud kolmes õppeasutuses - Tallinna Konservatooriumis, Moskva Konservatooriumis ja "La Scala" laulukoolis. Lisaks sellele olen pool aastat olnud Saksamaal stažöör. Ma tahan öelda seda, et mitmed suunad on komplekteerinud minu arusaamistest ja oskustest selle, mida ma täna suudan. Samamoodi olen ma ka oma vähestele õpilastele öelnud:

"Kui keegi käib siin konsultatsiooni andmas, katsugu käia nendel üritustel." Lauljaks ei saa õpetada ja ei ole niisugust laulukooli, mis õpetaks välja lõppstaadiumis väga hea laulja. See on ikkagi ühe indiviidi arusaamiste kogum. Mida rohkem ta saab informatsiooni, ükskõik mis kujul, et sealt kõike kasulikku enese jaoks välja selekteerida ja mittesobiv hüljata, seda suuremad on tema võimalused saada heaks lauljaks.

TS: Olen täiesti nõus. Arvan, et sellel positiivsel noodil võiksime ka lõpetada.

KUIDAS TUBIN PUHKAS SUVEL ITAALIAS

(Algus ML nr. 4)

Stockholm, 2. sept. 63

Kallis Raimund Sepp!

...No sai siis jälle üht kuuma päikest ja leiget merevett nauditud, igapäev vähemalt kaks korda makarone söödud, head veini juurde joodud ja maailma ning inimesi nähtud. Olime üle kolme nädala Ischia saarel, Neapeli lahes. Paar korda sõitsime laevaga (1½ tundi üks ots) Neapeli, seal ka Pompeij'sse - oli väga huvitav. Pompeij on linn, õieti küll ainult müürid ilma katusega, mis mu abikaasale väga meeldis sellepärast et, nagu ta ütles, seal pole mustust ega lärmi. Vaikselt seisab muistne linnakene omaette, kitsastel tänavatel liiguvad turistide parved - inimesed igast ilmaotsast ja kaarest, küll musti, pruune ja valgeid - pildistavad, vaatavad, puhkavad jalgu ja higistavad kuuma päikese käes. Muidugi pole linn enam niisugusel kujul omal kohal nagu see välja kaevati: kõik paremad kujud, seinamaalid, tööriistad ja asjad on ära Neapeli muuseumi viidud, millest on kahju, sest terviklikku muljet ei saa tühjade seinte vahelt ja kuigi, nähes neid vanu rikkusi ning kunstitooteid, saab hiljem seda kuidagi ettekujutuses kokku viia majavaremetega, jääb otsene mulje poolikuks. Aga ilus ja hiigla huvitav oli seal - tahaks minna tagasi ja võtta aja jooksul - nii 3-4 päeva kestel - kõik veel kord põhjalikult läbi. Igatahes üks on kindel, et 2000 aasta eest ei elatud mitte vaesemalt kui praegu, need kellel oli hästi läinud elasid vist päris õnnelikult. Nende ümber polnud igatahes seda lärmi, mis tänapäeva linnades. Nagu Napolis: itaallane pigistab oma autopasunat üsna lõbu pärast, on isegi väljamõeldud pasunad, mis mängivad väikese loo - ühe takti mõnest šlaagerist või nii. Selle tohtu müra ja jorina keskel on tänapäeva inimene ainult siis mõeldav, kui ta seda kaasa peab tegema, kõrvalt vaatajana ja jalakäijana pole tal kohta sellises põrgu katlas. Tuleb tahtmine kuhugi ära kaduda. Seda tahtsimegi teostada Ischia saarel, aga võta näpust! Sinna ronis terve Neapel järele, kõik said korruga puhkuse, panid omad autod ja pasunad laevale ja sõitsid Ischiale - üksteise jalgu! Pühapäeviti oli eriti kole, ei saanud nagu tänavale minnagi,

sest saare väikesed asulad pole sellise voolu jaoks ehitatud, kõnniteed, kui neid ongi, on kitsad, tänavad samuti. Ühiskond pole ühesõnaga järele jõudnud oma nõuetele. Kuid paistis, et kõik läks ilma tõsiste, elukardetavate vahejuhtumiteta. Autod, kes üksteisest mööda ei pääsenud, jäid lihtsalt seisma ja tuututasid elu eest, kummalegi tekkis suur saba samasuguseid tuututajaid järele - ja selles seisiski vist puhkuse lõbu. Mererand, kus vähegi liivane, vajus inimesi kuivalt täis, nagu silgud karbis. Nii et rahvast ja sagimisest polnud puudus. Tagasisõidul peatasime 4 päeva Roomas. Imeilus linn ja niipalju vaadata, et asjatundjate väljaarvestuste järele kulub selleks 3 aastat vähemalt, enne kui ülevaadet jõuab saada. Meie oma 4 päeva jooksul muidugi ei saanud mingit ülevaadet, kuid vanalinna purtskaevud said ära filmitud ja nüüd sean seda värki kokku. Respighi¹ "Rooma fontäänide" juurdevõttes on autentsed, s. t. samad fontäänid, millest Respighi oma inspiratsiooni ammutas, on ka minu filmiribal. Kuidas see ükskord valmis filmina "mõjub", on raske öelda, kuid mu kaastöölised - abikaasa kui filmitehnika abiline ja poeg erapooletu kriitikuna (tema ju kaasas polnud) arvavad, et võiks asja saada. Ma ainult ei saa aru, miks seda suure filmiga pole juba ammu ära tehtud, Respighi muusika on kui loodud filmi juurde! Nojah, niisugune oli siis meie seekordne puhkusereis; üldkokkuvõttes vast oli rohkem lärmi kui Stockholmist aasta jooksul (siin ei tohi tuututada!), käimist ja õiendamist üsna palju, muljeid ehk liigigi mitmekesistest ja suurtest asjadest, kuid kokkuvõttes siiski huvitav. Sai näha ajalugu, väga vana kõrvuti tänapäevaga ja inimeste imelikke püüdeid otsida puhkust ning rahu üksteise arvel...

Nüüd on aga sügis käes ja töö nõuab oma osa. Abikaasa töötab ikka endises kohas ja mina kodus. Olen tasapisi jälle noodipaberi kapist välja otsinud ning vaatan, mis sellest asjast välja tuleb...

Palju tervisi kõigile, Teile ning perele soovib
Teie E. Tubin.

¹ Respighi, Ottorino (1879-1936) - itaalia helilooja. Jutt on tema populaarsest sümfoonilisest teosest "Rooma purskkaevud" (1916).

...JA ŠOSTAKOVITŠ PÄRNUS

Boris Parsadanjani jutustus

Oma elu viimase suve puhkas Šostakovišt Pärnus. Käbis (EKP Keskkomitee I sekretär) andis mulle ülesande hoolitseda selle eest, et tal oleksid igati soodsad tingimused, vajadusel tegutseda tema, Käbini nimel. Hea, rahuliku koha - 3 tuba ühekorruselises elamus - me leidsime. Ainult söömise võimalused olid kaugevõitu. Šostakovištist polnud aga enam käijat. Tema abikaasa palus muretseda sudok - ühele käepidemele kinnitatud 3 kastrulit komplekslõuna

kandmiseks. Pärnus ma seda ei leidnud. Helistasin Tallinna, sinna, kus neid pidanuks olema. Aeti vastu: ei ole, pole aega otsida. Siis kasutasin Käbini volitusi ettenähtud vormis: "Ivan Gustavovišt soovib, et sudok leitaks." Mõne tunni pärast olid surmhaige Šostakovišt'i toitmise mured murtud.

Veel Šostakovištist

Moskva Gnessinite koolis oli väga tugev õppejõudude koosseis. Instrumente õpetas Nikolai Andrejevišt Timofejev, üks parimaid pillide tundjaid maailmas.

Kui mind tutvustati Šostakovišt'ile, keda pean Beethoveni kõrval maailma suurimaks heliloojaks, küsis ta, kes on minu õpetajad. Kui Šostakovišt kuulis Timofejevi nime, hüüatas ta: "Kas tõesti? Kuni VII sümfooniani ei andnud ma oma partituuri ümberkirjutamiseks, enne kui Timofejev oli selle heaks kiitnud." Kui andsin need sõnad Timofejevile edasi, ütles see sõnaahter mees: "On veel geeniusi, kes mäletavad. Tavaliselt ei mäletata midagi." Ja kõik. Kuid tundsin, et tal oli hea meel.

Kui minu I sümfooniat arutati Heliloojate Liidus, dirigeeris Svetlanov. Šostakovišt palus ühte kohta uuesti mängida. See tehtud, soovis ta partituuri enda kätte.

Nädala pärast andis ta partituuri mulle tagasi ja soovitas ühe koha ümber teha. Proovisin, aga kuidagi ei tulnud välja. Jätsin kõik endismoodi.

Šostakovišt tuli kontsertettekandele, mina närveerisin. Pärast ütles Šostakovišt mulle: "Õigesti tegite. Siin ei ole ühtki nooti vaja muuta. Asjatult soovitasin ma ümber teha."

NAD TAHTSID SAADA MUUSIKUIKS

(Algus ML-s nr. 9/10 1994)

VEEL KORD ÕPETAJAIST

Paul Mägi: "Ma alustasin LMK-s M. Toona juures ja tulin sealt temaga koos MKK-i. Saan M. Toonat meenutada vaid väga soojade tunnetega, ta oli äärmiselt meeldiv inimene. IX klassist alates õpetas mind E. Lippus. Kuna oli n. ö. ühele asjale pühendamise aeg, laabus meie koostöö väga hästi. Muide E. Lippus küsis kord, kas ma ei tahaks hakata dirigendiks. Mulle tuli see ootamatusena, aga küllap ta nägi midagi ette..."

Samal ajal õppisin ka trompetit oma ala suurepärase profi T. Tarumi juures."

Miks ühtaegu nii erinevad pillid?

PM: "Ei oska öelda, sattusin väikesest peast vist lehekuulutuse kaudu muusikakooli R. Sildna praktikaõpilaseks ja juba 42. Kk. IV klassis tegin bändi, kus mängis muide kaasa ka Rein. Ja mul oli algusest peale sees suurema vormi haaramise vajadus, sealt ka tegutsemine põhilisest koolielust olulisemaks peetud ansamblitega. Usun, et minu dirigendiks kujunemisele aitasid kaasa õige mitmed MKK pedagoogid, kõige enam vast H. Otsa. Mäletan neid neljapäeva pärastlõunaseid solfitunde, kus puhastati su kõrv nii ära, et õhtul sümfooniakontserdil "kuulsid" absoluutselt kõike: helistikku, helide kõrgust, intervalle jne. Samuti õpetajad, kes panid mõtlema, nagu A. Rohlin, M. Sarv, F. Kronstein."

Ja raamid, mida tollal nii sõgedateks pidasime, sundisid arutlema, kuidas end nendesse ära mahutada, sest mida kitsam vorm ette antakse, seda rohkem tuleb mõelda selle täitmise üle. Asjaolu, et igasuguste mittevajalike tunduvate ainete tõttu jäi muusikale küllalt vähe aega, õpetas seda jaotama ja olulist eelistama."

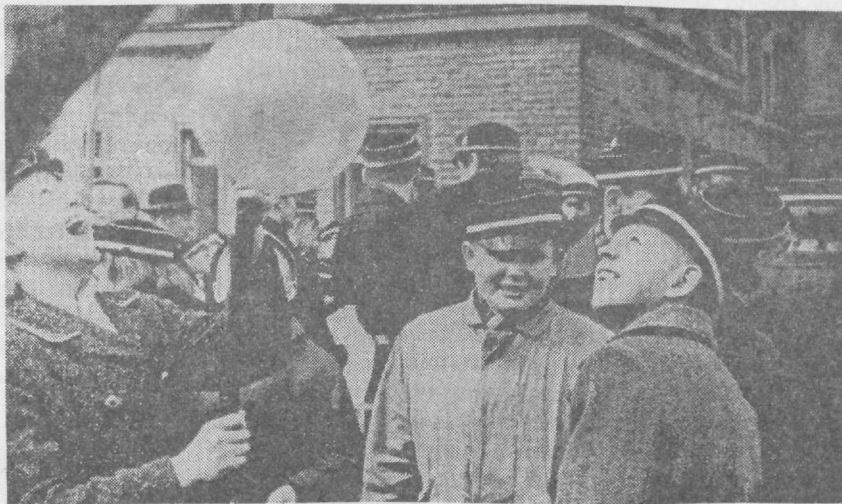
Ja nüüd Rein Rannapi arvamus neist asjust.

RR: "Üldiselt võttes oli koolis kaks õpetajateleeri: üld- ja muusikaainete omad; viimaste hulgas moodustasid erialaõpetajad "strateegilise tuumiku", et kaitsta oma individuaalõpilasi koos teiste erialaõpetajatega, ka konsi autoriteetsete pedagoogide abil. Nende

leeride-vahelise lahingujoone erutus valas õli tulle me tavaliselt veidi varjatud vastupanusse üldainetele. Tegelikult said mõlemad pooled sellest "varjatusest" hoolimata aru, kummale me sümpaatia kuulus. Aeg-ajalt paljastus see vaen üldainete fanaatikute vastu veidi inetuski vormis. Eriti vastumeelne oli "okupantide keele" õppimine. Ükskord südatalvel, kui väljas oli 27° külma, avasime enne vene keele tundi pärani kõik klassi aknad, ise aga peitusime koridorinurka. Õpetaja astus klassi, mis sarnanes jääkeldrile ja... jättis tunni ära.

Meie tookordne filosoofia "Kõik, mis ei ole muusika, on vastik ja seda

me õppida ei taha" oli äärmuslik. Hiljem saime muidugi aru, et mõnestki üldainest oli üht-teist kasulikku kogeda. Aga sel hetkel tundsi, et on parasjagu kriitilisim aeg jõuda otsustavalt edasi, isegi mitte üksnes erialas, vaid muusikas üldse: ajalugu, solfedžo, harmoonia olid niisama vajalikud kui eriala. Mäletan, kuidas üldainetest poppiteinuna hiilisime salaja T. Järgi muusikaajalugu kuulama; ta õpetas sel ajal suhteliselt nüüdisaegset XX saj. muusikat. Üldainete õpetajad tulid sinna meid "kinni võtma" ja ütlesid T. Järgile, et ta ei tohi mujalt puudunud oma klassi lubada!

Madis Kolk, Renée Eespere ja Rein Rannap mairongkäigus.

1972. aasta kevadel Hüpasaare rabas.

Vasakult Renée Eespere, Vardo Rumessen, Tiiu Talts, Merle Neem, Ülle Jürgenson, Margus Pilter, Paul Mägi, Ene Pilliroog.

Mis on õppejõudude eraldusmärk ja miks?

Ene Kassil on Andres Mustoneniga midagi plaanis!

Arvan, et lause "Mida halvem, seda parem" iseloomustas täpselt meie tookordset seisundit: üldaineteõpetajate-poolne surve tekitas aina tugevama vastupanu, n. ö. vedru põhimõttel. Meile tuli see kindlasti kasuks, sest kõige hullem on leigus ja rahulolu. Inimene peab pingutama ja ületama etteveeretatud takistused kogu energiat organiseerides. Mida enam suruti peale füüsilikat, mida keerulisemateks tehti kontrolltööd, mida paksemateks kosusid definitsioonide märkmikud, seda innukamalt liikusime vastassuunas, muusika poole.

Tegelikult me ju mõtlesime ja rääkisime ikkagi seda, mida tahtsime, kuulasime-vaatasime kodudes seda, mis meile meeldis; asjaolu, et kool seisis nii agressiivselt meie kunstihuvide vastu, tuli lõppkokkuvõttes kasuks meie kiirele ja sügavikku tungivale arengule. Selle klassi ime ongi meist mitmete kujunemises mitte ainult virtuoosideks, vaid laiahaardelisteks muusikalisteks isiksusteks, kellele muusika on nagu kogu eluviis."

INDIVIDUAALSE PROGRAMMI ALUSEL

Et pikendada aega harjutamise ja muu oma silmis olulise tarbeks, taotlesid mõned visalt võimalust tundidest puududa ja vastata reaalseid individuaalse graafiku alusel. Selline vastutulek pedagoogide poolt oli üheks viimaste kooliaastate positiivsemaks mälestuseks. Küllap mõistis direktsoon, et piigid on murtud ja andestamisae käes. Iseasi muidugi, milleks keegi oma vabadust kasutas!

Ainult seoses valmistumisega konkursiks oli tundidest puudumise õigus tervitatav."

MÖTTEKAASLASTE KLUBI

Renée Eespere, Urmas Vulp ja Ene Kass said M. Kolgi, A. Mustoneni, P. Mägi, R. Rannapi ja veel mõne andeka ja "vihasega" kokku pärast neljandat klassi. R. Eespere väite kohaselt olid nad selle ajani kenad, korralikud lapsed, aga uustulnukatega koos moodustunud n. ö. normaalse klassi suhtlusräästest väljuv mõttekaaslaste klubi hakkas peagi valmistama pedagoogide kaadrile peavalu. Klubilaste kiindumus arutluses olevatesse teemadesse, teistlaadsetesse väärtustesse ja kõikvõimalikesse ettevõtmistesse sai nii valdavaks, et koolielu, sealseid konfliktid ja distsipliiniküsimused kaotasid nende silmis oma teravuse.

MK: "Me olime täis aatelisust, vestlesime meile lõpmata põnevatel kõrgelennulistel teemadel, vaidlesime tuliselt pea kõiki maailmaasju puudutavate põhitõdede üle. Ma pole hiljem enam kunagi saanud nii palju ja tõsiselt rääkida."

Mõttekaaslaste ühendas väga lai huviväär, mis ei piirdunud kaugelgi muusikaga, vaid hõlmas kirjandust, kunsti, maailmavaadet, filosoofiat, religiooni. Ühesuguse hardumusega kuulati nii klassikalist ja moodsat muusikat kui rokki; värisevi käsi lehitseti "Varssavi sügiselt" toodud Ligeti ja Stockhauseni teoseid, innuga arendati end dzäss-improvisatsioonide vallas, korraldatid happeninge.

MK: "Meil oli nii palju käsil, et tavalise harjutamise jaoks jäi aega

RR: "Individuaalse programmi jõuti minu jaoks liiga hilja, pealegi leian, et see ei peaks tähendama samade ainetega "valel" ajal äraõppimist, vaid võimalust valida, millised ained on olulised ja suurepäraselt tehtud, millised vähemtähtsad ja milliseid sa üldse ei taha võtta.

kaunis napilt. Ja ega MKK pannud meie süstemaatilisele töötegemisele alust. See polnud ka õpilaste keskel pop, isegi vaheajal õppimist loeti halvaks tooniks - tunniks valmistumine võis alata siis, kui õpetaja sisenes klassiruumi! Mulle tundub, et ka näiteks Kalle Randalu (XI lend) pingsale harjutamisele ei vaadatud eriti austava pilguga."

AM: "Kui oleksime harjutanud 7-8 tundi päevas, poleks me jõudnud käia kõigil sünnipäevadel! Nali naljaks, aga oma vähest "pillikatsumist" kompenseerisime tegelemisega väga paljude muude asjadega."

Tõepoolest, Madis tundis kunstiajalugu juba siis paremini kui mõni teine Kunstiinstituuti lõpetades, ja valdas vabalt saksa ning vene keelt; Renée komponeeris 2-3-ni öösel, aga see polnud ju siis veel tema eriala; Paul oli kibe dzässitrompetist, kuigi õppis viiulit; Rein kirjutas levilaule, improviseeris jne.

11. klassi õpilase R. Rannapi laul "Sa tule nüüd" (autori tekst) tunnistati Tippmeloodiaks 1971; esialgu tükati keelatud ansambel "Ruja" sai vahetevahel siiski raadiost oma linte kuulata, valmis muusika joonisfilmile "Lend" jpm.

RR: "'Ruja" repertuari olemus ja minu vahekord kooliga viis I poolaasta lõpul mu esimese esinemiskeeluni selle ansambliga, hiljem oli neid korduvalt Julgeoleku, Keskkomitee, kooli poolt. Pool aastat näis kärsitule noorele inimesele võimatu taluda, läksin Tallinna Muusikakooli maad kuulama, aga "kahtede", ka käitumises, tõttu ei nõustunud mind vastu võtma. Nii esineski "Ruja" 1972. a. jaanuaris TV-s klahvpillideta, kontsertidel mängisin salaja siiski kaasa!

Mis puutub mõttekaaslusesse, siis meie kiire edu tagatiseks oli grupp, kes peegeldas n. ö. üksteist tagasi; kirglike vaidluste kaudu, kus igamees jonnimeelselt püüdis end vastu seada kaaslaste ideedele, "avastasime" tõe. Mäletan, et istudes ühes pundis - Madis ja minu taga Andres ja Paul - olime rohkem küll seljaga õpetaja poole: meil oli tagaistujaile aina midagi öelda või näidata. Isegi õhtuti kodus olles pidasime pikki telefonikõnesid - iga poole tunni tagant oli mõnda kuuma infot edastada."

(Järgneb)

HEINO JÜRISALU — MEES NAGU ORKESTER

65

13. augustil on Heino Jürisalu 65. sünniaastapäev. Tema surmast on möödunud vaid mõned aastad ja aja igavene vool ei ole veel suutnud lohutust pakkuda inimestele, kellel oli õnn Heino Jürisalu paremini tunda. See komplitseerib veel niigi rasket ülesannet rääkida mehest, kelle tegevusvaldkondi korrapealt üles lugeda ei ole võimalik, sest kindlasti jääb mõni puudu.

Ajas kõige püsivam on aga Heino Jürisalu kahtlemata **heliloojana**. See teema jäägu aga ootama spetsialistide analüüsi ja teiselt poolt on helilooming niigi kõige avalikum (kui mitte arvestada tõsiasja, et meie päevil kulub heliloojatel suur osa energiast oma teoste kuuldavakstegemisele). Kui uskuda Heino Ellerit, kes pidas Heino Jürisalu oma kõige andekamaks õpilaseks, ja ma ei näe põhjust selles kahelda, siis võib pidada Heino Jürisalu küllalt laiskaks heliloojaks. Sellest hoolimata oli ta Eesti Ringhäälingu kõige märgitavam autor. "Mina ei taha veel magama minna, autod ei maga ka veel..." - kes siis seda laulu ei tunneks, ainult et kas ka teatakse, kes selle loo on kirjutanud? Kui lisada omal ajal ülipopulaarsete saadete *Vikerka ja Päevakaja* algussignaale, teeb see kokku vähemalt kolm korda päevas. Kogu loomingu (bossanovadest ooperini) seisukohalt on see midugi tähtsusetu, kuid eks katsuge järele teha.

"Laiskus" heliloojana aga andis Jürisalule võimaluse kasutada oma aega küllalt mitmekesiselt ja selles oli ta tõeline meister. Ma ei mäleta, et oleksin kuulnud väljendit: "mul ei ole aega". Samuti ei tea ma juhust, et ta oleks kuhugi hilinenud. Viimase kohta oli Heino Jürisalul suurepärase teooria, mida minagi (kahjuks küll edutult) järgida olen püüdnud: "Mis mõte on hilineda loengusse 5 või 10 minutit. See on aeg, millega kodus niikuinii midagi teha ei jõua. Palju kasulikum on olla kohal viis minutit varem. Siis võid vahel, kui tuleb tahtmine, lihtsalt minemata jätta ja mitte keegi ei pane seda pahaks."

Üks valdkond, milleks Heino Jürisalu aega võttis, oli **varjane muusika, plokkflöödimäng ja selle õpetamine**. Need teemad olid tema puhul nii orgaaniliselt seotud, et lausa võimatu on neid omavahel mingisse pingeritta seada. Koos Heino Kaljustega õnnestus Jürisalul lülitada plokkflöödiõpetus kooliprogrammidesse, mille tulemusena eraldati rahad ja eesti koolidele osteti Saksamaalt sadu plokkflööte. Samaaegselt õppis ta oma ajale ainuvõimalikul moel autodidaktina plokkflöödimängu ja uuris selle õpetamise meetodikat. Viljadeks olid varajase muusika ansambli *Consortium* loomine ja juhtimine ning plokkflöödiõpetuse algus muusikapedagoogidele Tallinna Konservatooriumis, samuti esimese plokkflöödiõpiku ilmumine.

Seda kõike on tohutult palju. Eriti siis, kui tuletame meelde kogu selle tegevuse aega ja kohta.

ENSV-s, nagu kogu N. Liidus, algas muusika Bachist, s. o. ajast, kui õige pea jäi plokkflöödimäng maailmas ligikaudu 150 aastaks soiku. Varasem muusika teenis kahtlast ideoloogiat ja seda sai primitiivse mõtlemise korral ka pidada väga primitiivseks. Seda võimalust ei jäetud mõistagi kasutamata. Plokkflööti ja selle mängu kritiseerisid hoolega

akadeemilised muusikaringkonnad, sest selle aja vanade pillide kopeerimine ja ka enamikel juhtudel iseõpitud mängutehnika ei saanud väga kõrgel tasemel olla. Ja mis kõige hullem - moodsamad "plokkflöödituututajad" julgesid seada kahtluse alla kõige lugupeetavamate muusikute interpretatsiooni. Sellises situatsioonis tundub plokkflöödimänguga tegelemine tagantjärele küll üsna õhukesel jääl käimisenä. Heino Jürisalu oli aga mees, kes tänu oma professionaalsusele omas tunnustust ja lugupidamist väga erinevates, loomulikult ka akadeemilistes muusikaringkondades. Ma julgen arvata, et seeläbi oli ta tihti märkamatu toeks nii plokkflöödimängule kui kogu eesti varajase muusika liikumisele tervikuna.

Tema **plokkflöödiõpikud** olid omas ajas kahtlemata ka head. Nad olid koostatud parimate saksa õpikute eeskujul ning oma piiratud ja ettekirjutatud mahu juures on nad väga süsteemsed ja sisaldavad küllalt vaheldusrikast repertuaari. Kuigi tänaseks päevaks on maailmas eeskätt tänu Hollandi plokkflöödimängijatele tõekspidamised plokkflöödi meetodikast osaliselt muutunud, ei sisalda Jürisalu õpikud mingit absurdi ka tänase päeva vaatevinklist. Seda aga ei saa sugugi väita väga paljude samal ajal Läänes (Idast rääkimata) välja antud plokkflöödiõpikute kohta.

Plokkflööti ei jäänud aga ainukeseks varajase muusika

pilliks, mida vanameister mängis. Nii mõnelgi lindistusel või plaadistusel oli Jürisalu seotud hoopis **klavessiinimänguga**. Oma ansambelis mängis ta siiski plokkflööti või **lautot**. Viimase juures tulid kindlasti kasuks lapsepõlvest pärit mandoliinimänguoskus ja hilisem kitarrimäng koos eesti kergema muusika igati tunnustatud spetsialistidega. Seda kogemust hindas Jürisalu väga, sest nii nagu jazz'is, on ka barokkmuusikas suur osa improvisatsioonil. "Consortium" mängis aastaid edukalt kõikidel eesti tähtsamatel lavadel, salvestas Eesti Ringhäälingus, plaadistas ja esines TV-s. Ka esinemisi väljaspool Eestit on olnud palju, nii mõnigi kontsertreis venis väga pikaks, ainult et nende suuna määras teadagi maailma poliitiline kaart. Kõige objektiivsema hinnangu ansamblist annab teadmine, et paljudele headele muusikutele oli esimeseks kokkupuuteks varajase muusikaga just ansambel "Consortium": Anne Tüür, Ivo Sillamaa, Aago Rääts, Egmont Välja...

Huvi varajase muusika vastu oli sedavõrd suur, et osutus vajalikuks varajase muusika klubi asutamine. Tööle hakkas see Heliloojate Liidu ruumides ja mõistagi oli kogu ettevõtmise käivitajaks Heino Jürisalu. Käidi koos, kuulati muusikat, mängiti pilli ja kuulati loenguid. Alustati isegi vanade, s. o. ajalooliste tantsude kursusega. Sellisel moel oli päris algajatel ja ka lihtsalt muusikasõpradel võimalik osa saada selle aja suuruste - "Consortiumi" ja "Hortus Musicuse" tööst. Väga toredad kohtumised ootasid varajase muusika sõpru ka suvises Viljandis, tihti Heino Jürisalu sünnipäeva kandis. Nende päevade, Viljandi varajase muusika festivali korraldaja Tõnu Sepp oli vist kõikidel aastatel palunud esinema ka Heino Jürisalu, seda nii lektorina kui koos ansambliga "Consortium".

Suurt ja - ma pean lisama - nakatavat huvi tundis Heino Jürisalu ka **varajase muusika pillide** vastu. Teda võis leida Viljandis *cornamusale* kohupiimakarbi kaanest trosti meisterdamas, kodus paberist ja liimist *rauschpfeifi* tegemas või Aago Räätsaga suusakeppidest flööte välja saagimas. **Ühelgi neist kordadest ei olnud ju tegelikult tähtis mitte niivõrd tulemus, vaid protsess ja seda oskas ta nautida.** Jürisalu pidas kirjavahetust **Hermann Moeckiga** - plokkflöötid ja varajase muusika instrumentide tootja ja hea muusikakirjastajaga Saksamaal. Selle kirjavahetuse tulemusena kuuldi ka väljaspool N. Liidu raudset haaret eesti varajase muusika seisust ja ansamblitest tähtsaima saksakeelse varajase muusika ajakirja *Tibia* vahendusel. Vastutasuks lahendas Moeck Jürisalu pilliprobleemi ja "Consortium" oli üks esimesi, kui mitte päris esimene, kes hakkas mängima barokkhäälestuses, ehkki võrreldes tänapäeva häälestusega on see pool tooni madalam. Nende pillide kvaliteet erines oluliselt Ida-Saksamaal tehtuist ja need muutusid ihaldusväärseiks paljudele plokkflöödipuhujatele. Paljud nendest aga leidsidki võimaluse endale mõni Moeck'i pill osta ja sellega aeti laiali veel mõned pilved eesti plokkflöödimängu taevast.

Olgugi et minu tähelepanekute põhjal on muusikute seas küllalt palju **kalamehi**, ei julge ma ka sellel teemal väga pikalt peatuda, kuigi see Jürisalu puhul ei olnud sugugi tähtsusetu. Õigupoolest ei erinenud see tema muust tegevusest: tähtsad olid paljud pisiasjad ja protsess. Küllalt viimasel kohal aga tarvidus palju kala saada. Ta oli üks vähestest kalameestest, kes ei läinud tujust ära ka siis, kui õnn tema kalakaaslastele lahkemalt naeratas. Ta eelistas forellipüüki täiesti üksildases paigas ka siis, kui kala ei võtnud (seda julitus siiski harva)

kevadisele särje- või säinapüügile Kasari jões, kus kartulikotitais suuri särge kindlustatud, kuid vaateväljas vähemalt tosin saagiablast meest. Ka oma Viimsi suvekodus kujunes ta kohalike angerjate hirmuks. Sealsamas Viimsis õppisin ka hirmuta šampinjone korjama, neid seeni tasub lihtsalt nuusutada, siis ei ole võimalik eksida. Jürisalu abikaasa Vilma õpetas mind hoiduma sapipuravikust, korjatud šampinjonidest valmistas ta aga ühe meeldejääva gurmaanluselamuse.

Juttu vilksatas sisse **Vilma Jürisalu** nimi ja ma ei tahaks, et ta jääks seotuks vaid köögiga. Peale ilusa, maitseka ja alati piinlikult korras kodu paistab Vilma Jürisalu silma inimesena, kes oli alati kursis oma mehe töödega ja aitas paljudel puhkudel hoogsalt kaasa, olgu siis tegu pikema Venemaa-kontsertreisiga, administreerimise, väga ulatusliku kirjavahetuse korrastamise või barokkooperi lavaletoomisega.

John Gay "Kerjusteoper" on õigupoolest **ainus Eestis ette kantud barokkooper**, kus on jälgitud vanu esitustavasid. Sümfooniaorkestrit asendas ansambli "Consortium" pisut laiendatud koosseis, samuti lähtus Heino Jürisalu algmaterjalist, kus oli orkestreeritud vaid avamäng, mitte aga romantilises stiilis orkestreeritud sümfooniaorkestri partituurist. Rohkem ei olnud sel ajal vaja, stiil ju raskusi ei valmistanud. Tänapäeval läheb selleks aga tarvis barokkmuusika spetsialisti ja komponisti ühes isikus.

Jürisalu ja Orff. Vastuvõtlikuna progressiivsele uuele oli Jürisalu jälle esimeste seas, kes seda põhjalikult tundma õppis ja ka Eestis propageeris. Neid raame arvestades on ta nii loonud kui seadnud palju muusikat väikestele muusikasõpradele. Õnneks on see töö jõudnud ka osaliselt heliplaadile. Seejärel andis Orff ruumi barokkmuusikale, kuid tuli jäi tuha alla hõõguma, et Heino Jürisalu **viimastel eluaastatel heleda leegiga süttida**. Ta käis end Salzburgis täiendamas, ta oli energiat täis ja tema plaanid olid suured...

Härri Jürisalu - nii kutsusid teda paljud ajal, mil sõna "seltsimees" ei tekitanud võõristust.

VELJO TORMIS JA KUUSALU

Veljo Tormis sündis 7. augustil 1930. a. Kuusalu kihelkonnas Aru külas Kõrveaia talus.

Veljo isal Riho Tormisel (Richard Sturm) (1899-1967) oli juba varasest noorusest eriline huvi viulimängu vastu. Ta võttis osa kohalikest kultuuriüritustest, laulis kirikukooris, õppis muusikateooriat ja solfedzot. Tol ajal oli Kuusalu kultuurielu vilgas - tegutses koor ja näitering, korraldati muusikaõhtuid ja kontserte, kuhu kutsuti esinejaid Tallinnast. Naaberkülas asutas Hirvli Rahvusraamatukogu Selts segakoori, mille dirigendiks kutsuti Richard Sturm. Võeti osa Kuusalu laulupäevadest ja üldlaulupidudest Tallinnas (1928, 1933). Koori kontserte kuulati meelsasti Kuusalu, Kolga ja teistes kohalikes rahvamajades. Selles kooris laulis ka dirigendi tulevane abikaasa Anna (Johanna) Undritz (1902-1953), kelle pere elas Kursi meiereis, mis jääb Aru ja Hirvli küla vahelise tee äärde.

Kuigi ema Anna ei saanud mingit eriharidust, luges ta palju, laulis ka kirikukooris ja

oli suur muusikaarmastaja. Just tema kaudu tutvuski poeg Veljo eesti rahvamuusikaga.

Veljo kasvas väikesest peale muusika sees. Kuueaastaselt hakkas ta käima koos isaga kooriharjutustel. Riho Tormis täiendas end koorijuhtimises ja orelimängus prof. August Topmani juures ja 30-ndate aastate keskel sai organisti kutsetunnistuse. 1935. a. kolis perekond Pühajõe ja poolteise aasta pärast Vigalasse, kus pereisa pidas kõstri ametit.

Kuigi Veljo elas Kuusalu kandis lühikest aega, on sealt midagi südamesse jäänud: "metsakolgas, kiviklibune lahja põld, värava taga kuusemets ja metsakarjamaa..." Alles hiljaaegu tunnistas ta, et mäletab siiani just sealsete metsmaasikate ja koduse maa maitset - Veljo Tormis on inimene, kelle jaoks tema juured on väga olulise tähtsusega. Ehk seepärast, et hing ikkas lapsepõlvemaid, rajas ta siiakanti ka oma suvekodu.

1992. a. omistati Veljo Tormisele Kuusalu valla aukodaniku nimetus.

Tõised ja loominguulised suhted on tal siinkandis kõige tihedamad kindlasti kohaliku

koorimuusika eestvedaja, Kuusalu Keskkooli muusikaõpetaja Taavi Eskoga, kes on väsimatult propageerinud Tormise loomingu nii Eestis kui ka raja taga. Taavi Esko juhatab praegu kolme koori - kooli noortekoori ning Kolga ja Kuusalu kammerkoori. Nende kõikide repertuaaris on hulgaliselt Tormise loomingu. Enne otsustavaid esinemisi (näit. raadiolindistused) ei ole Veljo Tormis ära õelnud omapoolsest abist kooriproovideski. Tema "17 eesti pulmalaulu" kandis koorimuusika uudisloomingu konkursil ette Kuusalu kammerkoor, mille põhjal helilooja pälvis järjekordse preemia. Kolga kammerkoor on edukalt osalenud mitmetel koorikonkurssidel ja alati on repertuaaris olnud ka Veljo Tormise loomingu.

Valla aukodanik on osalenud Kuusalu pidupäevadel - lauritsapäevadel. Ta on olnud *Kolga karapite* (ümbruskonna suvine laulu-tantsupidu) aukülaline, kusjuures tema kinkis üritusele nimilaulu, mille algallikaks on Kolga ranna tants "*Pärliine*". Tänutäheks peaks helilooja kodus olema kolm

nikeldatud graveeringuga hobuserauda. Ehk on need talle natukenegi õnne toonud.

Sel aastal tegi Veljo Tormis Kuusalu vallale hinnalisi kingituse - vallamajas on hoiul kaks tema uut CD-plaati.

Oma kaunis suvekodus valutab Veljo Tormis südant selle üle, et 70-ndatel aastatel allutati endisaegsed Kuusalu valla Kullamäe, Haapse ja Kaberneeme külad Jõelähtme omavalitsusele, aga "hinged ihkavad Kuusalut". Külarahvas ootab mõistlikku lahendust, tema on aga üks ümberkorralduse eestvedajatest.

Väike Eesti on uhke selle üle, et meil on Veljo Tormis, veelgi väiksem Kuusalu vald on veelgi uhkem, et neil on teda ikkagi natuke rohkem kui teistel. Meie siiras lugupidamine ja austus ning õnnitlused hällipäevaks kogu vallarahva nimel.

KATRIN PAOMEES

65

Veljo Tormis Kolga karapil 1990.

MÄLESTUSI ARVO PÄRDIST RAKVERE PÄEVILT

Minu kokkupuuted helilooja Arvo Pärdiva pärinevad aastaist 1951-1953, kui ma õppisin temaga koos Rakvere Lastemuusikakoolis õpetaja Ille Martini klaveriklassis.

Eriti eredalt meenuvad mulle muusikaliteratuuri tunnid õpetaja Jaan Paku juures. Arvo Pärdiva huvi selle õppeaine vastu erines tunduvalt oma kaasõpilaste omast. Paistis silma, et neis tundides kuulas ta muusikat palju süvenenumalt kui meie teised. Saime teada, et muusikakuulamine programmi piires ei rahuldanud teda ja ta palus lisavõimalusi heliplaatide kuulamiseks.

Solfedžo tunnid olid meil õpetaja Ed. Kriisa juhendamisel. Ka siin paistis silma Arvo Pärt oma hea muusikalise kuulmisega. Tal ei olnud mingit probleemi muusikalise diktaadi kirjutamisega.

Esireas vasakult lennu ainus meesõpilane A. Pärt, õpetaja I. Martin, V. Tooming, V. Kruusenberg, õpetaja J. Roi, L. Lull, V. Bogdanova, õpetaja L. Põlluaas, H. Jõe (Põllu). Tagareas vasakult õpetajad H. Tammar, J. Pakk, Prillup, A. Kasper.

ARVO PÄRT 60 21. VIII - 11. IX 1995 MUUSIKAFESTIVAL

21. VIII kell 19.00 Estonia Kontserdisaal, 22. VIII kell 19.00 Paide Kultuurikeskus - **Eesti Riiklik Sümfooniaorkester**. Dirigent **Mika Eichenholz** (Rootsi), klaver **Ignat Solženitsõn** (USA), tšello **Pärt Tarvas**. Pärt ja Brahms.

23. VIII kell 19.00 Paide kirik; 24. VIII kell 19.00 Rakvere kirik - orel **Kari Jussila** (Soome). Pärt ja Bach.

26. VIII kell 19.00 Rakvere Kirik - **"The Tallis Scholars"** (Inglismaa). Kunstiline juht **Peter Phillips**.

Esinemisi õpilaskontsertidel võttis Arvo Pärt juba siis suure vastutustundega. Meenub üks kevadistest õpilaskontsertidest tolelaegses Rakvere I Keskkooli aulas. Seekordsel esinemisel juhtus tal mingi ebaõnnestumine, enam ei mäleta, milline täpselt. Kontserdi lõppemisel oli Arvo aga sedavõrd õnnetu, et ei julgenud end enam õpetajale näidata ja peitis end kusagile lavale. Muidugi oli meie kohusetruu õpetaja see, kes ta sealt lõpuks leidis.

Mäletan veel, kuidas meie klaveriõpetaja kurtis, et Arvol ei ole aega klaveri harjutamiseks. Kuulda oli, et ta pühendas end enam muusika kuulamisele ja tegeles ka juba siis esimeste katsetustega loomingu alal.

Pärast lastemuusikakooli lõpetamist (see oli sama aasta sügisel) puutusin ma kokku

Arvo Pärdiva Rakvere teatris, kus ta töötas repetiitorina. Teatris oli tookord käsil ukraina näitekirjaniku M. Kropivetski laulumängu "Jäime omadega vahele" lavaletoomine. Arvol oli aga kavatsus sellelt töölt ära minna. Nii kutsutigi mind teatrisse seda tööd jätkama. Muusika ja laulud sellele lavastusele oli kirjutanud tollane helilooja ja puhkpilliorkestri juht Aleksei Stepanov. Enne esietendust tuli aga lavastusele kirjutatud muusikaline osa esitada kinnitamiseks Heliloojate Liidu arutluskooosolekule. Nii me siis sõitsime koos A. Pärdiva ja näitlejatega Tallinna. Alles teel selgus, et Arvo ema tagasihoidliku iseloomu või küllalt arenenud kriitilise meele tõttu keeldus esinemast ja nii jäin mina lauljatele klaverisaatjaks. Proove olin õnneks juba nendega ka teinud.

A. Pärdival oli lähedane suhtlemine oma klaveriõpetajaga lastemuusikakooli päevil ja see kestis minu teada ka hiljem konservatooriumis õppimise ajal. Arvo külastas Rakveres kodus käimise ajal ikka oma endist õpetajat. Viimasele oli ta nagu poja eest, ta elas kaasa oma andeka õpilase röömudele ja muredele.

Arvo Pärt jäi kaasõpilasena mulle meelde äärmiselt tagasihoidliku poisina. Teistesse suhtus ta väga heatahtlikult ja abivalmilt. Oma vaieldmatult nähtavat andekust ja töövõimet hoidis ta sel ajal nagu varjul. Tema abi aga vajasime me ju sageli.

HELJU PÕLLU (JÕE)

P.S. Üks mu hea tuttav, kellel oli kokkupuuteid Pärdiva perekonnaga, toonitas, et Arvo Pärdival oli haruldaseks tore kontakt väikeste lastega. Ta ema töötas lasteaias kasvatajana, poeg abistas teda sageli just muusikalise kasvatuses osas.

3.IX kell 12.30 Rakvere kirik,
3.IX kell 17.00 Tapa kultuurikoda,

4.IX kell 12.00 Muga Põhikool
STRÄKTIO (Rootsi)

Renessanssmuusika.

4. IX kell 12.00 Rakvere Gümnaasium, kell 14.00 Rakvere Kauri kool, 5. IX kell 11.00 Tamsalu Keskkool, kell 13.00 Tapa Keskkool, kell 18.00 Paide Muusikakool, 6. IX kell 11.00 Kadrina Keskkool, kell 13.00 Haljala Kultuurikeskus - klaver **Lauri Väinmaa**, kommentaarid **Toomas Siitan**. Berg, Schönberg, Pärt, Beethoven.

5.IX kell 18.00 Narva linnus, 6. IX kell 19.00 Purtse linnus, 7. IX kell 19.00 Paide tornlinnus - **St. Peterburi Keelpillikvartett**. Pärt, Mozart, Tšaikovski.

9. IX kell 19.00 Rakvere kirik, 10. IX kell 19.00 Paide kirik - **Ärkvelolekumuusika**. Orel **Ines Maidre**, viiul **Urmus Vulp**. Pärt, Eben, Hovland, Mägi.

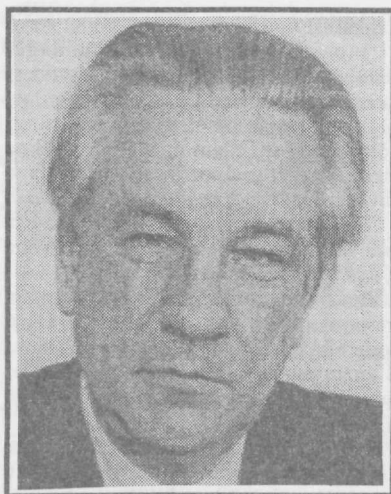
10. IX kell 12.00 Jõhvi kirik, kell 19.00 Tapa Kultuurikoda, 11. IX kell 19.00 Rakvere kirik - **Pärt ja keskaeg**. "Hortus Musicus". Ansambli juht **Andres Mustonen**.

Info tel. 44 31 98.

Inimese tundmaõppimiseks olevat vaja temaga koos puud soola ära süüa. Ants Sõbraga oleme poole vähemalt söönud. Ühistel töökohtadel pole me küll kunagi olnud, kuid see-eest aastakümneid elanud ühisel aadressil, neist 7 viimast Helikülas pensionäridena. Kes arvab, et pensionäriil pole midagi muud teha, kui süüa, magaa ja telekat vahitada, see eksib rängalt. Isegi juhul kui tõesti kõik paistab olevat paika pandud, leitakse ikka midagi (kes otsib, see leiab!) ja jälle kuuldu kopsimist või sae undamist. Paljudele tema endistele töökaaslastele tundub võib-olla imelik, et kunagine juhtivtöötaja oli võimeline tegema kõikvõimalikke ehitustöid, kaasa arvatud elektriseadmete paigaldamine. Kuna pensionäri sissetulekud ei võimaldanud ehitusel kasutada kvaliteetset ehitusmaterjali, siis läksid käiku saeveskist saadud pinnud, millest pärast aegaviitvat töötlemist sai valmis teise korruse siseviimistlus. Ants ise ütles, et ega "korralik" töömees sellise materjaliga küll "mängima" hakka - see võtab ju nii kaua aega, et jääb nalga... Kahasse ehitasime korraliku puukuuri - ikka kütteks mõeldud materjalist. Ainus, mida ta tervis ei lubanud, oli raskuste kandmine ja peenramaa kaevamine. Aga igasugisene adruvedu või mereandide - küttematerjali - kokujäätamisel oli ta jällegi mehe eest väljas, kuigi ta seda poleks tohtinud teha.

Väga varase tõusmisega Ants ei olnud. Öhtuti istus ta teleka taga ja kruttis seda, kuni kuskilt enam midagi ei tulnud.

Hommikul ärkas Ants näljasena ja nõudis kohe süüa. Siis istus ta tingimata klaveri taha, et ennast vormis hoida, nagu ta tavatses öelda. Loominguline töö jätkus tal regulaarselt kuni lõpuni, katkedes vaid juhul, kui ta end tundis halvasti. Ja seda juhtus viimasel ajal üha sagedamini. Ikka enam kulus nitroglütseriini, et vähegi midagi teha. Haiglaravist ta keeldus, sest see toovat vaid ajutist kergendust. "Ah, elatud ka juba!" ütles ta mu naisele päev enne

Toonelasse minekut. Kas ta ka ise uskus, et lõpp on nii ligidal - see jäabki meil teadmata.

Kõigest tema varasemaist töökohtadest, näib mulle, oli talle kõige südamelähedasem Estonia Teater. Ta käis, kui kutsuti, konsulteerimas ka raadios ja Heliloojate Liidus. Kuid "Estoniaga" oli ta pidevas kontaktis. Ka pensionipõlves ei möödunud ühti esietendust ilma temata. "Estonia" kammerorkestri ja solistidega tihedais kontaktides olles sündisid mitmed uued helitööd. Tõsi küll, osa neist alles ootab esiettekannet. Kahjuks jäi nii mõnigi töö lõpetamata või ainult ideekavandiks.

Ants Sõbra näol oleme kaotanud mehe, kes elas täisväärtuslikku, ausat ja pidevais otsinguis loomingulist elu. Loomult kinnine, tunti võib-olla vähe tema eestimeelsust. Alles pensionipõlves ja seoses suurte muudatustega Eestimaa elus õnnestus mul mingil määral tema hinge varjatud soppidesse piiluda ja avastada seal väärtusi, mida ma - ja arvatavasti mitte ainult mina - seal ei teadnud peituvat. Seda enam teeb nukraks teadmine, et minu naabrimehe majast ei kosta enam ei kopsimist ega sae sahinat. On kuidagi harjumatuult vaikne. Hästi vaikne...

Harry Otsa

VIIMASED 7 AASTAT

OLID LOOMINGULISED

30. juuni öhtul peatus aeg kallil abikaasal, hoolitseval isal, vanaisal. Koos on käidud väga ilus, küllalt pikk tee oma rõõmude ja muredega, noorusest pensionipõlveni. Rõõmsa pulmapeo pidasime Vihula mõisas. Kuldpulmadest jäi puudu napilt mõned aastad.

Alanud perekonnaeluga koos käis igapäevane leiva teenimine, hariduse omandamine ja loominguline töö, viimane neist põhiliselt laupäevadel-pühapäevadel. Elusügise seitse aastat oli õnnelik lõõgastumine kauni looduse rüpes. Siit leidis loovhing uut jõudu heliloominguks. Ta rõhutas tihti, et tema loomingu paremik valmis just siis Laulasmaal. Kasvanud oli loominguline kogemus, nõudlikkus ja oli aega teoste viimistlemiseks. Töös juhendus ta oma õpetaja prof. Elleri nõuandest: "Kirjuta iga päev nii palju, et jääks püsima üks takt, siis kogub aasta lõpuks sümfoonia."

Sellise süstemaatilise töö tulemusena valmisid V ja VI kvartett, neist V oli pühendatud prof. Elleri mälestuseks tema 100-ndaks sünniaastapäevaks. Suurteostest veel II orelikontsert, sümfoonia solistile, koorile ja orkestrile "Armastuse lugu", mille esiettekannet oli Estonia Talveaias 5. mail 1992. aastal.

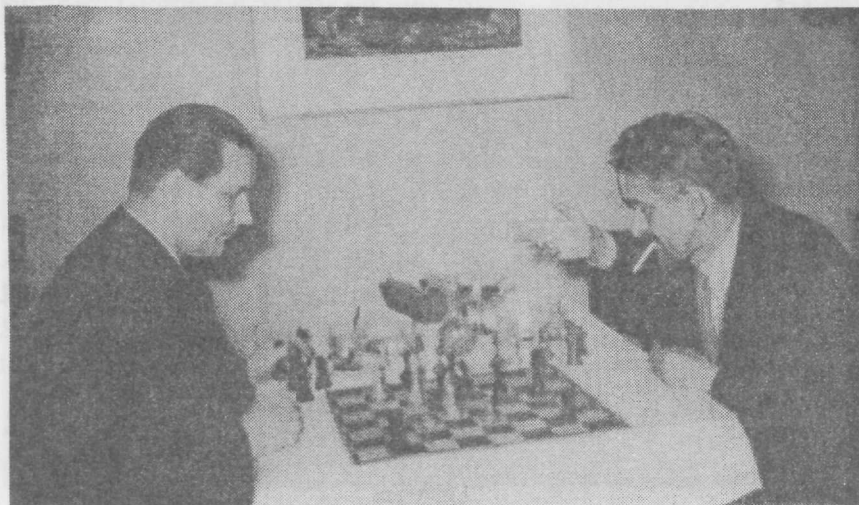
Valutades südant oma maa ja rahva pärast, valmisid tal segakoorile J. Liivi tekstile "Ma lillesideme võtaks" ja koorirapsoodia "Vanarahva vaimuvara". Inspireerituna Doris Kareva tekstist sündis 4-osaline koorisümfoonia "Pühitus" segakoorile, sopranile ja orelile, mille esitasid Tõnu Kaljuste kammerkoor, Kaia Urb ja Ines Maidre 23. märtsil k. a.

Tihedas koostöös Heiki Mätlikuga valmisid mitmed kitarripalad, mis viimane on ka esitanud. Vältimaks tekstivigu, kirjutas ta viimasel ajal paljunduse jaoks oma käsikirjad ise puhtalt.

1994. aastal lõpetas ta mono-ooperi "Polkovniku lesk" (J. Smuul), milles nimiosalisena kujutas Leili Tammelit. Ta pühendus rohkem suurvormidele, milleks jätkus ideid ja loomisindu, kuigi väikevormidega oleks lihtsam olnud publiku ette pääseda - ei nõua ju väikevormi esitus suurt kollektiivi, Ants arvas, et kui suurteoseid ei jaksa enam luua, võib veel veeretada viisi.

Poolik töö jäi klaverile, vikatimees jõudis ette. Enamik viimase aja loominguist kõlas temas eneses, millest looja sai suurt rahuldust. Aeg näitab, millal ja kas üldse kunagi sellest midagi jõuab avalikkuseni.

HELJE SÕBER

Ants Sõber ja Hardi Tiidus

70 aastat tagasi

JUULI-AUGUST 1925

Jätkusid suvised laulupeod. Jaanipäev oli olnud vihmane ja nii tuli nii mõnigi neist lükata juuli- ja augustikuisse. Näiteks Helme kihelkonna laulupäev, mis peeti ära 12. juulil. Ühendkoori juhatas Lõuna-Eesti üks nimekamaid koorijuhte - kohalik köster Karl Tuvike. Kavas olid hästi selgeks õpitud I Valgamaa laulupeo laulud.

Esimest korda iseseisvas Eestis oli laulupäev Otepääl. Siin oli kavas ka kohaliku tuntud kultuuritegelase Gustav Wulffi "Örn ööbik". Autor oli ise kohal. Esimest korda peeti laulupäevi Audrus ja Vändras. Võru- ja Petserimaa laulupidu erines teistest selle poolest, et puudus ühendatud pasunakooride mäng. Ilmselt polnud sealsed varem nii arvukad orkestrid ikka veel toibunud Vabadussõja laastavast mõjust. Meeskoore oli välja tulnud vaid üks - Rõuge õpetajate kahekordne kvartett. Elavat osavõtmist leidis Pilstvere laulupäev, kuigi seltskondlik elu oli seal soiku jäänud. Meelepaha tekitas nähtus, mida nimetati "pilistverismuseks" ja mis seisnes järjekindlas hiljaksjäämises. Laulupidugi algas kaks tundi määratust hiljem.

Juuni keskel oli Eesti Mereväe puhkpilliorkester Raimund Kulli juhatusel kuuks ajaks sõitnud Stockholmi tegema pargimuusikat. Esineti iga päev. Mehed elasid erakortereis ja mugavuses. Menu oli nii suur, et peeti aru järgmisekski suveks sinna mängima minna. Rootsi publik eelistas klassikale populaarset lihtsakoelist muusikat.

Tartus jätkusid suvised sümfooniakontserdid. Wagneri helitööde õhtut 14. juulil juhatas kohalik muusikamees Hermann von Andreae. Kontsert algas avamänguga ooperile "Lendav Hollandlane". Järgnes eelmäng "Tannhäuseri" 3. vaatusele. Kiita said puupillid ja viiulid. "Tristan ja Isolde" öölaulu kaunist mõju segas mõni mängija, kes küllaldaselt juhatajat ei jälginud, mille tõttu tuli ette rütmis komistamisi. Tõeline nauding oli aga eelmäng "Lohengrini" 3. vaatusele. Mängiti veel "Siegfried-idüllit", 3. vaatuse eelmängu ooperist "Nürnbergi meisterlauljad" jne.

Tavaline autor Tartu suvemuusikal oli Beethoven. Andreae juhatas 16. juulil tema VI sümfooniat ja F-duur Romansi, 23. juulil kõlas VII sümfoonia ja Viulikontsert, 30. juulil Adalbert Wirkhausi juhatusel aga F-duurne sümfoonia (VIII?) ja "Coriolanus".

Sümfooniakontsert "Vanemuise" aias 6. augustil oli linna suursündmus, kuna Tartu suvemuusikat oli tulnud mõneks ajaks juhatama Läti Riigiooperi dirigent Theodor Reuters. Ärevusega ootas arvukas publik kontserdi algust. Ja imelik küll - pillid kõlasid külalisdirendi juhatusel allimestamisväärselt pehmelt ja õrnalt. Võrratu oli piano Weberi avamängus ooperile "Oberon", isikupärane oli Haydni sümfoonia nr. 94 tõlgitus. Oma teise kontserdi pühendas Reuters prantsuse muusikale, kolmanda peateoseks oli Tšaikovski VI sümfoonia. 13. augusti kontserdi kohta, mida juhatas August Nieländer ja mille peateoseks oli Tšaikovski IV sümfoonia, kirjutab "Postimees": "Meie iga juht pole Reuters, aga siiski võiks orkester oma juhi näpunäidetele järgneda."

"Estonia" teater seisis uue hooaja lävel. Eelmisel hooajal oli orkester vähendatud 24-liikmeliseks, koor aga 26 peale. Kuigi majanduslik olukord polnud kuigi palju paranenud, otsustati orkester suurendada 42 mängijani, sümfooniakontsertidel koguni 55 meheni. Suurendati ka koori.

Narvas ühinesid "Ilmarise" ja "Võitleja" teatrid. Ühiselt palgati 12-liikmeline operetiorkester ja 16-liikmeline koor. Alustuseks taheti lavale tuua "Lõbus talupoeg" või "Dollarite printsess".

Pärnu "Endla" oli viimased 3 aastat töötanud Pärnumaa Hariduse, Helikunsti ja "Endla" seltside esindajatest moodustatud komisjoni vastutusel. Teatril oli peale näitetrupi veel sümfooniaorkester, operettkoor ja üldine laulukoor. Mängiti 3-4 korda nädalas, tehti ka väljasõite Mõisakülla, Sinti ja Kilingi-Nõmmele. Suvekuudel korraldati lavakunsti-, laulu- ja muusikakursusi. Aineiline seisukord polnud sealgi kiita. Kui "Estonia" sai riigilt 10 milj.

mrk. toetust, "Vanemuine" 3 milj., siis "Endla" vaid 300 000. Viimane Pärnu muusikapäev sattus vihma kätte ega andnud loodetud sissetulekut. Järgmiseks hooajaks valis teatrikomisjon laulukooride juhiks R. Kalbeki ja orkestrijuhiks G. Davidi. Kavva taheti võtta operetid "Korneville'i kellad", "Sügismanööver", "Poola veri", "Sinimasuur", "Meedi" ja "Clo-clo" ning ooper "Traviata". Suurematest vokaalsümfoonilistest teostest oli plaan ära õppida Schuberti "Mirjam" ja Schumanni "Roosid rännakul".

1. augustil sai 60-aastaseks Konstantin Tümpu. Auavaldused algasid juba eelmisel õhtul. Tallinna Meeslaulu Selts, kelle juhiks maestro oli olnud juba 1916. aastast alates, sõitis Nõmmele oma juhile õnne soovima. Kogu tee kõlasid rongis laulud. Nõmmel mindi pikas reas hr. Tümpu korteri akna alla, kus lauldi juubilarile 3 laulu. Järgmisel õhtul oli Nõmmel Meyeri juures suurem koosviibimine, millest võtsid osa külalised - eesti ja saksa meestelaulu seltsi liikmed. Peeti kõnesid, ülistati juubilari, lasti teda elada. Suurem kontsert-aktus "Estonia" kontserdisaalis kavatseti pidada sügisel.

15. augustil pühitses Vändra staažikas koolimees ja köster Arnold Rossmann oma 75. sünnipäeva. Juubilar oli sündinud Tartumaal Rõngu kihelkonnas, kus tema isa oli kooliõpetaja ja köster. Hariduse sai Arnold Rossmann kuulsas Cimze seminaris, mille lõpetas 1871. aastal. Seejärel kuni 1879. aastani oli ta Rõngu kihelkonnakoolis teine õpetaja. Hiljem töötas ta samades ametites Puhjas ja Vändras. Oma pika elu jooksul oli A. Rossmann asutanud ja juhatanud hea eduga laulu- ja mängukoore.

MATI MÄRTIN

J. Cimze esireas keskel oma kooli õpetajate ja õpilaste hulgas 1879.a. Teises reas vasakult esimene A. Rossmann

Viimane palitu

Kord oli Leharil külas Imre Kalman. Kui ta oli lahkumas, peatas peremees teda sõnadega: "Kallis Imre, sa võid võtta minu operetidest ükskõik millise meloodia, aga minu viimane palitu, ole kallid, jätta siiski mulle."

GUINNESSI REKORD

* Suurimaks puhkpilliks on 2,2 m kõrgune kontrabasstuuba (valmistatud u. 1896-1898), mille torude üldpikkuseks on 11,8 m ja torulehtri diaameetrigi 1 m.

NELJAS EESTI KULTUURIFESTIVAL SAKSAMAAL

Jutuajamine selle kunstilise juhi Peeter Vähiga

Mis koht see oli?

Kui ma õigesti Teie telefoniintervjuust "Postimehele" aru sain, on koht, kus Te Saksamaal käisite, suurlinnata piirkond, kus rahvas armastab rahvalikumata ja lihtsamat muusikat.

Suures osas on see õige. Tegemist on Nordrhein-Westfaleni liidumaa ühe osaga - umbes 100 km läbimõõduga ja vast alla ühe miljoni elanikuga -, mis on küll looduslikult väga kaunis - kergelt mängine piirkond, mäed umbes 600-700 m kõrged. Nimi on Sauerland, tõlkes niisiis "hapu maa". See on pigem ajalooline kui administratiivne nimetus. Sauerland on väikelinnakestest - *Städtchen*-itest koosnev piirkond, igaühes 10 000-80 000 elanikku. Liidumaa keskuseks on Düsseldorf, Ruhr pole kaugel.

Miks just seal?

Pakkumine tuli sealt. Ma olen pikka aega teinud koostööd Saksa plaadifirmaga "Erdenklang", millest on ka "Muusikalehes" olnud juttu. Firma paiknes varem Hamburgis. Selle omanik, kes on alati olnud seotud suurlinnadega - Pariisi, Londoni, New Yorgi ja teistega -, leidis, et talle selline elu enam ei meeldi ja kolis kogu oma firmaga Sauerlandi metsa, mäe otsa, ostis lossisarnase maja ja elab seal üksi. 1993. a. kutsus ta minu ja hr. Michelsi organisatsiooni "*FREUNDESKREIS - OSTEUROPAHILFE*", tõlkes siis Ida-Euroopa Abistamise sõprusring - eesistuja enda juurde ning tegi meile ettepaneku korraldada kahe aasta pärast tema elukohas Sauerlandis eesti kultuuri, eelkõige Eesti muusika festivali. Nii see tuli.

Kas need Ida-Euroopa sõbrad olid kaasa tõmmatud finantseerimise mõttes?

Jah, aga oli ka teisi sponsoreid. See festival ei läinud Eesti riigile mitte sentigi maksmata. Kollektiivid valisid ka nemad välja meie poolt soovitatute hulgast.

Mis nad tagasi said? Kui palju piletid maksid?

15-20 marka, aga rockkontserdi piletid olid millegipärast 5 marka.

Meil on vastupidi.

Seal on niisugune suhe ka plaadipoodides. Plaadid, mida tehakse vähe - folkloor, *new age* - on kallid, rockplaadid, mida tehakse palju, aga odavamad.

Ruhr on lähedal, aga vaikne koht. On see põllumajanduslik või tööstuslik piirkond?

Ei ole ta õieti kumbki. Seal on väga arenenud tegevus, mida võiks ka põllumajanduse alla viia - kuusekasvatust. Ta annab suurema osa Saksamaa jõululukskedest. Kõik on ühesuurused, kõigil võrdselt oksad-harud kasvanud. Täpsemalt ma majandusaja ei tea.

Turismipiirkond on Sauerland ka. See pole kultuuri-, vaid tavaline turism. Järvede ääres käiakse suvitamas, veel rohkem talvel mägedes suusatamas need, kes ei taha Alpide suuremaid kõrgusi ja kiirusi. Winterbergis toimuvad tuntud suusavõistlused ja seal on üks maailma kahest suuremast bobikelgutamisradadest.

Esinemispaikade mõttes oli aga see "kolgas" otse suurlinnalik. Igas linnas on üks või kaks kirikut või - katoliiklikult

öeldes - katedraali, mis on oma suuruselt ja ka korrasolekult vähemalt meie Niguliste tasemel. RAMil ja "Hortus Musicusel" olid väga head esinemiskohad.

Kuidas läks esinejail?

Neil muidugi istub kirikus esinemine. Aga kergel muusikal?

Kõige raskem oligi esinemispaika leida Peeter Volkonski ansamblile "ROSTA aknad". Võimalik, et selles suhtes pandigi kõige rohkem mööda. Oli valitud tehnomuusikakeskus meie jaoks harjumata nimega - "Musik- und Kulturfabrik" (Muusika ja Kultuuri Vabrik). Seal oli rahvas harjunud käima vaid tantsupidudel - diskodel ja, erinevalt meie teistest esinemiskohtadest, oli tulnud kontserdile vähe rahvast.

Milles avaldus see omamoodi muusikamaitse?

Võib-olla ehk selles, et Saksamaal on väga populaarne koorimuusika. Sauerlandis on neli suhteliselt head kohalikku meeskoori ja palju puhkpilliorkestreid. Kõige paremini võeti meie poolt pakutavast vastu RAM ja kammerkoor ARSIS koos oma kellade ansambliga.

Rahvamuusika vastu sellist huvi polnud. Minu ja Kirile Loo kahe Sauerlandi kontserdi vastuvõtt oli suhteliselt tagasihoidlik. Sealt aga läksime Euroopa suurimale rahvamuusikafestivalile Rudolstadtis Ida-Saksamaa poole peal - vahe kahe Saksamaa vahel on praegu isegi vast suurem kui varem. Seal oli meie kontserdile tohtu rahvassa, kaks firmat plaadistas. 1500-kohaline kirik tuli nii täis, et mitmed sajad inimesed seisis püsti. Ma pole niisugust huvi rahvamuusika vastu enne näinud. Seejuures olime me suhteliselt tundmatud, kuigi Saksamaal on üks meie plaat ilmunud ja ka raadios sellest räägitud.

Läheme meeskoori juurde. Kas seal on romantilise maitsega publik, nii et meeskoor võib esitada vanu laule? Kas Te saite RAMi kontserdile käia?

Küllastasin peaaegu kõiki kontserte, v. a. kordused. Eelhäälestus meie RAMi suhtes oli äärmiselt positiivne. Ühes ajalehes oli ära trükitud RAMi foto ja avaldati arvamust, et tema kontsert kujuneb ilmselt festivali kõrgpunktiks. Mul oli sellest väga hea meel, sest meil kodus pole RAMi maine praegu kuigi kõrge.

Repertuaari osas läks RAMi kavast hästi nii eesti muusika kui Euroopa klassika. Erinevaid lugusid võeti erinevalt vastu sõltvalt nende kvaliteedist, mitte stiilist, sealne publik oli peene tajuga.

Mis kõige paremini vastu võeti?

Tundub, et Orlando di Lasso "Kaja". Meeskooril oli see ka huvitavalt lahendatud: kaja osa laulis, kui ka õigesti kuulsin, ainult kaks meest. See mõjus tõepoolest pigem

tavalise kajana kui järellaulmisena. Ja muidugi saksakeelsed laulud.

Saksa rahvas on ikka saksa-keskne rahvas. Neile meeldib, kui nendega räägitakse saksa keeles. Kui president Lennart Meri pidas avakõne, kuulsin ma korduvalt publiku hulgas kiitvaid märkusi: "Vaata! kus on president, kõneleb ilma aktsendita saksa keelt!" Kui me Kirile Looga esinesime, siis me esimesel korral suhtlesime publikuga inglise keeles - Kirile Loo ei oska üldse saksa keelt. Teisel kontserdil meile soovitati - minu keel pole perfektne: "Pigem vigadega saksa keel kui inglise keel." Õigesti soovitati.

Meeskoor on korduvalt Saksamaal käinud. Teda seal tuntakse. Kuidas "Hortusel" läks?

"Hortus" esines oma tavalisel kõrgel nivool. Ent kuna vanamuusika keskusteks on Köln, Berliin ja teised suurlinnad, siis vastuvõtt polnud vaimustav.

Kujutav kunst oli esindatud tipptasemel - paar nädalat oli üleval Arraku ja Kokamäe näitus - valik sai tehtud, et nad oleksid erinevatest generatsioonidest ja erinevates žanrites tegutsenud.

Käis ka taidluskollektiiv "Meero".

Folklooris pole mõtet teha vahet professionalismi ja taidluse vahel. Kuid folkloori polnud, nagu ütlesin, nende žanride hulgas, mida Sauerlandis kõige paremini vastu võeti. Lauri Väinmaa läks Saksamaale esitama saksa ja austria muusikat ja see tuli tal hästi välja.

Ühte ja teist

Kui me telefonitsi eelnevalt rääkisime, ütlesite Te, et seal oli huvitavat ja mittehuvitavat. Kas huvitav on kõik ära räägitud või on midagi veel?

Kõige huvitavam polnud mulle selle festivaliga seotu vaid Rudolstadtis käimine. Ja mitte ainult meie vaimustava vastuvõtu pärast. Seal esines indiaanlasi, Austraalia aborigeene, Aafrika suguharude esinejaid.

Meie kollektiivid, kui head nad ka on, on meil iga päev kuulda-näha ning huvitavad võisid nad olla eelkõige sakslastele.

Te tegite kava spetsiaalselt sakslaste jaoks. Kas läks tükke?

Ma arvan küll. Kuigi mõni asi oleks võinud olla kommertsiaalses mõttes edukam. Ma kujutan täpselt ette, millise muusika peale oleks veelgi rohkem rahvast tulnud. Kuid me ei saa lähtuda ainult kommertsiaalsetest kaalutustest. Kasvõi juba esinemispaiku arvestades, mida ette teadsime. Probleemiks see meie kollektiividele polnud, nende repertuaaris on piisavalt vaimulikku muusikat. Ja ilmalikku muusikat võib seal ka kirikus esitada. Saksa katoliiklikudki katedraalid on võrdlemisi liberaalsed. Aga oma sisetunne peab ütlema, kui kaugelt seal võib kirikus ilmaliku muusika esitamisel minna.

"Öllepruulijat" laulma ei hakka.

Ei hakka, kuigi vaevast oleks selle peale märkust tehtud. Eesti kirikud on selles osas pedantsemad ja puritaanlikumad.

Nad võivad ka olla, kuna meil on esinemiskohti peale kirikute rohkesti. Mis on seal veel?

Vabaõhulavad, raekojad. Vanade raekodade saalid on kohandatud ka kontserdisaalideks, uuemad, XX sajandi omad juba nii ehitatud. Nimigi on vastav: "Rat- und Bürgerhaus" - rae- ja linnakodanike maja.

Aga kus harjutavad taidluskollektiivid, kui neil rahvamaju pole või peaaegu pole?

Ma ei tea, aga arvan, et muusikakoolides, mida on seal palju. Igapähe neist on oma saal. Muusikaharidus on seal kõrgel järjel. Muusikakoolidel on tihti peale oma sümfooniaorkestrid, head pillid, millest jääb mõnikord meie ERSOLgi puudu.

Kui võrrelda Sauerlandi festivali eelmiste Eesti kultuurifestivalidega Saksamaal - 1992. a. Karlsruhe, seejärel Bielefeldis.

Möödunud aasta jäi vahele, aga vahepeal oli Rostockis eesti kammermuusika festival. Mul on kõigi neljaga olnud mingi side, kolmel olen ise käinud, Rostockis mängiti minu muusikat.

Kõige suurem oli neist kahtlemata Karlsruhe. Ikkagi suurem linn ja kultuurikeskus, käisid kohal ka teatrid. Eesti riik toetas seda küllaltki suures ulatuses. Bielefeld oli väiksem, nagu selgi korral, tähtis aga selle poolest, et selle taga oli WDR - Westdeutsche Rundfunk (Lääne-Saksa Raadio), mis on Saksamaa suurim. See festival edastati kõiki raadiokanaleid mööda. Seekord, tundus mulle, trükiajakirjandus töötas usinamini.

Kas ajakirjanduse sõnavõttudes on ka midagi mõtlemisainet andvat?

Praegu on mul käes eelteated, retsensioonid saan ma hiljem. Eelmine kord Bielefeldis aga pani mind mõtlema peaaegu

kõigi ajakirjanike suust kõlanud etteheide festivali programmi koostajaile: miks pole vene esinejaid ja vene muusikat, kuigi nad Eesti elanikest moodustavad terve kolmandiku. Sellesse etteheitesse võib suhtuda nii või teisiti, kuid seekord oli meie soovitusel esinejate hulka võetud ka Peeter Volkonski grupp, kes ühe osa oma kavast - Majakovski luule groteskse ironia - esitas vene keeles. Aga samal ajal on ju Volkonski eesti kultuuri esindaja. Sauerlandis ka enam niimoodi ei küsitud kui Bielefeldis.

Võib-olla järgmine kord kaasa võtta mõni teine Eesti venekeelne muusikakollektiiv? Nad esitavad ju ka eesti muusikat.

Ma ei tea ühtki teist nii professionaalset Eesti vene muusikakollektiivi.

Ise olen ma mõtlema hakanud, et need kultuurifestivalid on siiski sarnased nõukogudeaegsetele eesti kultuuridekaadidele küll Valgevenes, küll Kasahhimaal, millesse me tollal suhtusime ironiaga. Rahvad vajavad niisugust üksteise kultuuriga tutvumist. Mina muusikuna tahaksin, et see toimuks kõrgel tasemel. On tore, kui juhtivad poliitikud austavad neid ettevõtmisi oma kohalolekuga, nagu oli ka seekord Sauerlandis, aga need ei tohiks kujuneda peamiselt poliitilisteks sündmusteks. Praegu käivad esialgsed läbirääkimised millegi taolise korraldamiseks Jaapanis kahe aasta pärast.

Kas "Ellerheina" kaudu, kellel on tihedad sidemed Jaapaniga?

Ei, Eesti Kontsert ajab oma asju "Ellerheinst" sõltumatult. Ja "Ellerhein" esineb seal juba sel aastal.

Mis oli ebahuvitav?

Ma olin seal 3 nädalat ühes väikelinnas kohapeal. Tööd tuleb teha muidugi igal pool hästi. Aga ma olin kujutanud seda reisi ka mingil määral turismireisina. Kölnis sai siiski käia ja tagasiteel Hamburgis ja Kopenhaagenis.

Mida ma küsimata jätsin?

Siia ma välja jõuda tahtsingi. Hamburgis polnud mul ainult huvireis. Me käisime ka Aivar Mäega "Steinway" klaverivabrikus. Meil on Tallinnas 3 enam-vähem korralikku "Steinway"-klaverit: Estonia

kontserdisaalis, Tallinna Raekoja ja Mustpeade Maja Valges Saalis. Neil on juba tükk aega mängitud ja nad on pisut korrast ära. Me saime Hamburgist varuosi: haamreid, haamrivarsi, kapsleid, ka summutite komplekti. Need klaverid peaksid nüüd korda saama. Praegu me saadeti seisab küll kahjuks tollis kinni.

Veelgi suuremat rõõmu teeb minu lauale jõudnud faks selle kohta, et meil võib-olla õnnestub mingitel soodustingimustel saada üks täiesti uus "Steinway" kontsertklaver, mis oleks Eestis esimene suurele lavale mõeldud *grand piano*. Meie senised "Steinway'd" on mõeldud kuni 400 istekohaga kammersaalile. Kui me saame kuskilt rahalist abi, siis võib-olla õnnestub meil sügisel panna Estonia kontserdisaali sinna sobiv klaver, mis maksab küll ligi miljoni.

Ega seda vist kerge saavutada ole seoses "Joonase" keeruliste rahaasjadega. Aga soovin Teile õnnestumist!

13. VII, vahetult pärast naasmist intervjueris

HERBERT VAINU

MIKS ON VÄHE NAISHELILOOJAID?

Varasemast ajast on tuntud vaid mõnede naisheliloojate nimed - Clara Schumann, Ethel Smyth, Germaine Tailleferre - üks Charlie Chaplini kaastöötajaid. Kuid me ei tea palju nende muusikast, kuna seda ei esitata. Vaid viimasel ajal on hakanud olukord muutuma, mis näitab seda, et tegemist pole naiste loomupärase võimetusega.

Küsimus on paljuski kultuuritraditsioonis, mille raames on kaua aega piiratud naiste iseseisvumist ja kaheldud nende vaimsetes võimetes. Naisi peeti mehe (meeste) omandiks, kellel polnud võimu isegi oma keha üle. Eriti rooma-katoliku kiriku ideoloogia kohaselt oli naine kas meest patuteole ahvatlev Eeva või süütu ja püha Neitsi Maria. Naisi keelati laulmast jumalateenistusel.

Olukord hakkas muutuma XIV-XV sajandil. Usupuhastus teisendas arusaamu ja ilmaliku muusika positsioon paranes. Eriti oli Itaalia naistel oma osa ilmaliku muusika arengus, kui loobuti improvisatsioonist ja siirduti noodistatud muusikale.

Muusikakunsti "kodanlikustumine" XVIII sajandi keskel lisas naiste võimalusi, kuid aeglaselt. Arvati, et muusikaline haritus, eriti laulu- ja klaverimänguoskus, parandavad

väärika mehe leidmise šansse. Naised said pikkamööda võimaluse omandada samasugune haridus kui mehed. Kuid naiste musitseerimisse suhtuti endiselt halvustavalt ja eelarvamuslikult. Naist peeti pigem meeskunstniku muusaks kui iseseisvaks kunstnikuks, pigem passiivseks vastuvõtjaks kui hingestatud loojaks. Ka naised ise olid selle arvumise küttes ega julgenud asuda looma suuremaid teoseid, vaid piirdusid laulude kirjutamisega (Corona Schröter, Maria Teresia von Paradis, Emilie Zumstag). Pianisthelilooja Clara Schumann kirjutas siiski kaks klaverikontserti ja Louise Berdin neli ooperit.

Industrialiseerimine eelmisel sajandivahetusel parandas oluliselt naise olukorda: naid said hääle-, omandi- ja abielulahutamise taotlemise õiguse. Orkestrisse aga kaua naisi meeleldi ei võetud ja konservatooriumides õpetasid mehed. Ka komponisti elukute ei avanenud naiste ees kergesti, kuna polnud eeskujusid ega kolleege.

Soomes on siiski olnud ja on mitmeid naisheliloojaid. Neist üks silmapaistvamaid - Kaija Saariaho - on aga travesti kritiseerinud Soome kasvatusüsteemi patriarhaalsust ja

läinud Pariisi tööle, kuna atmosfäär on seal teistsugune ja töötamisvõimalused paremad.

MARKUS LÅNG

(Lühendatult ajakirjast "Muusikki" nr. 1/1995)

On Eestis olukord parem? Kas sellepärast, et Miina Härma on kirjutanud meie kõige mehisema meestalaulu? Läbi rahvusvaheliselt tunnustatud ja mängitavast Ester Mägist noorukese Mari Vihmandini välja. Kuid meilgi oli heliloojate hulgas naisi suhteliselt vähem kui muude muusikute hulgas. Või on ka muid põhjusi, et naisheliloojaid, seehulgas silmapaistvaid, on ka praegu Eestis siiski tunduvalt vähem kui meesheliloojaid, seehulgas silmapaistvaid.

Neid on siiski olnud vähemalt

4000

Saksamaal asuv Rahvusvaheline Naisheliloojate Raamatukogu (Internationale Komponistinnen-Bibliothek) laskis tänavu välja üldkataloogi teise trüki. 260 leheküljel on antud lühiaandmed maailmas 8 viimase sajandi jooksul tegutsenud 4000 naishelilooja kohta. Ära on märgitud partituurid, raamatud, heliplaadid, CD-d. Teatmeteos maksab 40 Saksa marka pluss tellijaile saatekulud.

Läti muusikaelu 1995. aasta I poolaastal

Mida sellest huvitavat jutustada Eesti lugejale? Igasugused rahvusvahelised (poistekooride, organistide jt.) festivalid ja konkursid, Rahvusliku Sümfooniaorkestri ja Rahvusooperi välisgastrollid, juhtivate kooride võidud konkurssidel, aktiivsus vana muusika ja "autentika" valdkonnas, noorte stažeerimine välismaal, välismaiste professorite meistrikursused Lätis, rahapuudus, pikad projektide järjekorrad Sorosi fondi ukse taga - see kõik on juba saanud igapäevaseks.

Sümfooniaorkestri osas vääraks siiski informeerimist, et tal oli mitu turneed Lääne-Euroopas, mis hoidsid muusikute isikliku eelarve talutaval tasemel. Klassika programmide osas oli edukas koostöö Leedu dirigendi Jonas Aleksaga. Räägitakse, et peamise külalisdirigendi kohale kutsutakse Thomas Sanderling Läti muusikat kõlas seejuures väga vähe, isegi vähem kui oli lubatud. Selles plaanis midagi orkestrilt nõuda näib võimatu. Vastuseks on valvepõhjus - 40-latine (umbes 900 krooni) kuupalk. Seetõttu sõlmitakse lepinguid välismenedjitega peaaegu igasugustel tingimustel. Välisesinemistel mängitakse põhiliselt ainult populaarseid klassikalist ja Riias seda korratakse. Mõnikord näib, et ka meie publik on niisuguse olukorraga rahul - on tunda mingit erilist kirge kõige välismaise ja peaaegu vaenu omaene vastu. Kas see ongi Lääne orientatsioon?

Mõlemad Rahvusooperi trupid esinesid samuti välismaal igihaljaste lugudega: "Carmen", "Norma", "Luiked järve", "Helsingis Doonaul", "Don Quijote". Suureks õnnestumiseks võib siiski lugeda kontserti, mille andis kogu meie ooperitruup (solistid, orkester, koor, lisaks meeskoor "Gaudeamus") Aleksandra Vilmanise juhtimisel Helsingi uues ooperihoones. "Helsingin Sanomates" oli positiivne vastukaja. Nüüd valmistub kollektiiv restaureeritud Riia ooperiteatri taasavamisele piduliku kontserdiga 29. septembril (veel enne seda on "Estonia" katastroofi ohvrite pühendatud kontsert). Arvan, et Riia ooperiteater tõmbab tulevikus külalisi ja turiste ligi klassikalise ooperihoonena. Nüüd on Baltikumis ja Põhja-Euroopas püsti mitu moodsat (klaasist ja betoonist) ooperiehitist ja väheks jäänud sellised klassikalised ooperiteatrihooned nende aura ja võluga. Kui selleks ajaks tuleksid tagasi meie andekad lauljad, kes praegu töötavad kes

kuskil (Saksamaal, Rootsis, Austrias, Prantsusmaal), oleks meie tänaval pidu...

Rõõmu teeb Liepāja linna sümfooniaorkestri ja tema peadirigendi Imants Rasnise aktiivsus. Pärast Rootsit tegi orkester teise välisreisi Saksamaale, esines naabruses asuvas Leedu linnas Klaipedas, kus ka töötavad professionaalne orkester ja ooper. Kodus esitas ta mitu huvitavat programmi ja kontserditsükli kohalike ning külalisdirigentide ja -solistide osavõtul. Näiteks L. von Beethoveni 9. sümfoonia. Koos Riia lauluüliõpilaste ja kohalike kooridega lavastati mitu ooperit (Liepāja teatri hoones on küllalt lai lava ja hea akustika). Ka on ooperitraditsioonid Liepājas küllalt soliidsed: professionaalne ooperi- ja balletitruup töötas seal 20-ndatest aastatest 50-ndate aastate lõpuni. "Pianismi tähtede kontsert" on teine Imants Rasnise poolt (muidugi koostöös linnavõimudega) realiseeritud idee. Tänavu toimus see kolmandat korda. Vaatamata kontsertklaverite küllalt kriitilisele olukorrale võis esinejate hulgas jällegi näha ja kuulda sellist meistrit nagu Kalle Randalu.

Viljakalt töötab Vana Muusika Keskus. Toimub infovahetus, organiseeritakse festivale, regulaarselt esinevad kohalikud ansamblid ("Ludus", "Collegium musicum Rigensis", "William Byrd Consort" jt.). Seda külastavad välismaa muusikud annavad meistrikursusi Muusikaakadeemias. Ühe sõnaga: spetside värk. Tavaliselt aborigeenile pakub huvi esijoones, - muidugi n. ö. pragmaatiliselt - naiste suhtumine kontratenoritesse. Ning samuti see, kas suurepäraseid kammerkoorid "Sacrum" ja "Versisa", mis korduvalt on osalenud mitmetes vana muusika projektides, on esinenud hooaja jooksul korra emakeeles?

Nagu kõigis forsseeritud suundades, nii tungib ka autentikasse koos toreda fanatismiga sisse spekulatiivsuse ja manerismi pisik. Nii on näiteks täiesti ära tüüdanud keelpillide "laulev" kõla. Seepärast rõõmustab orkestri "Rīgas kamer-mūziki" noorte mängijate esituslaad. Nende autentismis puudub pealetükkivus, see on tasakaalustatud, elav, täielikult allutatud noore andeka dirigendi Normundas Šne huvitavatele interpretatsioonidele. See orkester realiseerib praegu projekti "Kõik Beethoveni sümfooniad". Igal kontserdil kõlab peale sümfoonia veel üks

Ilze Urbāne

Beethoveni või nüüdisautori (ka Läti oma) klaverikontsert.

Positiivselt hindaksin raadiokoori, mis esines Sigvards Klāva ja Kaspars Putpiņš juhtimisel igakuiselt kontsertaruannetega Reformatsioonikirikus suurepäraselt saalis (seal on ka lindistusstudio). Kavas oli nii vana-saksa romantiline kui nüüdisaegsete Euroopa ja Läti autorite muusika.

Läbilõikeprogrammiga tähistas naiskoor "Dzintars" oma kolme dirigendi juubelit: Ausma Derkevica - 65, Imants Cepītis - 60, Māris Sirmāis - 25. Selle kontserdiga pöördus ta avalikkuse poole: mis saab edasi? Kuigi võidud rahvusvahelistel konkurssidel järgnevad üksteisele, on koori staatus ja baas ebaselged. Lauljate koosseis väheneb; välismaale võib pääseda nüüd ka muul moel. Distsipliiniproovid pole enam "raudne", nagu enne. Kontserdil esines koor aga endiselt esmaklassiliselt.

Oma 50. aastapäeva tähistas Emils Darziņš nimeline muusikakool. Pool sajandit on ta olnud noorte talentide sepikoda, ja võib uhke olla oma paljude mitte ainult Lätis, vaid ka rahvusvaheliselt tuntud lõpetajate üle. Noored muusikud on saanud häid kohti ka rahvusvahelistel konkurssidel. Värsked näide: pärast rasket konkursi neljale flöödiõpilase kohale Juillard kooli USAs oli üheks sissesajaks nooruke Ilze Urbāne.

Lõikus heliloomingu vallas oli nigel - nii kvantitatiivselt kui kvalitatiivselt. Nagu märkis Peteris Vasks, on kõik Läti sümfooniad kirjutatud nõukogude ajal. Käib alles adapteerimine uutele, seehulgas finantsilistele tingimustele. Mõningat uudisloomingut andis Maija Einfelde. Arvestatavaks

sündmuseks oli Peteris Vaski Tšellokontserdi orkestriga esiettekanne kodumaal. Mängis (nagu ka Euroopa esiettekande puhul) Saksamaal elav Leedu tšellist Davidas Geringas, dirigeeris Inglismaal elav lätlane Krišs Rusmanis. Lootusi pannakse kolmele noorele heliloojale, kes praegu stažeerivad Saksamaal, Taanis ja Soomes. Igäihel neist on isiklik kompuuter. Ainult kas nad tulevad tagasi?

On CD-de tegemise aeg. Teiste väljaandjate taustal paistab oma valiku kvaliteedi ja repertuaari kontseptsiooni poolest silma Läti Raadio. Ühel tema esimesest kahest CD-st on jäädvustatud Peteris Vaski ja Peteris Plakidise koorilooming raadiokoori ettekandes, teise aluseks on arhiivivõtted Läti ooperilauljate häältest, seondatuna ooperihoone taasavamisega.

Läti Raadio II programm on süvamuusika programm. Seal saab ka palju värsket muusikalist informatsiooni. Selle tagab pidev ja intensiivne lindistuste vahetus teiste raadiojaamadega, EBU (European Broadcasting Union) liikmetega. Sellel aastal lisandus veel üks vorm - satelliitside kaudu saadavad elavad raadiokontserdid mitmetest Euroopa maadest. Selleks vajaliku väga kalli seadme aitas muretseda Saksamaa suursaatkond. Kahjuks väheneb Läti Raadio eelarve. Valmistatakse ette raadio ja televisiooni seadust. Seejuures kahteist oma huvisid eraraadiojaamad ja nende taga seisvad poliitilised jõud. Ühiskonna huvides on aga minu arvates säilitada ühiskondlik raadio oma kontseptsiooni ja filosoofiaga, seehulgas muusika laia spektri jaoks.

IMANTS ZEMZARIS

Uut Eesti Rahvusraamatukogu muusikafondis

- Kirjandus**
 Rumessen, Vardo. Rudolf Tobias ja tema oratoorium "Joonase lähetamine". - Tallinn, 1995. - 93 lk., ill., noot.
 Smeljanski, Mihkel. Kuraditosin kodukirjandit teemal "Kuldne Trio": [ansambli tegevusest]. - Pärnu, 1995. - 153 lk., ill.
 Eduard Tubin: bibliograafia, 1. osa: 1928-1944 / koost. V. Jürisson. - Tallinn, 1995. - 129 lk., ill.
- Kalevi Aho, life and work. - Helsinki, 1994. - 20 p., ill.
 American musicological society: directory 1995. - Philadelphia, 1995.
 Asplund, Anneli. Ballaade ja arhiveisuja. - Helsinki, 1994. - 929 s.: mus.
 Bach, Johann-Sebastian. Johannes-Passion: Matthäus-Passion = Joonase passioon: Matteuse passioon. - Tallinn, 1995. - 101 S. - Tekst eesti ja saksa k.
 Alexander Borodin. - Berlin, 1992. - 477 S.
 Deutsch, Otto Erich. Wiener Musikgeschichte. - Wien, 1993. - 142 S.
 McGowan, Chris, Pessanha, Ricardo. The Billboard book of Brazilian music: samba, bossa nova and the popular sounds of Brazil. - Enfield, 1991. - 215 p.: ill.
 The Guinness who's who of blues. - London, 1994. - 382 p.: ill.
 Hämeeniemi, Eero. Tekopalmun alla: kirjoituksia musiikista... - Helsinki, 1993. - 127 s.
 Kokkonen, Joonas. Ihminen ja musiikki. - Helsinki, 1992. - 503 s.
 Laroche, Hermann. Peter Tschaiikowsky. - Berlin, 1993. - 314 S.
 Wolfgang Amadeus Mozart 5. Dezember 1991: 200 Todestag. - Wien, 1990. - 102 S.: ill.
 Mühlbach, Marc. Russische Musikgeschichte im Überblick: ein Handbuch. - Berlin, 1994. - 617 S.: ill.
 Norsk musikkfortegnelse. Notetrykk, 1994. - Oslo, 1995. - 73 s.
 Pingoud, Ernest. Taitteen edistys. - Helsinki, 1995. - 301 s.
 RILM Abstracts of music literature, 25 (1991). - New York, 1994. - 1007 p.
 Rudzinski, Witold. Stanislavas Moniuško - žmogus ir kurejas. - Vilnius, 1993. - 119 p.: ill.
 Salmenhaara, Erkki. Löytöretkiä musiikkiin. - Helsinki, 1991. - 390 s.: mus.
 Tschaiikowsky aus der Nähe. - Berlin, 1994. - 301 S.
 Whitburn, Joel. The Billboard book of USA top 40 hits. - 5th ed. - New York, 1992. - 674 p.
 The Wordworth Dictionary of musical quotations. - Ware, 1991. - 423 p.
- Noodid**
Farkas, Ferenc:
 Ad musicam: (SATB a capella). - Budapest: Editio Musica, cop. 1983.
 Ave Maria: (segakoorile). - Houten: Acolta, cop. 1994.
 Baszk dalok: (naiskoorile). - Budapest: Editio Musica, cop. 1989.
 Cantus Pannonicus: Per soprano solo, coro e orchestra. - Budapest: Editio Musica, 1963.
 Ein Krippenspiel von Körösbegy: Für Chor, Solisten, Sprecher, Orgel und 6 Instrumenten (oder Orchester). - Monthey: Cantate Domino, 1970.
 Emmaus: Cantata after St. Luke: For mixed choir. - Budapest: Editio Musica, cop. 1987.
 Felhök: (segakoorile). - Budapest: Editio Musica, cop. 1978.
 Heide-Skizzen: 5 Stücke für gemischten Chor. - Wien: Robitschek, cop. 1984.
 Hommage a Rilke: Ein Chorzyklus nach Gedichten von Rainer Maria Rilke: Für gemischten Chor. - Budapest: Editio Musica, cop. 1987.
 Lupus fecit: Ad 4 voces inaequales. - Budapest: Editio Musica, cop. 1981.
 Missa secunda in honorem sanctae Margaritae. - Monthey: Cantata Domino, 1968.
 Pasztell: (segakoorile). - Budapest: Editio Musica, cop. 1989.
 Pater noster: (segakoorile). - Houten: Acolta, cop. 1994.
 Pebbles: 8 miniatures for children choir. - Budapest: Editio Musica, cop. 1983.
 Pensieri notturni: Tre composizioni per coro misto. - Roma: Pro Musica Studium, 1983.
 Pintes üveg: (meeskoorile). - Budapest: Magyar Kórus, cop. 1937.
 Proprium tergestinum per coro misto ed organo. - Roma: Pro Musica Studium, 1988.
 Requiem pro memoria M.: (partituur ja klaviir). - 1. k., 1942.
 Rondo: (naiskoorile). - Budapest: Editio Musica, cop. 1980.
 Roubáyát: Mixed choir. - Budapest: Editio Musica, cop. 1987.
 Soneto 333 di Petrarca: (segakoorile). - Budapest: Editio Musica, cop. 1993.
 A string of pearls: 9 short songs for 2-part treble chorus. - Budapest: Editio Musica, cop. 1971.
 * * *
- The beggars opera / Rev. ed. by F. Austin. - Voice and piano-forte. - London: Boosey & Hawkes, cop. 1926.
 Bellini, V. I puritani di Scozia: Opera. - Piano-vocal score. - New York: Kalmus, s.a.
 Berlioz, H. Benvenuto Cellini: Opéra. - Partition chant et piano. - Paris: Choudens, cop. 1950.
 Berlioz, H. La prise de Troie: Opéra. - Partition chant et piano. - Paris: Choudens, cop. 1899.
 Brahms, J. 70 songs: For (high) voice and piano. - New York: International Music Company, cop. 1954.
 Brown, Ch. Little suite for violin and piano. - London: The Associated Board of the Royal Schools of Music (ABRSM), cop. 1984.
 Cornelius, P. Der Barbier von Bagdad: Komische Oper. - Klavierauszug. - Leipzig: Breitkopf & Härtel (Vorw. 1905.).
 Gounod, Ch. Mireille: Opéra. - Partit. chant et piano. - Paris: Choudens, s.a.
 Las käia, armas peremees: Valik seltskonna-, laua- ja loralaulu / Koost. E. Oja. - Tallinn: Eesti Meestelaulu Selts, cop. 1995.
 St. Liz. E. A calendar for learning: A suite or lesson for cello and piano. - London: ABRSM, cop. 1970.
 Palmgren, Selim. Mieskuorilaulut 1. ja 2. - Helsinki: Ylioppilaskunnan Laulajat, 1995.
 Pettinen, A. Maast ja rahvast: Laule kooridele. - Tartu, 1995.
 Rose, M. A sketchbook for double bass. - London: ABRSM, cop. 1990.
 Rose, M. A sketchbook for viola. - London: ABRSM, cop. 1990.
 Rose, M. Starters for cello: Ten original pieces with piano accomp. - London: ABRSM, cop. 1989.
 Rossini, G. L'assedio di Corinto = The siege of Corinth: Opera. - Piano-vocal score. - New York: Kalmus, s.a.
 Salter, L. Starters for violin: 17 arrangements and original pieces with piano accomp. - London: ABRSM, cop. 1988.
 Second violin: Book 4. - London: ABRSM, cop. 1974.
 Söderman, A. Ett bondbörollop: Keelpillikvarteti hääled. - Nordens Institut på Åland, 1993.
 Sulocki, A. Musik till klassisk balett. - Stockholm: Prisma, cop. 1981.
 Tüür, Erkki-Sven. Architectonics 1: For wind quintet. - Score. - Helsinki: Fazer, cop. 1995
 Architectonics 3: For chamber ensemble. - Score. - Helsinki: Fazer, cop. 1995.
 Tüür, E. Converso: Für Violine und Klavier. - Lilienthal/Bremen: Eres, cop. 1995.
 Tüür, E. Drama: Für Flöte, Violine und Gitarre. - Lilienthal/Bremen: Eres, cop. 1994.
 Tüür, E. Spectrum 1: Für Orgel. - Lilienthal/Bremen: Eres, cop. 1991.
 Tüür, E. Spectrum 2: Für Orgel, Trompete und Percussion ad lib. - Lilienthal/Bremen: Eres, cop. 1995.
 Virkhaus, T. Symphony No 5. - Score. - S. 1., s.a.
 Woof, R. Viola: 50 elementary studies. - London: ABRSM, cop. 1989.
- Heliülevõtted**
Kompaktplaadid
 1. Enya (autor, esit.). Watermark / Lyrics by R. Ryan; 1988.
 2. Enya (autor, esit.). Shepherd moons. 1991.
 3. G. Kenny (saksofon). The very best of 1994.
 4. Lloyd Webber, A. The Phantom of the opera / Lyrics by Ch. Hart; Perf. by: M. Crawford (The Phantom), S. Brightman (Christine), S. Barton (Raoul), etc., orchestra, M. Reed, cond. - London 1987.
 5. Sting (vocal). Fields of gold: The best of 1984-1994.

6. Swedish orchestral works / Perf. by Norrköping Symphony Orchestra, cond. J. Hirokami. 1994.
 7. Tallinn String Quartet. Estonian miniatures. - Hlsk., 1993.
 8. Vermaskond (ansambel). Ingrid ja kangelased. 1995.
 9. Verdi, G. La Traviata: Opera in three acts / Perf. by: C. Studer (Violetta), L. Pavarotti (Alfredo), J. Pons (Giorgio Germont) etc., Metropolitan Opera Orch. and Chorus, J. Levine, cond. 1992.
Helikassetid
 1. Aastaajad (ansambel). Päikesekell. - Tin. 1995.
 2. The Bodyguard: Original soundtrack album / Perf. by: W. Houston, Kenny G., L. Stansfield etc. 1992.
 3. Brain Rainbow (ansambel). Evale. 1995.
 4. German and Italian church music / Perf. by Tallinn Baroque Ensemble.
 5. Houston, Whitney (laulja), I'm your baby tonight. 1990.
 6. Pedigree (ansambel). Rossanikka. - Tin, 1995.
 7. Seelikultid 2.
 8. Suveniir (ansambel). Lainetel. 1995.
 9. Suveniir (ansambel). Väna meloodia. 1995.
Heliplaadid
 1. Capricornus, Samuel. Opus Musicum / Perf. by Prague Madrigal Singers, J. Jānuš, cond. - Bratislava, 1987.
 2. Italian Renaissance music / Perf. by: A. von Ramm, mezzosoprano, D. Benkő, flute. 1981.
 3. Krebs, J. L. Collected works for organ and solo instruments.
 4. Palestrina, G. P. da. Missa "Hodie Christus natus est" / Perf. by: Czech Filharmonia Chorus, J. Veselka, cond. - Praha, 1976.
 5. Pergolesi, G. B. Stabat Mater / Perf. by: M. Kalmár, soprano, J. Hamari, kontraalto, Hungarian Radio and Television Chorus, Ferenc Liszt Chamber Orch. - Budapest, 1981.
 6. Polyphonic vespers for Christmas and Eastern / Perf. by: Schola Hungarica, L. Dobszay, cond. 1984.
 7. Puroell, H. Ode on St. Cecilia's day / Perf. by: Tiffin-Chor, Ambrosian Singers, English Chamber Orch., Ch. Mackerras, cond.

8. IX kell 19.00 MUSTPEADE MAJA VALGE SAAL —tenor
 Virgilius Noreika.

15. IX MUSTPEADEMAJA VALGE SAAL —bass JAAKKO
 TYHANEN (SOOME).

21. IX KELL 19.00 ESTONIA KONTSERDISAAL —
 HOOAJA AVAKONSERT. "NORDIC CONCERT SERIES"
 RAADIO OTSEÜLEKANNE. JOHANNES BRAHMSI
 SÜMFOONIA (Sarja avakonsert), 22. IX KELL 19.00 VÕRU
 KULTUURIMAJAS "KANNEL" — EESTI RIIKLIK
 SÜMFOONIAORKESTER, dirigent ARVO VOLMER, viiul
 MARK LUBOTSKI (Holland) PÄRT, SCHNITKE, BRAHMS.

22. IX KELL 19.00 ESTONIA KONTSERDISAAL, 23. IX
 KELL 19.00 TARTU ÜLIKOOI AULA — VIINI
 KAMMERORKESTER, dirigent CLAUDIUS TRAUN-
 FELLNER.

23. IX KELL 19.00 RAEKODA — viiul MARK LUBOTSKI
 (Holland) (Leningradis sündinud ja hiljem Hollandisse
 emigreerunud viiuldaja, on võitnud auhindu prestiižikatel
 konkursidel ning kuulub maailma esiviuldajate hulka), klaver
 JULIA BOTŠKOVSKAJA. MOZART, BRAHMS,
 SCHNITKE, SCHUMANN.

23. IX KELL 19.00 PÄRNU RAEKODA, 24. IX KELL 19.00
 MUSTPEADE MAJA VALGE SAAL — PUHKPILLI-
 KVINTETT "BOREAS" (Taani). HINDEMITH, NIELSEN.

25. IX KELL 19.00 ESTONIA KONTSERDISAAL — klaver
 ARBO VALDMAA (Kölni Muusikaülikooli professor),
 SCHUMANN, PÄRT, HINDEMITH.

25. IX KELL 19.00 TARTU ÜLIKOOI AULA, 26. IX
 MUSTPEADE MAJA VALGE SAAL — AURYN QUARTETT
 (Saksamaa, parimaid keelpillikvartette Euroopas). DEBUSSY,
 SCHUBERT, BEETHOVEN.

27. IX KELL 19.00 TALLINNA RAEKODA, 28. IX KELL
 19.00 PÄRNU RAEKODA — RAEJAZZ. LEMBIT
 SAARSALU, LEONID VINTSKEVICH (Ukraina), JUTA
 GLAZER (Saksamaa).

29. IX KELL 19.00 "VANEMUISE" KONSERDISAAL —
 Tšehhi muusikapäevad Soomes ja Eestis. ERSO, dirigent
 ALEXANDR APOLIN (Tšehhi), klaver RADOSLAV KVAPIL
 (Tšehhi) SMETANA, DVORAK.

Festivalist "15+15" lk. 5, Pärdi-festivalist lk. 29.

Edvard Grieg

(EDVARD GRIEG)

Looduslikult imekauni fjordi kaldal asuvas Bergenis sündis 15. VI 1843 Skandinaavia kõige tähelepanuväärsem helilooja Edvard Grieg. Tänu oma emale avastas ta Norra rahvalaulude ilu juba varases lapseas. Meenutades une eel päeval kuulnud viise, ronis Edvard mõnikord soojast voodist uuesti välja, et allkorrusel asuval klaveril neil teemadel tasa-tasa improviseerida.

Koolis nägi Edvard tõsist vaeva matemaatikaga; sageli jooksis ta tunnist ära ja hulkus seni sajus - aga vihma sadas Bergenis alatihti -, kuni vett lausa nirises ta riidetest. Sellise uppunud kassiga ei osanud õpetaja küll muud teha kui koju riideid vahetama saata... ja matemaatikatund oli jälle õnnelikult üle elatud.

Ent heliloomingus polnud Edvardil klassis võistlejat, vaevu 12-aastaseks saanuna võis ta kaasõpilaste ees uhkustada oma esimese oopusega - "Variatsioonidega saksa teemal". Kuidas lugu lõppes, sellest jutustab Grieg ise oma mälestusteraamatus, millest toome ära vastava katkendi.

Otsustav murrang E. Griegi elukäigus toimus alles gümnaasiumipäevil. Nende kodu külastas norra väljapaistev viuldaja Ole Bull, kunagine N. Paganini õpilane. Tugevakasvulise, pidevalt vasakule kalduhoidva mehe jutustusi oma interpreedielust kuulas Edvard ammulisui ja uuris samal ajal salamisi tema imelisi viiuliheliseid tekitada suutvaid käsi.

Olles kuulnud poisi klaverimängu, ennustas O. Bull Edvardile hiilgavat tulevikku ja veenis vanemaid saatma

teda õppima kuulsasse Leipzigi konservatooriumi.

Edvard lahkus kodumaalt kahjutundega, ent harjus üsna varsti uue ümbruse ja tudengieluga. Täis aukartlikku põnevust avastas ta Leipzigi paiku, kus olid töötanud-kontsertreerinud-õpetanud J. S. Bach ja F. Mendelssohn-Bartholdy. Edvard tahtnuks isegi olla mendetaoliste õpilane, pidi aga nõrdinult taluma oma tegelike õpetajate rangeid distsipliinõudeid ja uuendusvaenulikkust, programmis ettenähtud tohutut tundidearvu ja keeldu mängida omi teoseid - need pidid pedagoogide arvates moonutama Griegile antavat akadeemilist tehnilist baasi!

Õnneks toimusid *Gewandhaus*is kontserdid, kus E. Griegil õnnestus kuulda Bachi kantaate, Clara Schumanni esinemisi ja palju muud. Kogetu mõjul kirjutab ta oma esimese tõelise teose "Viis pala klaverile". Õpetajate meelest olid need koledad, "tulnud kuskilt sajanditagusest pimedusest", autorile tähendasid aga kodumaa rõõmude- ja murederohek minevikku.

Bergeri naasnuna vaimustus E. Grieg Norra looduse ilust juba täiskasvanu silmade läbi. Nädalalõppudel sooritatud jalgsimatkad kogus ta talupoegadelt hulga laulu- ja tantsuviise, kirjeldusi maarahva tavadest, jutte gnoomidest-trollidest-haldjatest. Kõige selle baasil valmisid "Trollide tantsud" - nende tillukeste öösel tegutsevate ja esimeste päikesekiirte mõjul kiviks muutvate

vaimude kohta on poeetilise kujutlusvõimega norralastel palju legende. E. Grieg seadis endale ülesandeks vahendada kõike kuuldot oma muusikas võimalikult tõetruult ja väljendusrikkalt.

Esimese avaliku kontserdi andis E. Grieg Bergenis, selle kavas olid ka mõned omaloodud palad. Kuulajaid võlus kunstniku oskus väljenduda erksas ja vabas vormis, nad tajusid Griegi kompositsioonides oma maa ja rahva elavat hingust. Grieg armastas öelda: "Nagu pole rahvast ilma kunstita, nii pole ka kunsti ilma rahvata."

Edust hoolimata ei jäänud noor Grieg rahule oma saavutustega; muusikamaailma ammendamatud saladused näisid talle liialt hõlmamatutena, et tunda end selles valdkonnas enesekindlalt. See tõdemus sundis E. Griegi edasi õppima Kopenhaagenis N. Gade juures. Taanis kogetud kiindumus lauljatar Nina Hagerupi vastu inspireeris heliloojat kirjutama võrratult kauni "Armastuslaulu".

Kopenhaagenis kogus E. Grieg enda ümber mitmeid kaasmõtlejaid, viimaks ellu idee välismaistest mõjutustest vabast rahvuslikust kunstist. Grieg alustas aktiivset kontserttegevust ka Filharmoonia Ühingu kapellmeistrina ja asus kirjutama oma peatselt maailmakuulsust pälvinud helitöid: klaverikontserti, süiti "Peer Gynt", rohkeid laule, norra folkloori meloodiatele ja rütmidele rajanevaid tantsu ning palju muud.

EDVARD GRIEG

11-aastane Edvard Grieg

OPUS NR. 1

Ma olin siis vist 12-13-aastane, kui ma tõi kooli minu enda poolt täiskirjutatud noodivihiku, mille tiitellehele olin ma suurte tähtedega kirjutanud: Edvard Griegi variatsioon saksa teemal klaverile. Op. Nr. 1.

Õpetaja, kes minusse just hästi ei suhtunud, tuli mu juurde, vaatas vihikut ja ütles irooniliselt toonil: "Ah nii! Noormees on musikaalne. Noormees komponeerib! Kas sa näed!" Siis avas ta ukse naaberklassi, kutsus sealteise õpetaja ja kordas: "Vaat' kus poiss, komponeerib muusikat." Mõlemad õpetajad lehitsesid

huviga mu vihikut. Mõlemas klassis tõusis müdin. Ma tundsin end enesekindlalt: mind ootab suur edu!

Aga kunagi ei tohi enneaegselt võidurõõmutseada. Vaevalt oli külaline lahkunud, kui meie õpetaja muutis järsult taktikat, haaras mind juustest nii, et mu silme ees läks mustaks ja sisistas läbi hammaste: "Teine kord võta, nagu on ette nähtud, kaasa saksa keele sõnastik, aga see möga jäta koju!" Olla nii lähedal õnne tipule ja langeda siis järsku kuristikku! Kui sageli on seda hiljem minuga juhtunud! Ning alati tuleb mulle meelde see esimene kord.

Mälestusteraamatust "Minu esimene edu"

Suverõõmud saavad otsa ja jälle on aeg "Muusikalehte" lugeda. Tellige endale meie leht IV kvartaliks! Hind 14.95, indeks 69865.

Muusikaleht

Peatoimetaja: Mart Vainu. Korrespondent Aaro Pertmann. Väljaandja AS "BALBI" Tallinn 34 (EE0034) pk 996. Teisipäeval ja neljapäeval 9.00—11.00 tel. 52 51 24. Honorari saab kätte Tallinn, Narva mnt. 5 II k., tuba 2 (tel. 43 77 33 või 43 77 51).

RAHVUSLIK MUUSIKAKOOL